

KÖNYVBARÁT

1952. OKTÓBER • II. ÉVFOLYAM • 10. SZÁM

TARTALOM

	Oldal
ACZÉL TAMÁS: Az Ünnepi Könyvhét után — — — — —	1
SZENTIMHALYI JÁNOS: A könyvtáros a pártoktatás segítője — — —	2
Hogyan segíti a pártoktatást a Szabó Ervin Könyvtár — — —	3
MISZTI LASZLO: A könyvtáros és a szocialista társadalom — — —	4
DÖMÖTÖR LASZLO: A szombathelyi Megyei Könyvtár — — — — —	6
KOVÁCS MATE: A Debreceni Egyetemi Könyvtár a szocialista fejlődés útján — — — — —	8
SZABÓ ENDRE: A statisztika alkalmazása a könyvtármunkában — — —	11
SZILAGYI ISTVAN: A Beloianisz-gyár újitóinak műszaki könyvtára — — —	16
VIHAR BELA: Hogyan támogatassa a könyvtár az ismeretterjesztő népművelési előadásokat — — — — —	17
BERZA LASZLO: Hogyan állunk a statisztikai adatszolgáltatásokkal? — — —	18
BECSKI ANDOR: A könyvtáros és a kritika — — — — —	19
D. L.: A könyv és a tudomány segítségé egy minta termelészövetkezetben — — — — —	20
TURI ANDRÁS: A könyvtár és a kultúracsoportok kapcsolata — — —	21

ÍRÓK ÉS ÍRÁSOK

MURANYI-KOVÁCS ENDRE: Arany János — — — — —	23
---	----

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

William Z. Foster: Az amerikai földrés rövid politikai története (K. F.) — — — — —	27
Nemzetközi kérdések (E. Gy.) — — — — —	28
Aranyosi Magda: Frankel Leó (V. V.) — — — — —	29
Juhász Gyula válogatott versei (Kónya Lajos) — — — — —	30
Eötvös József: Magyarország 1514-ben (Tamás Ernő) — — — — —	31
Kossuth (K. R.) — — — — —	31
Hat verseskötet boldog életünkről (Mátyás Ferenc) — — — — —	32
Keszi Imre: Alapkö (D. E.) — — — — —	34
Kónya Lajos: Kínai Október (Szűcs Andor) — — — — —	34
Ács Kató: Győznek a Barót-fiúk (Gergely Béláné) — — — — —	35
Swift: Gulliver utazásai (Sz. A.) — — — — —	35
Villsz Lácisz: Zúg a vihar (ifj. Barta Lajos) — — — — —	36
Anna Jürgen: Az irokézek fia (Gergely Márta) — — — — —	37
Frank Hardy: John West hatalma (Kertész Róbert) — — — — —	38
Boleslaw Prus: A bábu I—II. (Pók Lajos) — — — — —	38
Tyelesov: Mitrics karácsonyfája (Geréb Béláné) — — — — —	38
Mihail Sadoveanu: Virágöböl (Sz. A.) — — — — —	39
Hans Leberecht: Az úton (B. T.) — — — — —	40
Hornung: A korszerű marás technológiája (Kiss Ferenc) — — — — —	40
Gyétvai János: Ezt láttam Amerikában (A. I.) — — — — —	41
Pliszeckij: Az ember származása (B. S.) — — — — —	41
Tokár Péter: A szerszámok második élete (Kiss Ferenc) — — — — —	42
Az Állami Könyvterjesztő Vállalat könyvjegyzékei — — — — —	42
Évfordulók — — — — —	43
Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke — — — — —	44
Levelezőink írják — — — — —	45
Hírek — — — — —	48

Címképünk: Politikai szeminárium a Debreceni Tudományegyetem könyvtárának egyik olvasótermében

Az Ünnepi Könyvhét után

Az idei könyvhét során több helyen megfordultam, üzemekben és vidéki városokban, néphadseregünk egyik alakulatánál, iskolában. Azt tapasztaltam, hogy a könyvhét országsszerte mozgósította a kultúra, az irodalom iránt érdeklődők egész seregét. Aki figyelemmel kíséri kultúrforradalmunk tömegmozgalommá fejlődését, annak számára, ha nem is váratlan, mégis meglepő és megható volt az a fokozott figyelem, nagyarányú érdeklődés, amellyel dolgozóink az Ünnepi Könyvhét eseményeit, az előadásokat tartó írókat fogadták. Az újonnan megjelent könyvek hihetetlen gyorsasággal tűnnek el a könyvesboltokból.

A könyvhét másodnapján Pécsen jártam, de már akkor Móricz »A boldog ember« c. regényének egyetlen példánya sem volt kapható. A megnyitó előadást kétszer kellett megtartani a közönség követelésére. Egyszerre nem fért volna be a Nemzeti Színházba annyi ember, oly nagy volt az érdeklődés. A délután négy órai megnyitó előkészítésére, propagálására idő sem volt. Az utolsó pillanatban, a vasárnap reggeli helyi újságban hirdették csak meg, mégis zsúfolt volt a nézőtér. A dolgozók versengtek a jegyekért. A pécsi Nemzeti Színház előterében felállított könyvsátor könyvállományát többször kellett felfrissíteni a nagy kereslet miatt.

Hasonló lelkesedést tapasztaltam a budapesti üzemekben is. A Ganz Villanygyár és a Kistext kultúrtermei is tele voltak a megnyitó alkalmával, a dolgozók lelkes hangulata eddig soha nem látott, nem ismert érdeklődésüket fejezte ki. Mindkét helyen könyveket osztottak ki azok között a jól dolgozók között, akik szorgalmasan látogatták a könyvtárat, vagy rendszeresen gyarapították saját könyvtárukat. A beszélgetésekből kiderült, egyre több és több dolgozónak támad igénye arra, hogy otthon is legyen könyvtára.

Örömmel tapasztaltam, hogy az emberek sokat foglalkoznak az író és olvasó közötti kapcsolattal. Ennek a kapcsolatnak a helyes iránya feltétlenül jó hatással lesz irodalmunkra és az olvasómozgalomra. Íróink számára szép feladat az, hogy minél jobban kiszélesítsék ezt a mozgalmat, ráneveljék az olvasót arra, hogy amit elolvas, arról véleményt is mondjon, bíráljon és ezzel az író is segítse további munkájában.

A könyvhét nagy sikere azonban még nem hozta — hiszen nem is hozhatta — meg gyümölcsét. Aligha kétséges, hogy irodalmunk egészséges fejlődésének meggyorsításához nélkülözhetetlen szükség van ma már a közvélemény kialakítására. Íróink számára szép feladat, hogy segítsék, biztosítsák személyes és levélbeli kapcsolatokkal a még bátortalan, de nagyon gyorsan erősödő mozgalmat, hiszen az olvasók véleményéből, bírálatából nem egyszerűen csak könyveik hatását mérhetik le, hanem kultúrforradalmunk győzelmes előretörését is.

Lelkesítő és előrelendítő hangulat, a könyvek, az irodalom féltő, gondos szeretete — ez jellemezte a könyvhét ünnepnapjait. A hétköznapiaknak már e minőségű továbbvitelét, a tervek, szándékok valóra váltását kell hozniuk. Írók és könyvtárosok közös feladata, hogy ezt a lelkesedést és irodalomszeretetet ne hagyják lankadni, hanem azt úgy használják ki, hogy minél több jó könyvet adjanak az olvasók kezébe.

ACZEL TAMAS

A könyvtáros a pártoktatás segítője

A pártoktatás sikere egész dolgozó népünk jövője szempontjából döntően fontos. Abban, hogy ez a most induló pártoktatási tanév sikerrel járjon, komoly része lehet könyvtárosaink jó munkájának is.

A segítség, amit a könyvtár — a legkisebb falusi vagy műhelykönyvtártól kezdve a legnagyobb tudományos könyvtárig — a pártoktatásnak és ezen keresztül a dolgozók széles rétegeinek az ideológiai és politikai ismeretek elmélyítése terén nyújtani tud, igen jelentős. Mégis azt kell tapasztalnunk, hogy könyvtárosaink zöme nem használja ki a rendelkezésére álló eszközöket, nem tekinti egyik legfontosabb feladatának a pártoktatás sikerének előmozdítását. Van olyan könyvtáros, aki csak akkor vesz tudomást arról, hogy megindult a pártoktatási évad, amikor az olvasók nagyobb számban kérik kölcsön a marxizmus-leninizmus klasszikusainak műveit és megnövekszik a politikai tartalmú könyvek forgalma. Vannak azonban — nem kis számban — olyan könyvtárosok is, akik jól készülnek fel a pártoktatási évadra, mivel felismerték, hogy a könyvtár legfontosabb hivatása az olvasók nevelése, ami elsősorban úgy valósítható meg, ha a könyvtáros munkája szorosan kapcsolódik a pártoktatáshoz.

A Magyar Pamutipar üzemi könyvtárosa pl., éppúgy mint a tavalyi pártoktatási évad alkalmával, megtette az előkészületeket arra, hogy a maga részéről is előmozdítsa a pártoktatás sikerét. A pártszervezet agit. prop. titkárával gondosan megbeszéli az üzemben folyó különböző fokú pártoktatás teljes anyagát. Gondoskodik arról, hogy az üzem központi könyvtárában és a műhelykönyvtárakban kellő példányszámban álljanak rendelkezésre azok a könyvek, amelyek a pártoktatás során, mint kötelező és ajánlott olvasmányok szerepelnek.

Az idei pártoktatási évad folyamán többek közt két igen fontos kérdéssel kell a részvevőknek behatóan foglalkozniuk. Az egyik a klerikális reakció elleni harc, a másik a szociáldemokratizmus leleplezése. E két témával kapcsolatban az üzemi könyvtáros — Szűcs Júlia elvtársnő — bibliográfiát készít, amely felsorolja a pártoktatás során tárgyalt anyag behatóbb megismerését elősegítő könyveket és ezzel is komoly segítséget nyújt az olvasóknak. Terve vette, hogy a tananyaggal kapcsolatosan hetenként változó tartalmú faliújságot szerkeszt, ezen ismerteti a heti anyagot, közli a javasolt irodalmat és tájékoztatja az olvasókat a pártoktatással kapcsolatos teendőikről. A könyvtárban van egy kis tárló. Ebben hétről hétre kiállítja a pártoktatási anyag megértését és elsajátítását leginkább megkönnyítő könyveket.

A Magyar Pamutipar üzemi könyvtárának gyakorlata -- nem egyedülálló, több üzemi és népkönyvtár hasonlóképpen segíti a pártoktatást -- ez dicséretes kezdeményezés. Természetesen ennek a munkának is vannak hiányosságai, hiszen nem vesz igénybe sok olyan eszközt, amelynek felhasználása nagyban elősegítené a pártoktatás sikerét.

A Szovjetunióban a könyvtárak nagy tapasztalatokkal rendelkeznek a pártoktatás szellemében való közönségszolgálat terén.

A szovjet könyvtárak el vannak látva a legkülönbözőbb irodalmi jegyzékekkel és rendszeresítették a bibliográfiai áttekintéseket. Az irodalmi jegyzékek összeállítása, a bibliográfiai áttekintések, a pártoktatás anyagához kapcsolódó annotált ajánló bibliográfiák elkészítése tudományos könyvtárainkra váró feladat. Hiba lenne azonban, ha a könyvtárosok ölbetett kézzel várnák e jegyzékek megjelenését. A rendelkezésükre álló könyvanyag, folyóirat-cikkek és újságcikkek alapján maguk is készíthetnek ilyen ajánló jegyzékeket. A Szabad Nép gyűjtése sok könyvtárunkban még mindig gépies. Van olyan könyvtáros, aki megelégszik a Szabad Nép egyes számainak elrakásával, holott a cikkek állandó figyelése, a pártoktatás anyagához kapcsolódó cikkek kivágása, külön lapokra való felragasztása és rendezése olyan segédeszközt ad a könyvtáros kezébe, amelyet jól tud nevelőmunkájában felhasználni.

A Szovjetunióban a könyvtárak igyekeznek teljes mértékben eleget tenni olvasóik kívánságának — és itt különösen a pártoktatók, propagandisták és agitátorok, a párt- és Komszomol-oktatásban résztvevők kívánságairól van szó: őket soronkívül szolgálják ki, kérésükre összeállítják számukra a tananyagot. Igénybe veszik a könyvtárközi kölcsönzést is: az olvasók kívánságára nagyobb könyvtárakból kölcsönkérlik azokat a könyveket, melyek náluk nincsenek meg.

A szemléltető propaganda terén is sokat tanulhatunk a szovjet könyvtáraktól. Kevés a pártoktatás anyagához kapcsolódó könyvkiállítás, pedig az ilyen könyvkiállítás felhívja a figyelmet azokra a szépirodalmi művekre is, amelyek témájuknál fogva kapcsolódnak a pártoktatás anyagához és amelyeknek elolvasása komoly segítséget jelent a pártoktatási anyag élményszerűvé tételében. Kevés a pártoktatás tananyagában szereplő művekről tartott könyvkanté, könyvismertetés. A Szovjetunió igen sok könyvtárában felolvasás-sorozatokat rendeznek a párt-történetről, a dialektikus és történelmi materializmus kérdéseivel foglalkozó könyvekből. A könyvtáraknak ez a munkája az oktatásban résztvevőket nagy mértékben segíti. E felolvasások alkalmával sok olyan kérdésre kapnak választ, amely eddig homályos volt előttük. Különösen az lenne hasznos, ha falusi könyvtáraink próbálnák meg e módszer alkalmazását. A Szovjetunióban a felolvasásokat rendszerint irodalmi szemlék terjesztésével kötik össze. Az uljanovi területi könyvtár tizenkét előadásból álló felolvasás-sorozatot rendezett Lenin életéről és munkásságáról. Minden felolvasás alkalmával könyvkiállítást is rendeztek és ajánló irodalmi jegyzéket állítottak össze.

Tudományos könyvtárainkra is komoly feladatok várnak a pártoktatás sikerének előmozdításában. A megyei, városi, járási, falusi könyvtárak, az üzemi könyvtárak a módszertani segítséget, pártoktatást támogató munkájukban első sorban a tudományos könyvtáraktól várják. Ez a feladat komoly erőfeszítést kíván tudományos könyvtárainktól. A most induló módszertani munka minden bizonynyal hamarosan komoly eredményeket tud majd felmutatni. Ez annál is inkább remélhető, mivel mind a könyvtári nevelőmunkát, mind pedig a módszertani kérdések megoldását megkönnyíti számunkra a Szovjetunió gazdag tapasztalatainak felhasználása.

Az induló pártoktatási évadban tehát komoly feladatok megoldása vár reánk. Azoknak a követelményeknek, amelyeket dolgozó népünk a könyvtárosokkal szemben jogosan támaszt, csak úgy tudunk megfelelni, ha a Szovjetunió könyvtárainak példáját nyomán jól felkészülünk könyvtárosi hivatásunk teljesítésére, a nevelő munkára.

SENTMIHALYI JÁNOS

HOGYAN SEGITI A PÁRTOKTATÁST A SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR

A szovjet könyvtárak példáját követve, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a rendelkezésére álló eszközökkel segíteni kívánja a pártoktatás munkáját. Felállították az úgynevezett »pártoktatási vitrint.« Az oktatásban sorakerülő témáknak megfelelően így állandó könyvkiállítást rendeznek a könyvtárban. Elsősorban a Bolsevik Párt története első és második évfolyamát kísérik figyelemmel, de esetenként a többi oktatási formák részére is rendeznek szemléltető kiállítást. A megadott kötelező és javasolt irodalom mellett, a témához kapcsolódó szépirodalmat és folyóirat-cikkeket is elhelyezik a vitrinekben, valamint szemléltető anyagot, képeket, grafikonokat, térképeket. A kiállításra kerülő anyag tervelt írásban is elkészül és szétküldik az összes fiókoknak. Így nemcsak a társadalomtudományi osztályon, hanem — a helyi lehetőségekhez képest — Budapest minden részén segíthetjük ily módon a pártoktatásban résztvevő olvasókat.

Az első kiállítást most állították fel a Társadalomtudományi osztályon. Ez — az oktatás — való felkészülés időszakának megfelelően — első sorban a propagandistáknak nyújt segítséget az oktatási munka módszertani és nevelési kérdéseivel kapcsolatban.

Egy hónappal ezelőtt kezdtek hozzá egy nagyobb szabású munkához. Ez a marxizmus-leninizmus klasszikusainak, pártunk és a testvérpártok vezetőinek összes magyarul megjelent művének tematikus katalógusa. Ennek a katalógus-endszernek a segítségével az olvasó azonnal választ kap arra, hogy egy bizonyos kérdéssel kapcsolatban a klasszikusoknál hol talál anyagot. A tematikus katalógus a tanév közepétől kezdve áll az olvasók rendelkezésére.

A párt- és kormányhatározatokról, melyeknek anyaga többnyire csak a napi sajtóban jelent meg és megkeresése néha hosszabb ideig tart, külön kartotékokat készítettek. Az oktatás szervezeti és módszertani munkájának megsegítésére archívumot állítottak fel, kivágjak, felragasztják és rendezik a sajtóban megjelenő összes olyan cikkeket, amelyek a propagandamunka kérdéseivel foglalkoznak.

A könyvtáros a szocialista társadalomban

A szocialista társadalomban a könyvtárak szerepének megváltozásával együtt jár a könyvtáros szerepének, hivatásának a megváltozása is. Milyennek kell lennie a könyvtáros típusának a szocialista társadalomban, milyen munkára kell felkészülnie a szocialista könyvtárosnak?

A könyvtárosnak szakmailag jól fel kell készülnie. Ismernie kell jól a könyvtártechnikát, a könyvtári gyakorlati munka egyes kérdéseinek úgyszólván a vérévé kell válnia. A könyvtártechnika eszköz a könyvtáros kezében arra, hogy a könyvtár állományát, a könyveket minél jobban az olvasók nevelésének, valamint a tudományos kutatásnak a szolgálatába tudja állítani. Szakmai képzettségét gyarapítani, a könyvtári gyakorlati munkát minél inkább tökéletesíteni — a könyvtárosnak állandó kötelessége. A könyvtári gyakorlati munka, ugyanúgy, mint a technika bármely területe, a tudományok bármely ága, állandóan fejlődik. Ezzel a fejlődéssel a könyvtárosnak lépést kell tartania. A könyvtári gyakorlati munka területén, ugyanúgy, mint a technika bármely ágában, igen széles és tág tere van az újításoknak. Ahhoz, hogy valaki a saját szakterületén követett eljárásokat tökéletesíteni tudja, hogy újítani tudjon, szakmája tökéletes mesterének, ismerőjének kell lennie. Feltétlenül szükséges tehát, hogy a könyvtáros is mestere, tökéletes ismerője legyen a könyvtári gyakorlati munka egyes kérdéseinek. A jó könyvtárosnak azonban a könyvtári gyakorlati munkának nemcsak mai állását, fejlődési fokát kell ismernie, hanem multját, fejlődését is, nehogy előforduljon az, hogy — jószándékból bár, de a fejlődés ismeretének hiányában számára újnak tetsző — olyan eljárásokat vezessen be, melyek már rég idejüket múlták, melyeket a fejlődés már túlhaladott.

A könyvtáros a tudományos kutatók segítője; kiszolgálója azoknak a tudományos kutatóknak, akik a szocialista tervgazdaság által kitűzött feladatok, problémák megoldásán dolgoznak. Ezért a könyvtárosnak tudományismerettel, széleskörű bibliográfiai, könyvészeti ismerettel kell rendelkeznie.

A szocialista könyvtáros az olvasni, művelődni vágyó nép irányítója, nevelője. A könyvtáros, tehát pedagógiai nevelői, népnevelői munkát végez. Alkotó, embert formáló munka a könyvtárosi munka, mint minden nevelői munka. A könyvtáros közvetíti »a lélek mérnökeinek«, az íróknak mondanivalóját a tömegekhez, néha csak azzal az egyszerű mozdulattal, hogy a kezébe adja az olvasónak a kért könyvet, de még többször úgy, hogy beszél az olvasóknak a könyvekről, egy-egy könyvről, felhívja az olvasók figyelmét a könyvek, egy-egy könyv hasznára, arra, hogy mit lehet belőle tanulni.

A szocialista könyvtáros agitátor és propagandista, a szocialista kultúra agitátora és propagandistája. A szocialista kultúrát sugárzó könyvek propagálásával nagy mértékben hozzájárul és kell hozzájárulnia a dolgozó tömegek műveltségi színvonalának emeléséhez. A szocializmus építésében minél több művelt emberre van szükség. A műveltség, a tudás hozzásegíti a dolgozókat ahhoz, hogy »meglásák és megértsek az összefüggéseket a maguk mindennapi munkája, magatartása és nemzetük sorsa, sőt ezen túlmenően, a nemzetközi viszonyok között.« (Rákosi)

A könyvtárosnak tehát megfelelő könyvek propagálásával hozzá kell járulnia a munkához való új, szocialista viszony kialakításához. Nevelnie kell megfelelő könyvek propagálásával áldozatkészségre, hazafiságra, népünkhöz, a szocializmus építését irányító pártunkhoz, a Szovjetunióhoz, a békétáborhoz való hűségre, odaadásra. A szocialista hazafisághoz hozzátartozik más népeknek a szeretete, megbecsülése is. Arra alkalmas könyvek propagálásával ki kell fejlesztenie és el kell mélyítenie a könyvtárosnak az olvasók tömegeiben a proletárinternacionalizmus szellemét és irtania kell a sovinizmus és kozmopolitizmus maradványait.

Hogy a könyvtáros az olvasókat irányító és nevelő munkát tudjon végezni, ahhoz az szükséges, hogy állandóan fejlessze és magas fokra emelje eszmei-politikai műveltségét, ideológiai felkészültségét, hogy széleskörű irodalmi tájékozottsággal, könyvismerettel rendelkezék.

A legtöbb leendő könyvtáros azzal indokolja pályaválasztását, hogy »szereti a könyveket, nagyon szeret olvasni«. Ez kétségtelenül elengedhetetlen feltétele annak, hogy valakiből jó könyvtáros váljék. De az a hiedelem, hogy a könyvtárosnak semmi más dolga nincs, csak az, hogy olvasson, igen nagy tévedés. A könyvtárosnak vajmi kevéssel van több ideje arra, hogy olvasson, mint bármelyik más dolgozónak, mert hivatalos munkaidejét kitöltik a technikai, adminisztratív jellegű munkák, az olvasókkal való közvetett és közvetlen foglalkozás. A különbség az, hogy a könyvtárosnak elsősorban hivatásánál, munkája természeténél fogva kell minél többet olvasnia, sokszor hivatali munkaidején túl is. Goethe, a nagy német író, aki 30 évig volt könyvtáros, a könyvtárosi pályáról szólva azt mondta, hogy *»aki csak hivatalos időben dolgozik, az nem könyvtáros, hanem rossz hivatalnok«*. Goethének ez a megállapítása a szocialista könyvtárosra sokkal inkább vonatkozik, mint akár a burzsoá, akár a feudális társadalom könyvtárosára.

Szó volt arról, hogy a könyvtárosnak igen sok technikai és adminisztratív jellegű munkával, az u. n. könyvtári rutinmunkával kell foglalkoznia. A könyv azzal, hogy az író megírja, a kiadó kiadja, könyvtári használatra még nem alkalmas. Hogy a könyvtári könyv kölcsönözhető legyen, hogy azt az olvasó kezébe lehessen adni, előbb könyvtárilag fel kell dolgozni. Ez nem kevés időt vesz el a könyvtáros munkaidejéből. A szocialista könyvtárügy gondoskodik róla, hogy ezen a téren a lehető legnagyobb mértékig megkönnyítse a könyvtárosok munkáját; a központi feldolgozás, melyet a könyvtárellátók, kollektorok végeznek, igen nagy könnyítést jelent a könyvtárosok számára, idejük jórészét felszabadítja, hogy azt olvasásra és az olvasókkal való közvetlen foglalkozásra fordíthassák.

A könyvtárosnak műveltnek és felkészültnek kell lennie ahhoz, hogy az olvasókat tervszerű olvasásra tudja nevelni. De ebből az következik, hogy magának a könyvtárosnak is tervszerűen kell olvasnia, tanulmányoznia a könyveket. A könyvtáros nem hódolhat a céltalan, öncélú olvasási szenvedélynek; könyvszeretetét, olvasási szeretetét munkájának, hivatásának kell alárendelnie, olvasási tervét a szocialista építés soronlevő feladataihoz kell kapcsolnia.

De ahhoz, hogy a könyvtáros irányító, nevelő munkájának eleget tudjon tenni, az is hozzátartozik, hogy a könyvtárosnak ébernek kell olvasnia. Éberséget kell belevinnie és érvényesítenie az olvasásban, hogy tudja, mit lehet ajánlani olvasásra és mit nem. Az éberséget nemcsak az olvasásban kell érvényesíteni, hanem az olvasók egyéniségének, jellemének, hajlamainak tanulmányozásában is. Ébernek kell tanulmányoznia a könyvtárosnak az olvasók fejlődését, hogy minden esetben a legmegfelelőbb könyvet tudja ajánlani olvasásra. Ez a feladat igen nagy felelősséget jelent, melynek ismét csak úgy tud eleget tenni a könyvtáros, ha marxista-leninista műveltségének, ideológiai képzettségének állandó emelésére, eszmei-politikai műveltségének elmélyítésére a legnagyobb gondot fordítja.

Szocialista társadalomban a könyvtár a szocializmus építését aktívan szolgáló, támogató intézmény. Hogy a könyvtár be tudja-e tölteni ezt a szerepet, vagy sem, az a könyvtároson áll, vagy bukik. *»A könyvtáros az ügy lelke. Feladatának rajongója kell, hogy legyen, értsen ahhoz, hogyan kell az olvasók tömegeivel dolgozni«* — mondta Krupszkaja.

A könyvtárosnak azonban nemcsak a könyveket kell nagyon szeretnie, hanem még sokkal inkább szeretnie kell — a szocialista humanizmus szeretetével — az embereket.

MISZTI LÁSZLO

A szombathelyi Megyei Könyvtár

A Megyei Könyvtár Szombathelyen a város és a megye kulturális életének egyik központja.

A Megyei Könyvtár könyvvállománya jelenleg 32.527 kötet. Ebből a jelentős számból azonban a könyvtár olvasási és kölcsönzési anyaga csak 9527 kötet, a többi feldolgozás alatt áll. A feldolgozatlan anyag a régi Városi Könyvtárból és egyéb könyvtárakból került ide. A feldolgozatlan anyag nagy része hosszú ideig ömlesztett állapotban volt és a Városi Könyvtár ide-oda való költözködésével vándorolt esztendőkön át. *A feldolgozás most megindult a könyvtár dolgozóinak irányításával és a pedagógusok bekapcsolásával. E hatalmas munkával tavaszra végeznek.*

A Megyei Könyvtár a régi városi és a körzeti könyvtár egyesüléséből állott elő. Az összeolvadás, illetve átalakulás hónapjaiban a városi tanács minden segítséget megadott, a megyei tanács azonban most először nyújtotta ki segítő kezét a könyvtár felé. Így most már mindkét tanács anyagilag jelentős mértékben segíti a Megyei Könyvtárat. A könyvtár azonban a tanácsnak másirányú segítségére is rászorult. A helyi Vendéglátóipari Vállalat az Italbolt raktárának céljára a könyvtár két nagy raktárhelyiségére pályázik. Amit eszerébe kínálnak, azt csak komoly költséggel lehetne könyvtári raktár céljára átalakítani, s a hurcolkodás és az átalakítás erősen zavarná a könyvtár megerősödését és fejlődését. A könyvtár vezetősége bízik a városi tanács segítségével, amely most sem marad el és eldönti, hogy egy megyeszékhelyen a könyvtár fontosabb-e, vagy a kocsmá, még ha azt Italboltnak nevezik is.

A Megyei Könyvtár olvasóinak száma emelkedik. Júliusban a Városi Könyvtár 1198 olvasót tartott számon. Az új Megyei Könyvtár első hónapjában az olvasók száma 93-mal emelkedett.

A könyv szeretete és az új könyvtár iránti érdeklődés a megnyitó napján is megmutatkozott. Igaz, hogy a megnyitói ünnepséget Tóth József könyvtáros vezetésével alaposan előkészítették. A helyi hangoshíradó a könyvtár megnyitása előtti héten naponta kétszer-háromszor foglalkozott a könyvvél, ismertetve az új könyvtár feladatát. Az olvasóközönség érdeklődése igen nagy volt a megnyitói ünnepségen, de nem csökkent azután sem. A könyvtár vezetői

látták a nagy érdeklődést és a kulturális igényeket feikészülten. komolyan igyekeztek kielégíteni. A helyi irodalmi és történeti társaságtól előadókat kértek. Az új Megyei Könyvtár első nyilvános szereplésén 51 előadóval mutatkozott be a megye különböző területén. A Megyei Könyvtárnak ez az első nyilvános szereplése most az Ünnepi Könyvhét alkalmából zajlott le. Könyvankétjaikat azonban tovább folytatják, októberben 9, novemberben 10, decemberben 7 előadást rendeznek a megyében és ezeken kívül a város minden kerületében előadások szólnak majd a könyvről az olvasóhoz.

A Megyei Könyvtár az előadások anyagát a vidék sajátos élete, jellegzetességei szerint választja meg. Egy olyan közösségben, ahol nemrégiben alakult termelőcsoport, vagy még csak előkészítő bizottság működik, többnyire Veres Péter Próbátétel című Kossuth-díjas kötetéről, majd az Uj barázdát szánt az ekéről és Az aratásról tartanak előadást. A fejlettebb községekben, ahol már erősek a termelőcsoportok, átfogóbb, szélesebbkörű irodalmi előadást tartanak. Ezeknek célja bemutatni parasztságunk helyzetét a régi és a mai irodalom tükrében. Ezekben az előadásokon felhasználják az irodalmi diafilmeket, nagy kár azonban, hogy a megyei tanács népművelési osztálya ezekből igen keveset bocsát rendelkezésükre.

Szombathelyen kilenc területi fiókkönyvtár van. Fiókkönyvtárat állítottak fel a városhoz tartozó termelőcsoportban és állami gazdaságban is. Itt a nyáron visszaesett az olvasók száma. Most az a terve a könyvtárnak, hogy egy előadással ismét felhívja a könyvekre a dolgozó parasztság figyelmét.

Előadásaiktól függetlenül megtartják havonta az olvasóankétokat. Ilyenkor, mikor az olvasó személyesen találkozik a könyvtárral, sok kezdeményezést, ötletet lát napvilágot. Az ankétokra sok fiatal jött el, akik azonban nem igen szóaltak fel. A könyvtár vezetői a legújabb olvasófiataloktól írásban kértek véleményt egy-egy könyvről. Eleinte akadozott ez a munka, de egyre népszerűbb lett. Mind több és több írásos vélemény érkezik egy-egy regényről, történelmi munkáról vagy ismeretterjesztő könyvről. Az olvasóankétokon szóbeli tárgyalás során megbeszélik ezeket az írásbeli véleményeket.

A fiatalságnak más vonatkozásban is segítségére siet a Megyei Könyvtár. Az iskolától elkérték a házi olvasmányok jegyzékét. Ezeket a könyveket külön csoportosították és *mintegy kézikönyvtárként kezelik*. A köloszönzhelyiségben tartják s a fiatalok könnyen hozzájutnak azokhoz a könyvekhez, amelyekkel tanulásukat segíthetik.

Az olvasóknak több mint a fele, 56 százaléka 16 éven aluli, 10 százalék üzemi munkás, 18 százalék dolgozó paraszt, a többi értelmiség. Nem nagyon maradnak el

Erre a munkára már a régi városi könyvtár is vállalkozott, de megoldani nem tudta, mert nem volt hozzá ereje. A Megyei Könyvtár segítségével, támogatására szükségük is van a falusi és az üzemi könyvtáraknak. Fontos a segítség és bizony sürgős, mert előfordult az is, hogy *Acsádon, ahol a népkönyvtárban 259 könyv van, 1951-ben egyetlen egy olvasó sem volt. Szombathelyen, a Villanytelep üzemében 865 kötetes a könyvtár és ez évben január 1-től aug. 31-ig 50 olvasó mindössze 200*

A környező falvak lakosai szekereken érkeznek a Megyei Könyvtár megnyitására

az olvasók. Ha valakinél mégis megtörténne, először levéllel keresik fel, de nem egy sablonos, sokszorosított blankettával, hanem egy, a szívhez és értelemhez szóló néhány soros levéllel. Ennek még minden esetben eredménye volt, aki hanyagságból, nemtörődomségből elmaradozott, szilárd olvasója lett a könyvtárnak; aki ritkán olvas, kevés könyvet kér, azt felkeresik a könyvtár legjobb olvasói, s utánanéznek, mi az oka ennek. De nemcsak azért keresik fel, hogy beszéljenek vele, hanem mindjárt könyvet is visznek magukkal. Az ilyen látogatót szívesen fogadják, hiszen többnyire azért maradt távol a könyvtártól, mert elfoglaltsága, munkája nem adott rá módot, hogy könyvért bemenjen.

A Megyei Könyvtár meg akarja javítani az elkövetkező időkben a falusi népkönyvtárak és az üzemi könyvtárak munkáját.

könyvet olvasott el. A Városi Téglagyárban sem emelkedett az olvasók száma, de a könyvvállomány sem gyarapodott, mert az üzemi bizottság még az első negyedévre előirányzott összeget sem vásárolta el, *sőt a könyvvásárlás céljára engedélyezett összeget másra akarták fordítani.*

Ezekben az üzemekben és a rossz munkát végző falvakban most megjelenik a Megyei Könyvtár. Megjelenik egy-egy előadással, irodalmi ankétta, de nyomot hagy olyan formában is, hogy tanítja a könyvtárost, szakmai és politikai tanácsokkal látja el. Még ebben az évben a könyvtárosokat hainapos tanfolyamra hívják össze. A Megyei Könyvtár legkisebb segítsége, sokszor egy-egy levélben nyújtott támogatása is komoly eredményeket hoz. Van a megyében egy néhány száz lelkes kis falu, Uraiújfalu. Hallgatott a népkönyvtár, nem

küldött jelentést, semmit sem tudtak a működéséről. Csak egy levelet írtak *Nagy Máriának*, a könyvtárosnak, néhány közvetlen tanácsot adtak, néhány olyan módszert, mellyel egy kis faluban is meg lehet szerezni a könyvet. S mi volt az eredmény? Az Unnapi Könyvhét megnyitóján hetvenen vettek részt, a Móríc Zsigmond életét ismertető előadáson 120-an és a földművelőszövetkezet üzletében az Unnapi Könyvhét alatt 701 forint értékű könyvet vásároltak.

A Megyei Könyvtár tovább folytatja ezt a munkát, sorra látogatják az üzemi könyvtárakat, segítik a falusi népkönyvtárakat. Segítenek nemcsak könyvvel, a kért könyvek gyors eljuttatásával, hanem szakmai és politikai tanácsadással is.

Szombathely több mint kétezeréves város. A rómaiak idejében már jelentős kulturális élete és jelentős kézműipara volt. *Plinius*, a nagy római történetíró is megemlékezik Szombathelyről, az akkori *Sabariáról*. Ezidőtől kezdve egészen a mai

napokig, minden a városra és megyére vonatkozó írott emléket összegyűjt a Megyei Könyvtár. Ez a gyűjtés három irányú: összegyűjtenek minden írott emléket, ami a várossal foglalkozik; összegyűjtik a szombathelyi és Vas megyei származású írók munkáit, végül rendszerezik a szombathelyi nyomdákban megjelent kiadványokat. Szombathelynek ugyanis régi időkre nyúlik vissza nyomdakultúrája. Sok régi és ritka kiadvány látott itt napvilágot, a többi között 1794-ben elsőnek itt jelentek meg *Mikes Kelemen* rodostói levelei. A »*Sabariensis*« összeállításával biztosítja a Megyei Könyvtár tájélegét, megőrzi a város és a megye sajátos irodalmi emlékeit és ápolja a haladó hagyományokat.

Széleskörű a Vas-megyei könyvtár munkája. *Tapasztalataik, módszereik alkalmasak arra, hogy azok másutt is megvalósuljanak.*

DOMOTOR LASZLO

A Debreceni Egyetemi Könyvtár a szocialista fejlődés útján

A minisztertanács határozata a magyar könyvtárügy egységesítéséről és fejlesztéséről kifejezetten kimondja, hogy »Meg kell teremteni az állami könyvtárak egységes rendszerét, amely biztosítja a tudományos könyvtárak tapasztalatát és segítségét a városi, községi szakszervezeti és szövetkezeti könyvtárak számára... Az egyetemi könyvtárak az egyetemi szükségletek ellátása mellett nyilvános könyvtári tevékenységet is végezzenek, nyújtsanak rendszeres bibliográfiai és módszertani segítséget a tömegkönyvtárak részére.« Aligha szorul tehát bővebb magyarázatra, hogy a minisztertanácsi határozat nemcsak a tömegkönyvtárak, hanem a tudományos könyvtárak további munkája és fejlődése szempontjából is döntő fordulatot jelent. Az ugyan nem kétséges, hogy tudományos nagy könyvtáraink eddig is számos területen komoly igyekezettel törekedtek arra, hogy a szocialista könyvtárrá való fejlődés útján előbbre jussanak. Kidolgozták és a gyakorlatban több-kevesebb sikerrel és következetességgel alkalmazták a könyvállomány gyarapításának új irányvonalait, jelentős kezdeményezéseket tettek a szocialista tervszerűség, a korszerű munkaszervezet, a könyvtári munkanormák, a munkaverseny követelményeinek érvényre-

juttatásáért, a belső könyvtári munkákban megindították olvasószolgálatuk korszerű átalakítását és kifejlesztését, hogy megőrző műgyűjteményből a szocialista országépítés eleven tömeghatású intézményévé válhassanak. Igazi konkrét, korszerű célkitűzést, széles és termékeny távlatot azonban csak a határozat adott a tudományos könyvtárak működésének és fejlődésének is.

Eppen ezért bizonyára nem lesz érdektelen, ha most konkrét példán igyekszünk lemérni, hogy tudományos könyvtáraink jelenleg hol tartanak fejlődésükben. A maguk kezdeményezéseiből és erejéből eddig meddig jutottak el a szocialista fejlődés útján? Milyen sajátos feladatok felismerése, tisztázása és elvégzése vár rájuk? És milyen eszközeik, lehetőségeik mutatkoznak arra, hogy a tömegkönyvtári hálózatunknak a szükséges szakmai segítséget valóban meg is adhassák?

Konkrét példának a Debreceni Egyetemi Könyvtárat választottuk, egyrészt, mert vidéken működik, így a tömegkönyvtárak több rétegével (megyei, városi, nép-, üzemi, szövetkezeti könyvtárak) áll közvetlen kapcsolatban, másrészt mert a Köznevelési Minisztérium által az év első felében elvégzett szocialista ellenőrző felü-

vizsgálat megállapítása szerint a Debreceni Egyetemi Könyvtár azok közé a tudományos könyvtárak közé tartozik, amelyek a leginkább megközelítették a szocialista könyvtár típusát.

A Debreceni Egyetemi Könyvtár a multban teljesen az egyetem keretébe bezárkózva végezte a munkáját, de még az egyetemen belül is teljesen elszigetelt külön életet élt. Könyvtárlománya gyarapításában szinte számot sem vetett az egyetem tudományos és oktató munkájának, vagy a város és a táj dolgozóinak és termelésének szükségleteivel, a feldolgozó munkában többé-kevésbé jó színvonalat tartott ugyan, de munkáját rendkívül lassan, aprólékosan végezte s nem az olvasó, hanem gyakran a raktározás szempontjával szabták meg, hogy mikor, mit dolgozzon fel. Az olvasót láthatóan alkalmatlan tehernek érezte. A feldolgozott állománya katalóguscéduláinak pl. csak töredékét bocsátotta az olvasó elé, a többi, és éppen a legértékesebb művek adatait a belső nagy katalógusban féltékenyen elzárta. Mindezt persze az is fokozta, hogy a Horthy-idők kultúrpolitikája is mostahagyvermekként kezelte a könyvtárat. Sem a munkaerőszükségletéről, sem a gyarapításhoz szükséges fedezetről nem gondoskodtak megfelelően. Így eszelelt meg, hogy az ország nagy költséggel megépített legmodernebb és egyik legnagyobb könyvtári palotájában tervszerűség nélkül, jóformán könyvtárosok és olvasók nélkül tengődött egy élettől elszigetelt, öncélúan gyarapított, technikai szempontból elég mutatós, de belső érték tekintetében erősen vegyes könyvgyűjtemény.

A könyvtár fejlődése tekintetében jelentős fordulat csak a felszabadulás után, 1949-ben következett be. Ekkor kezdte kialakítani új, korszerű munkaszervezetét, a szegedi egyetemi könyvtárral párosunkaversenybe állt, feltárta az olvasók számára teljes állományát, szóval ösztönösen s bár eleinte inkább csak a régebbi negatívumok eltüntetésével megindult a korszerű fejlődés útján. Azóta évről-évre egyre tudatosabban ismerte fel a szocialista könyvtár feladatait az egyetem keretén belül is, nyilvános közkönyvtári minőségben is s egyre inkább megtalálta azokat a megoldásokat, belső munkaszervezete kiépítésében, az olvasókkal való foglalkozásban, a debreceni és tiszántúli tömegkönyvtáraknak nyújtandó módszertani segítség tekintetében, állománya tervszerű gyarapításában, amiket a szocialista könyvtárpolitikánk tudományos nagykönyvtárainktól megkíván. Természetesen ezeket az eredményeket a könyvtár nem a maga pusztá erejéből, hanem könyvtárpolitikánk vezető szerveinek erőteljes támogatásával és a

szovjet könyvtárügy eredményeinek komoly tanulmányozásával érte el.

A könyvtár fejlődésének szemléltetésére álljon néhány fontosabb adat:

1. az összes olvasók száma:

1949:	1950:	1951:	1952:
			I—VI
			hóban:
16 088	25 183	33 641	31 873

2. az összes használt kötetek száma:

1949:	1950:	1951:	1952:
			I—VI
			hóban:
15 156	35 797	52 627	49.748

3. a könyvtárlomány:

1948:	1949:	1950:	1951:	1952:
				VI. 30-ig
433 520	437 881	448 384	459 628	468 729

4. a könyvtár költségvetési kerete 1949-hez viszonyítva:

1949:	1950:	1951:	1952:
100%	205%	303%	535%

5. a könyvtárba járó folyóiratok száma:

1948:	1949:	1950:	1951:	1952:
55	102	136	316	1080

6. a dolgozók létszáma:

1948:	1949:	1950:	1951:	1952:
12	15	19	26	34

A fejlődés görbéje arra mutat, hogy a könyvtár fejlődése az utóbbi években rohamos volt. Az olvasók létszámát kedvezőtlen elhelyezése ellenére évről-évre csaknem megduplázta, dolgozói létszámát, költségvetési keretét ugrásszerűen növelte, könyvtárlományát és a használt épületrészeket jelentősen emelte.

A Debreceni Egyetemi Könyvtár fejlődése mai fokán már hármas feladatot lát el. Mindenekelőtt természetesen a két debreceni egyetem központi könyvtára. Ezenkívül azonban nyilvános tudományos közkönyvtár is. Végül Magyarországon készült minden kiadvány egy kötelezpéldányát gyűjtő könyvtár is.

Mint a debreceni tudomány- és orvos-tudományi egyetemek központi könyvtára rendszeresen figyelemmel kíséri a két egyetem oktatási és tudományos kutatási tervét. Külföldi és belföldi folyóiratok megrendelését, az olvasótermi kézikönyvtár és tankönyvtár fejlesztését ezekhez a szükségletekhez igazítja.

Nehézségekkel küzd azonban az egyetemi intézeti (tanszéki) könyvtárak könyvtárlományának fejlesztése s központi gondozásba vétele terén. Az egyetemi könyv-

tár eddig csak 5 intézet régi könyvtárát tudta korszerűen feldolgozni s az intézeti évi új beszerzéseknél is mintegy csak a felének, 4000 műnek a feldolgozását tudja csak központosítani. A tudományegyetemnek jelenleg 31 intézeti könyvtára van, amelyekben 103 000 kötet nagylelkű tudományos munka található. A könyvtár személyi és költségvetési kereteinek folyó évi jelentős bővülése és az 1953-ra előirányzott fejlesztés mértéke lehetővé teszi ennek a szűk keresztmetszetnek felszámolását, így a könyvtár a két egyetem munkáját komoly mértékben segítheti.

Mint a Tiszántúl legnagyobb tudományos könyvtára, a Debreceni Egyetemi Könyvtár nyilvános közkönyvtári feladatait is igyekszik tudatosítani, tisztázni és lehetségeshez mérten el is látni. Patronája Hajdu-Bihar és Szabolcs-Szatmár megye városi könyvtárait, hathatósan közreműködik a debreceni megyei könyvtár létrehozásában, támogatja a debreceni üzemi könyvtárak munkáját, a legkisebb, legelmaradottabb helybeli ipari üzemeket 50—50 könyvet tartalmazó vándorládákkal látta el, szakmai továbbképző tanfolyamot szervez a megyei, városi, üzemi és az egyetemi intézeti könyvtárosok számára, ajánló bibliográfiákat állít össze állományuk gyarapításához, az Országos Széchényi Könyvtár módszertani kabinetjével egyetértésben országos érdekű bibliográfiákat állít össze pl. Adyról, a klerikális reakcióról a tömegkönyvtárak használatára, a könyvtárközi együttműködés és átkölcsönzés kiszélesítése céljából könyvvállománya legjobb, leghasználatóbb részéről olvasói katalógust állít össze a most megryló megyei könyvtárra való elhelyezés végett, a közeljövőben hasonló, de kisebb olvasói katalógusokat készít a többi patronált városi könyvtárak számára, hogy Debrecenben és a Tiszántúl széles dolgozó tömegei előtt feltárhassa könyvvállománya értékeit. A könyvtár új beszerzéseiről katalóguscédulákon figyelő szöveget szervezett a város fontosabb tudományos intézetei és üzemei számára, így a könyvvállomásokról azokat rendszeresen tájékoztathatja. A debreceni és tiszántúli elméleti és gyakorlati könyvtártudományi kérdések kidolgozására a könyvtár dolgozóiból 12 tagú tudományos munkaközösséget szervezett, akik második éve egyre elmélyültebben tanulmányozzák a szűkebb tiszántúli terület történeti és a szocialista könyvtárpolitika időszerű tudományos kérdéseit. Az új gyarapodásról szakok szerint időről-időre sokszorosítással nyilvánosságra hozott könyvjegyzékek viszont a könyvtári olvasók és kölcsönzők tájékozódását könnyítik meg.

Végül, de nem utolsó sorban, meg kell említenünk a Debreceni Egyetemi Könyv-

tárnak, mint kötelező-dokumentumgyűjtőhelynek a feladatait is. A 213/1951. (XII. 18.) M. T. sz. rendelet a Debreceni Egyetemi Könyvtárt az összes Magyarországon megjelent kiadványok egy példányának gyűjtő és megőrzőhelyéül jelölte ki. Ezzel a Debreceni Egyetemi Könyvtár mellett második nemzeti könyvtárrá lett. A volt fődesúri, szerzetesi és más könyvgyűjteményekből az állam tulajdonába jutott hatalmas könyvállomány most soha vissza nem térő alkalmat nyújt arra is, hogy második nemzeti könyvtárunk könyvállományát a multia vonatkozóan is a lehetőségig teljessé tehesük. Erre egyrészt nemzeti könyvkincsünk muzeális megőrzése céljából, másrészt azonban időszerű gyakorlati igényből kifolyóan a korszerű könyvtárközi kölcsönzés bázisának megteremtése céljából is szükség van. Üzemeink, állami gazdaságaink, termelőszövetkezeteink, oktató és tudományos kutató intézeteink, tömegszervezeteink ugyanis egyre gyakrabban fordulnak a könyvtárakhoz. Az Országos Széchényi Könyvtár egyéb feladatai, főként pedig a fővárosban folyó egyre szélesedő tudományos kutatás könyvigénye miatt egyre kevésbé tudja más könyvtáraknak, főként vidékre átkölcsönözni a keresett műveket. Ezért feltétlenül szükséges, hogy a könyvtárközi kölcsönzés céljára külön könyvbázis létesüljön. Erre legalkalmasabbnak látszik az a második hatalmas nemzeti könyvkincs, ami jelenleg a Debreceni Egyetemi Könyvtárban összegyűlőben van.

E feladatok jelentkezésével és végzésével kapcsolatban felmerült az az aggodalom, hogy vajon a könyvtár nyilvános és nemzeti könyvtári működése nem megy-e az eredeti egyetemi funkciók rovására vagy megfordítva? Az egyetem keretében való szervezeti beépíttessége nem lesz-e hátrányos nyilvános közkönyvtári, illetőleg nemzeti könyvtári feladataira nézve? S egyáltalán lehet-e és szabad-e ilyen szerteágazó feladatok egy intézményben összekapcsolni. Erre a kérdésre maga a gyakorlat már megfelelt. Kiderült, hogy egy tudományos nagykönyvtár annál jobban elláthatja a feladatait, minél nagyobb, többrebb a könyvállománya, viszont minél nagyobb a könyvállománya, annál többféle feladat ellátására vállalkozhat a sikerreményével. A most összegyűlő nemzeti könyvkincs az egyetemi oktató és kutató munkához gyűjtött magyar és külföldi tudományos művek pedig komoly mértékben hasznosíthatók a természetben, a nyilvános közkönyvtári módszerek és tapasztalatok az egyetemi oktató munkában is termékeny megoldásokhoz vezetnek. A tudományos nagykönyvtár tehát sokrétű üzem,

amely annál jobban elláthatja az egyes részfeladatait, minél inkább összegyűjti, kidolgozza s egymással szervesen összekapcsolja a működése területén adódó összes könyvtári feladatokat.

Mindez azonban csak akkor vezethet sikerre, ha a könyvtár célkitűzéseiben, munkaszervezésében, munkamódszereiben tudatosan szem előtt tartja a szocialista könyvtár követelményeit. A Debreceni Egyetemi Könyvtár a szocialista tervszerűség, a korszerű nagyüzemi munkaszervezés, a könyvtári munkanormák bevezetése, a könyvtári munkaversenyek és újtások hasznosítása terén az említett ellenőrző vizsgálat megállapítása szerint is, országosan is úttörő munkát végzett és végez. Az utóbbi négy esztendő folyamán korszerűen kiépítette munkaszervezését, komoly színvonalra fejlesztette a könyvtári munka megtervezését, ismételt ellenőrző felülvizsgálással eddig 76 könyvtári mun-

kára dolgozott ki munkanormát, 4 könyvtárközi munkaversenyben vett részt sikerrel, a bevezetett újításainak a száma meghaladja a huszat stb. A szocialista tervszerűség következtetésére érvényesítése természetesen a munka termelékenységének számottevő emelkedésével járt s az eddig elért sok jó és számos rossz tapasztalata komoly tényezője további működésének és fejlődésének. Természetesen ma még ezen a területen is számos nehézséggel, hiányossággal, sőt hibával küzd. Így következőlegesen kell törekednie a dolgozók politikai és szakmai színvonalának az emelésére, az ellenőrzés szervezetesebbé tételére, a feldolgozó munka ütemének meggyorsítására, az olvasókkal való foglalkozás és a könyvtárpropaganda elmélyítésére, hogy a szocialista könyvtárral szemben támasztott sokrétű igénynek valóban meg is felelhessen.

KOVACS MÁTÉ

A statisztika alkalmazása a könyvtármunkában

MIERT VAN SZÜKSÉG KÖNYVTÁRI STATISZTIKÁRA?

A könyvtárosok tekintélyes része szükséges vagy szükségesnek rossznak tekinti a könyvtári statisztikát. Gyakran mondanak ilyenfeléket: »Nagyon szívesen elvégezem a könyvtári munkát, mert látom, hogy az olvasás segíti az emberek fejlődését, de jelentéseket, különösen pedig statisztikát ne kérjetelek!«

Az ilyen könyvtárosnak az instruktor többnyire megmossa a fejét, megmagyarázza, hogy »ez mennyire helytelen álláspont«, csak éppen azt nem mondja el, miért van szükség könyvtári statisztikára.

Számszerű adatok nélkül a könyvtáros, a járási népművelési előadó vagy a körzeti könyvtáros nem mondhatja biztossággal, hogy a könyvtár jól működik-e, vagy sem; emelkedik-e a kölcsönzések száma vagy csökken, ha igen, milyen mértékben; elegendő-e a könyvtárlomány az olvasók kielégítésére, stb.

Hogy jól dolgozik-e a könyvtár vagy rosszul, azt helytelen lenne abból megállapítani, hogy pl. a körzeti könyvtáros látogatásának ideje alatt hányan keresték fel. Csak a pontosan vezetett könyvstatisztika mutatja meg minden torzítástól mentesen az olvasottságot, ezért a legjobb biztositék arra, hogy ne pillanatnyi benyomások alapján ítéljük meg a könyvtár munkáját. Idővel, ha megfelelő visszamenőleges adatok állának majd rendelkezésre, még olyan összefüggéseket is ki lehet majd

elemezni, hogy »jóllehet a könyvtárakat sokan látogatják, de az előző év megfelelő hónapjához képest csökkent a látogatottság!«.

A statisztikát lebecsülnének a könyvtárkölcsonzések számának alakulását illetően is »csalhatatlan eszközeik vannak«. Azt mondják: »Nyáron, dobozidőben kevesebben olvasnak.« Ez igaz, viszont megelőző könyvpropagandával lehet csökkenteni a visszaesést. Az ilyen munkának az eredményét viszont legjobban megint csak a statisztika adataival mérhetjük le. Különösen érdekes olyan kérdéseket megnézni, hogyan emelkedett a könyvtár forgalma a villany bevezetése folytán.

Azt sem a polcok üres vagy tele volta dönti el, hogy elegendő-e a könyvtár állománya az olvasók kielégítésére. Elképzelhető, hogy a polcok azért üresek, mert a könyvtáros nem sűrgeti azokat, akik »ráülnek« a könyvekre, így nem az a kérdés megoldása, hogy még több könyvet küldenek le neki. A kölcsönzések száma azonban ezen a téren is biztos zsínórmérték.

A néhány találmányra kiragadott példa is mutatja, hogy statisztika nélkül milyen kevéssé tudja valójában értékelni munkájának jó vagy rossz voltát a könyvtáros vagy a könyvtárügyet a maga területén irányító megyei vagy járási szerv. A pontos számszerű adatokat nem pótolja a legelőbb személyi kapcsolat sem. (Termé-

szétesen a számok sem a személyi kapcsolatot.) Fokozottan érvényes ez az igazság országos viszonylatban. A központi irányító szervek ugyanis nem látogatják rendszeresen az összes könyvtárat, így a munka eredményességéről elsősorban a jó statisztikákból értesülnek. Országosan igen nagy a statisztika jelentősége nemcsak az eredmények felmérése, de a hibák feltárása és a tervezés szempontjából is. Ha a statisztika azt mutatja, hogy valamelyik megye igen kedvezően részesül a könyvekből, de az olvasók száma mégis csekély, nyilvánvaló, hogy baj van — még ha a helyi szervek a legkedvezőbb jelentéseket adják is. A következők: kiszállnak, felkutatják a hibákat és útmutatást

adnak kiküszöbölésükre. Ha ezzel ellentétben más megyénél azt mutatják a számok, hogy a kevés könyv ellenére nagy a könyvforgalom, keresik a könyveket, nyilvánvalóan növelni kell az állományt és legkésőbb a következő évben megfelelő hitelt kell erre a célra biztosítani. Ime, országosan ilyen alapvető jelentőségű döntések születnek a könyvtárosok által hangya-szorgalommal vezetett statisztikákból. Az országos könyvtári adatfelvételnek még nagyobb, évekre szóló a jelentősége. Eppen mert a könyvközlés statisztika alapján fontos intézkedéseket fogantatnak, küzdeni kell a hamis adatszolgáltatás, az úgynevezett »haszámok« ellen.

HOGYAN HASZNALJUK FEL A STATISZTIKÁT KÖNYVTARUNK MUNKÁJÁNAK ÉRTÉKELESEBEN ÉS PROPAGALÁSABAN?

A könyvtárügyet irányító szervek számára tehát döntő jelentőségű a statisztika. Hogy a könyvtárosok számára is azzá váljék, meg kell tanulniok olvasni a számokból. Ebben akarunk segíteni a következő tanácsokkal.

Vizsgálódásunkat kezdjük példával.

Valamely községi könyvtárról tudjuk, hogy könyvállománya az utóbbi években a következő módon alakult:

1950. I. 1-én	560 kötet	
1950. VI. 1-én	470 kötet	
1951. I. 1-én	580 kötet	
1951. VI. 1-én	610 kötet	(becsítés)
1952. I. 1-én	720 kötet	
1952. VI. 1-én	990 kötet	

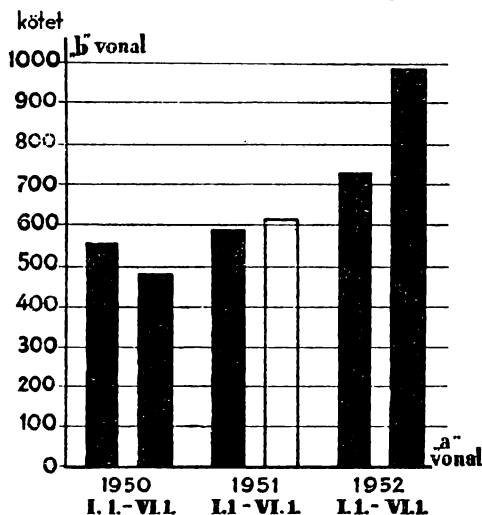
Ha gondosan megvizsgáljuk a számokat, látjuk, hogy a könyvállomány két és fél év alatt csaknem kétszeresére emelkedett. Feltűnő, hogy a könyvek száma 1950. I. felében — nyilván selejtezés folytán — jelentősen csökkent, majd azóta folyamatosan emelkedik. Mindezt némi okoskodással kiolvashatjuk a számokból, a fejlődés ütemét azonban nem érzékeljük megfelelően. Ilyen esetekben még a hasonló adatok elemzéséhez hozzászokott statisztikusok is 100-nak veszik az első számot és ehhez arányítják a többi. A legtöbb ember azonban az adatok értékelésének ezt a módját sem ismeri és a könyvtáros hiába várna, hogy az általa rendezett kiállításon ezek a számok érdeklődést keltsenek. De még az sem bizonyos, hogy az elfoglalt tanácselnök hozzálát ilyesféle elemzéshez, ha a könyvtáros az eredményekre hivatkozva támogatásért fordul hozzá.

Ha a könyvtáros érdeklődést akar kelteni a munkája eredményeit érzékeltető adatok iránt, meg kell találnia azt a for-

mát, hogy mondanivalóját mindenki megértse. Ezen a téren az ötvenes terv propagandistáitól kell tanulnia, akik a terv számait képszerűvé alakítva érzékeltetik a dolgozókkal. Míg a számokból csak kevesen tudnak olvasni, a jó grafikus ábrázolás alapján mindenki első pillantásra megérti a lényegét.

Hogyan lehetne megfelelően szemléltetni például az előbbi számokat? Ime:

A KÖZSÉGI KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA 1950. I. 1-től, 1952. VI. 1-ig

BECSÜLT ADAT ALAPJÁN
1. ábra.

Mit olvashatunk le a grafikonról?

Az első és második oszlop arányából látható a selejtezés hatása. 1951 első felében alig növekedett a könyvtár állománya. (A harmadik és negyedik oszlop magassága alig különbözik.) Mi volt ennek az oka? Rossz volt a könyvtáros, ezért a körzeti könyvtár nem tartotta szükségesnek újabb könyvek leküldését. Erről az időszokról pontos adat sem áll rendelkezésre, ezt jelzi a fehéren hagyott oszlop. Az utolsóelőtti idom azonban jelentős emelkedést mutat. Új könyvtáros jött, aki jó munkájával több kötet leküldésére tette méltóvá a könyvtárat, sőt a törzsalományt is növelte. Az utolsó oszlop különösen kiugró eredményről számol be. Azt mondja el, hogy a helyi tömegszervezetek is beadták a községi könyvtárba eddig haszontalanul porosodó könyveiket, mert belátták, hogy ezzel szolgálják legjobban az egész falu művelődésének ügyét. Ime, néhány megfelelően szemléltetett adat milyen részletesen feltárja a könyvtár történetének jól és rossz időszakait! Csupán érteni kell ahhoz, hogy a számokat megfelelően szemléltessük.

Bizonyos, hogy minden könyvtáros szeretné, ha saját könyvtáráról ilyen áttekinthető grafikonnal rendelkezne. Ha megvannak a könyvtár állományának visszamenőleges adatai, néhány perc alatt könnyen készíthet hasonlót. Nehezebb a helyzet, ha hiányoznak az adatok. Ilyenkor meg kell kérni a körzeti könyvtárost, állítsa össze nyilvántartásából, mikor mennyi könyvet küldött le a könyvtárnak, ehhez hozzá kell számítani a mindenkori törzsalomány adatait. Így elég pontos adatokhoz jutunk a könyvtár fejlődéséről. A becsült adatokat jelképező oszlopokat esetleg szaggatott vonallal lehet rajzolni, így jelölve, hogy azok nem feltározás alapján állanak rendelkezésre. (Ilyen becsült adat a negyedik oszlop által jelzett 610 kötet.)

A grafikont legpontosabban milliméter beosztású papíron készíthetjük el, de ha ez nincs kéznél, tökéletesen megfelel az iskolai négyzetes hálózatos füzet kitépelt lapja is. Most pedig kövessük nyomon, hogyan készíti el a községi könyvtáros a grafikont!

Mindenek előtt felírja a címet, majd kiszámítja, mekkora helyet foglalnak el az oszlopok. Elhatározza, hogy minden 100 kötet könyvet két kocka magasság jelez. (Milliméterpapíron 1 cm.) A cím alatt kihagy 3—4 kockát. Közel 1000 kötet a grafikonon előforduló legmagasabb érték, ennek 20 kocka magasság felel meg, vagyis ekkora lesz a leghosszabb oszlop. Függőlegesen lefelé haladva kiszámolja ezt a távolságot. Itt a lap egyik oldalától

a másikig vízszintes vonalat húz. (Az ábrán ezt *a*-val jelöltük.) A következő lépés a lapszéltől 5—6 kockával —, hogy margó és a számoknak hely maradjon — a vízszintes vonalra merőlegesen vonalat rajzol, amely addig a pontig terjed, ahol a lefelé való számolást elkezdte. (Ezt a vonalat *b*-vel jelöltük.) A »*b*« vonalat alulról kiindulva két kockánként beosztja. Az »*a*« vonallal egy magasságba a 0 kerül, feljebb pedig minden jelöléshez az előzőnél 100-zal nagyobb számot ír be. (100, 200, stb.), egészen ezerig. Az utolsó szám alá odairja: *kötet*. Ezzel elkészült a grafikon váza. A baloldali kis »létra« pontosan mutatja, milyen magasra kell rajzolni az oszlopokat, hogy a megfelelő arányt mutassák. Az első szám 560 kötet. Az 500 kötet magasságát jól mutatja a lépték. Ha ehhez hozzászámít még egy kockát, az 550. A következő kocka ötödével kiegészítve megkapja az 560 kötetnek megfelelő nagyságot, itt pontot tesz. (Milliméter papíron, ha 100 kötetet 1 cm-nek számított, 10 kötet 1 millimétert tesz ki.) A könyvtáros most kihagy egy kockát a lépték mellett és az alaptól az előbb kijelölt pontig vonalat húz. Elhatározza, hogy minden oszlop két kocka szélességű lesz. (A túl vastag oszlopok nem szépek.) Ezért két kockával arrébb pontosan eddig a magasságig újabb vonalat húz és a végén összeköti az előbb megrajzolttal. Ezzel elkészült az első oszlop, már csak azt az időpontot kell feltüntetni alatta, amelyre vonatkozik. A másodikat és a többi hasonló módon számolja ki, rajzolja meg. A zsúfoltság elkerülése céljából minden oszlop között kihagy egy kockát. Közben nem feledkezik meg arról sem, hogy a negyedik oszlopot, amely becsült adatot jelképez, szaggatott vonallal határolja körül, vagy fehéren hagyja.

A füzetlapon előkészített rajz természetesen csak saját használatra alkalmas. Ha a könyvtáros az adatokat pl. kiállításra akarja bemutatni, vagy a könyvtár falát akarja díszíteni a grafikonnal, fel kell nagyítania. Ez nem nehéz, csak szem előtt kell tartania, hogy minden arányt egyenletesen növeljen meg. (Pl. ami az alapgrafikonon 1 cm, az felnagyítva mindenütt 10 cm legyen.) Az oszlopok szélességét tetszésszerűen — de mindig azonos — mértékben lehet csökkenteni, vagy növelni, a nélkül, hogy arányuk megváltoznék. Ha az oszlopokat a nagyításon csak halványan jelöli be a könyvtáros és némi ügyességgel úgy rajzolja meg azokat, hogy egymásra rakott könyvek hatását keltsék, igen mutatós és hasznos dekorációval gyarapítja a könyvtárat. Ilyen ábrázolás esetén a könnyebb áttekinthetőség biztosítása céljából a lépték megrajzolása helyett előnyösebb az adatokat

(pl. 560 kötet) minden könyvrakás fölé beírni.

Nemcsak a könyvállomány adatait lehet grafikusán ábrázolni, hanem az olvasók számának alakulását is.

Az említett könyvtár beiratkozott olvasóinak száma foglalkozás szerint a következőképpen alakult:

Időpont	Munkás	Dolgozó paraszt	Egyéb	Tanuló ip. tanuló	Összesen
1950. I. 1-én	10	48	12	25	95
1950. VI. 1-én	10	56	12	26	104
1951. I. 1-én	10	63	12	30	115
1951. VI. 1-én	13	71	12	38	134
1952. I. 1-én	13	86	12	45	156
1952. VI. 1-én	15	108	11	59	193

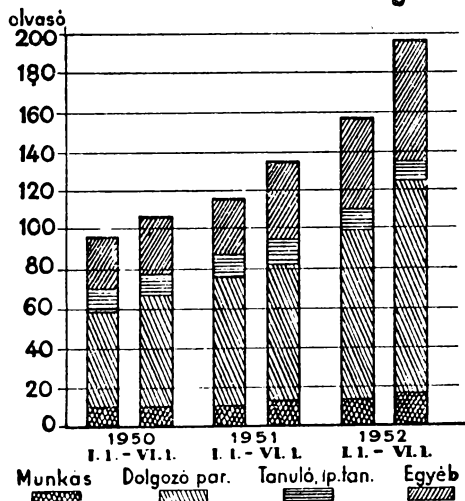
A grafikon rajzolása során az előbbivel azonos módon járunk el. Különbőség csak a foglalkozás szerinti megoszlás kimutatásakor van.

A beosztás elkészítésekor pl. minden 20 olvasót 1 cm. magasságú oszloppal jelölt a könyvtáros. (Füzetlapon 2 kocka magasságnak felel meg.) A tíz munkásolvasó jelölése könnyen megoldható: pontosan egy kockát kell számítani rá. A következő 48 nem kerek szám. Itt számolnunk kell. Minden milliméter két olvasót jelez, tehát 48 olvasóra 24 milliméteres rész jut az oszlopból. (48:2=24) Milliméteres beosztású vonalzóval felmérjük ezt a távolságot és ott húzzuk meg az újabb vonalat. A többi adat feltüntetésénél hasonló módon járunk el. Az oszlopok megfelelő felosztása után az azonos foglalkozási ágaknak megfelelő részeket azonosan bevonallazzuk, esetleg egyforma színnel kifestjük. Hogy az avatatlankok is tudják, melyik szín mit jelent, a grafikon alatti jelmagyarázatot készítünk. Ezzel a módszerrel nemcsak az olvasók számának alakulása, hanem a foglalkozás szerinti megoszlás is jól szemléltethető. Hasonló módon kell eljárni, ha a könyvtár állományának műfajonkénti megoszlását akarjuk kimutatni. Ilyenkor a különböző színek nem foglalkozási ágakat, hanem műfajokat jeleznek. Az osztott oszlop grafikonra a 2. ábra a példa.

A könyvállomány és a beiratkozott olvasók számának kimutatása mellett lényeges a könyvtár forgalmának ábrázolása is. Itt sokkal gyakoribb a változás, mint az előbb említett területeken, ezért a forgalmi adatokat havonként célszerű összegezni és ábrázolni. Elvileg ezeket az adatokat is lehetne oszlopokkal jelölni, de ez nem lenne célszerű. A sok egymásmellett álló oszlop magassága nem mutatja ki jól az arányok változását, ezért a statisztikusok nagyobb számú adat ábrázolására csaknem mindig vonalas grafikonot használnak.

A i KÖZSÉGI KÖNYVTÁR OLVASÓINAK SZÁMA FOGLALKOZÁS SZERINT

1950. I. 1-től 1952. VI. 1-ig

2. ábra.

Az említett könyvtár kölcsönzéseinek száma 1951-ben így alakult:

- I. hóban 180 kötet
- II. hóban 182 kötet
- III. hóban 170 kötet
- IV. hóban 140 kötet
- V. hóban 102 kötet
- VI. hóban 80 kötet
- VII. hóban 89 kötet
- VIII. hóban 95 kötet
- IX. hóban 100 kötet
- X. hóban 160 kötet
- XI. hóban 203 kötet
- XII. hóban 221 kötet.

1951. évi forgalom: 1722 kötet.

Hogyan ábrázolhatók ezek az adatok?

Az eddig használthoz hasonló vonalrendszert rajzolunk fel. A vízszintes (>a<) vonal alá beírjuk a hónapokat, vizyázva, hogy mindegyiknek egyforma helyet hagyjunk. A kötetek számát a függőleges (>b<) vonal mellett tüntetjük fel, de -- miután itt kisebb számok szerepelnek, mint az állománynál -- minden centiméter (két kocka magasság) 25 kötetet jelez. E szerint készítjük el a beosztást. (Lásd a 3. ábrát.)

A januári kölcsönzési adat 180 kötet. Ennek ábrázolásánál lényegében ugyanúgy járunk el, mint az oszlopok magasságának meghatározásakor a másik grafikon készítésénél. A lépték csak 175 köte-

tet jelez. Ennél kissé magasabbra, úgy, hogy az »I. hó« jelzésre függőlegesen essék, pontot teszünk. Ugyanígy jelöljük ki a havi mennyiség és a hónap helyének figyelembevételével a februári, márciusi, stb. adatok helyét. Végül, ha a pontokat összekötjük, görbe vonalat kapunk, amelynek emelkedése, vagy süllyedése jól mutatja a kölcsönzések mértékének alakulását. A grafikon különösen több év adatainak egybevetésénél tesz jó szolgálatot.

A könyvtárak statisztikájának elemzése nál nemcsak a grafikus ábrázolás nyújt segítséget, hanem az úgynevezett mutatószámok (viszonyszámok) is. Miért számítjuk ezeket?

Ha azt mondjuk, hogy 1951 végén 720 kötetet számoló könyvtárunkból az év folyamán 1722 kötet könyvet kölcsönöztek, ebből még nem tudjuk, mennyire kihasználta könyvállományunk. Ha a kölcsönzött kötetek számát elosztjuk a könyvállománnyal, megkapjuk, hányan kölcsönöztek *átlagban* egy-egy könyvet. $1722:720=2.4$. Azt jelenti ez a szám, hogy könyvtárunk kötetait több mint ketten olvasták az év folyamán. Ezt a számot könnyűszerrel tudjuk más könyvtárak hasonló módon kiszámított mutatóihoz is hasonlítani, így az ilyen számításnak különösen a körzeti könyvtáraknál nagy a jelentősége.

Az így nyert adatok oszlopgrafikonon természetesen ugyancsak ábrázolhatók. Hasonló mutatószám — éppen úgy, mint az alább ismertetettek — havonta is kiszámítható. Ilyenkor, hogy ne tört számot kapjunk, helyesebb a tíz kötetre eső olvasótságot vizsgálni.

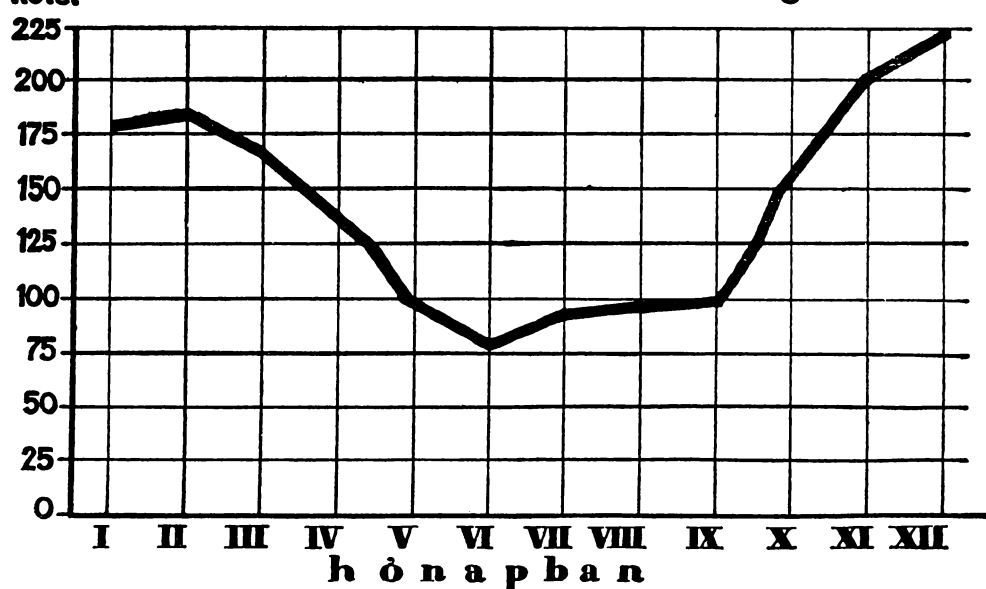
Lényeges annak figyelemmel kísérése is, mekkora a beiratkozott olvasók érdeklődése a könyvek iránt. Az erre vonatkozó mutatószámot úgy kapjuk meg, hogy a kölcsönzött kötetek számát elosztjuk a beiratkozott olvasók számával. A mi könyvtárunk esetében 1951-re vonatkoztatva így alakul a számítás: $1722:156=11.0$. Egy-egy olvasó tehát átlagosan 11 kötet könyvet kölcsönzött az év folyamán.

Nemelyik könyvtár azt is kiszámítja, hány könyv jut egy-egy beiratkozott olvasóra. (Könyvállomány osztva az olvasók számával.) Ennek a mutatószámnak, ha az előbbi kettőt kiszámítjuk, nincs nagy jelentősége.

A könyvtári statisztika a könyvtáros jó vagy rossz munkájának szintmérője. A helyesen csoportosított számok szemléltetően mutatják az eredményeket és a hiányosságokat, ezzel segítik a hibák feltárását és az eredményes módszerek továbbfejlesztését.

SZABÓ ENDRE

A-i KÖZSÉGI KÖNYVTÁR KÖLCSÖNZÉSEINEK SZÁMA 1951. I. 1-től 1952. XII. 31-ig

3. ábra

A Beloianisz-gyár újítoinak műszaki könyvtára

Egy esztendővel ezelőtt létesítették a Beloianisz-gyárban az újíto műszaki könyvtárát az újítoi díjak fél százalékából, ezért is hívják „újíto” könyvtárnak. A könyvtárnak az első hetekben alig néhány látogatója volt, ma pedig már 870 nyilvántartott kölcsönzője van, nem beszélve azokról a dolgozókról, akik ott helyben olvasnak vagy néznek utána valaminek.

A gyárnak van egy másik műszaki könyvtára is, ez azonban főként idegen nyelvű könyvtár. Ezt elsősorban a mérnökök és a technikusok használják. Az újíto műszaki könyvtára látogatóinak javarésze a fizikai dolgozók köréből kerül ki.

A könyvtár megalapításakor mintegy ezer kötetel rendelkezett. Ezek között megtalálhatók mindazok a régebben megjelent műszaki könyvek, amelyekre a gyár dolgozóinak szükségük lehet. Az elmúlt hónapok során valamennyi újonnan megjelent elektro- és híradástechnikai műszaki könyvet megvásároltak, némelyiket több példányban is. Jelenleg már 2000 kötetes a könyvtár. A havi vásárlási keret 2500 forint. Havonta átlagban 15–20 olyan műszaki könyv jelenik meg, amelyet a könyvtárnak meg kell szereznie. Így az elmúlt hónapban 20 féle könyvet vásároltak összesen 47 példányban.

Valamennyi magyar szakfolyóirat két példányban érkezik meg a könyvtárba. A látogatók bármikor hozzájuthatnak a *Rádiótechnika*, *Újíto Lapja*, *Magyar Technika*, *Többtermelés*, *Energiagazdaság*, *Gép*, *Híradástechnika* és *Elektrotechnika* legújabb számaihoz, de természetesen a régi példányokhoz is. Igen sok népszerű külföldi műszaki folyóirat is jár a könyvtárnak, így többek között a *Technika*, *Molodezzi*, a *Rádió* és a *Sztankü Instrument* című szovjet műszaki folyóiratok, valamint öt német nyelvű és három cseh nyelvű elektro- és rádiótechnikai lap. Akárcsak a könyvek iránt, a folyóiratok iránt is hétről hétre növekszik az érdeklődés.

Kövér Dezsőné, a könyvtár vezetője elmondotta, hogy milyen eszközökkel népszerűsítetik a könyvtárat a dolgozók körében. A könyvtár első heteiben valóságos kis vándorkiállításokat rendeztek az egyes műhelyekben, hogy megismertessék a dolgozókkal a könyveket. Sokan idegenkedtek attól, hogy eltérjenek meg-

szokott munkamódszereiktől és új megoldásokat keressenek, de a műszaki könyvek, füzetek, folyóiratok rávezették a dolgozókat azokra a módszerekre, melyek megkönnyítik a munkát és gyorsabbá teszik, rájöttek, hogy a könyvek olyan megoldásokat tartalmaznak, amelyek segítségével csökken a selejt, jobbminőségűvé válik a gyártott cikk.

Szükség volt ezekre a műhelylátogatókra, mert csak így lehetett a dolgozók egyikét-másikat közelhozni a műszaki könyvekhez. A könyvtáros ma is rajta van, hogy a gyár dolgozói nyomban értesüljenek egy-egy új műszaki könyv megjelenéséről vagy valamelyik folyóirat új számának megérkezéséről. Erre a célra elsősorban a gyár havonta kétszer megjelenő üzemi lapját, a *Megafon Újság*ot veszi igénybe, amely nemcsak az új könyvek címét ismerteti, hanem rövid tartalmát is. A közlés másik módja a hangosanbeszélő. Ez azonban nem minden esetben megfelelő, mert némely műhelyben olyan nagy a lármája, hogy a hangosanbeszélőt nem lehet tisztán érteni. Ezért a könyvtáros sohasem mulasztja el, hogy személyesen is felkeresse az egyes műhelyeket és beszámoljon az új könyvek, folyóiratok rövid tartalmáról. Személyes látogatásoknál figyelembe veszi, hogy az egyes műhelyek dolgozóit egyik, vagy másik könyv érdekelheti különösebben.

A könyvtár reggel fél héttől este hatig tart nyitva és ez alatt az idő alatt nagy forgalmat bonyolít le. A dolgozók javarésze az ebédszünetben vagy munka után keresi fel a könyvtárat, de gyakran előfordul, hogy telefonon kérnek le a műhelybe könyvet, ha munkájuk közben egy-egy váratlan problémával kerülnek szembe.

Az új könyveket megvásárlásuk után azonnal bekötik. A dolgozók annak ellenére, hogy gyakran munka közben, olajos kézzel kell megfogniuk a könyveket, úgy vigyáznak rájuk, mint a szemük fényére, mint legkedvesebb barátjukra, mert tudják: a könyv a műszaki dolgozónak hűséges segítőtársa, irányítója, gyakran mestere. A gyár valamennyi sztahanovistája szorgalmas látogatója a könyvtárnak. Csak állandó önképzéssel, az új találmányok, újítások, módszerek ismeretével tudják elérni kiemelkedő eredményeiket.

SZILAGYI ISTVÁN

Hogyan támogassa a könyvtár az ismeretterjesztő népművelési előadásokat

Népünk kultúrforradalmában — mint köz-tudomású — jelentős szerepük van a népművelési ismeretterjesztő előadásoknak. Evről évre százezer és millió dolgozót tá-jékoztatunk a Szabad Föld Téli Estéken, a városi és üzemi előadásokon napjaink idő-szerű problémáiról, valamint a tudomány különböző kérdéseiről.

Túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy a népművelési előadásokat dolgozó népünk ked-veli, szereti.

Az új oktatási évadban 24 politikai tár-gyú, 7 filozófiai, 28 természettudományi, 50 agrártudományi, 25, műszaki, 11 föld-rajzi, 17 egészségügyi, 31 történelmi, 22 irodalmi és 10 művészeti tárgyú előadás-an-yag áll majd rendelkezésre. Mindez azt je-lenti, hogy körülbelül 225 brosúra, ille-tőleg útmutató jellegű kiadvány közül válo-gathatnak a városi és falusi népművelés előadói, hogy ezek segítségével előadásaikra felkészüljenek.

Az imént említett 225 kiadványnak mint-egy fele már az elmúlt oktatási évadban jelent meg. A másik fele, körülbelül 110 füzet kiadása most van folyamatban és a tervek szerint az esztendő végére mind-egyik megjelenik. Itt jegyezzük meg, hogy a Népművelési Híradó hónapról hónapra rendszeresen közli az időközben megjelent füzetek jegyzékét, azonkívül megjelenik egy tájékoztató is, mely vezérfonalat ad.

A népművelési minisztérium még a ta-vasz folyamán rendeletet bocsátott ki, mely szerint az ismeretterjesztő füzeteket fel-használás után a népművelési ügyvezetők-nek a helyi könyvtárnak kell átadniuk lel-tárbavétel és megőrzés céljából. Természe-tesen ez a rendelkezés vonatkozik az idei oktatási évadban megjelent füzeinkre is.

Felhívjuk tehát könyvtárosaink figyelmét, hogy a kiváló szakemberek által készített bro-súrákat, vezérfonalakat valóban a leg-nagyobb gondossággal őrizzék meg, s ha netalán valahol még elmulasztották volna a vonatkozó miniszteri rendelet végrehaj-tását, ezt sürgősen kérjük számon az illeté-kesektől (helyi tanács, népművelési ügy-vezető).

E füzeteket különben azért kell meg-őrizni, hogy bármikor rendelkezésére bo-csáthassák később az érdeklődőknek, leg-elsősorban az előadók, az előadói cso-portoknak, munkaközösségeknek.

Az új oktatási évad kapcsán egy másik, ugyancsak fontos feladatra hívjuk fel a könyvtárosok figyelmét. Valójában itt szó-

lunk konkrétan arról, hogy miként segít-heti elő a könyvtár a Szabad Föld Téli Esték és a városi, üzemi előadások színvo-nalának emelését.

E vonatkozásban könyvtárosaink teen-dője az, hogy az előadónak rendelkezésére bocsássák mindazt az irodalmat, melynek tanulmányozásával alaposan telkészülhet-nek az előadások megtartására. A most megjelenő füzeink ugyanis az eddig-nél elmélyültebb, gazdagabb szakmai ismeretet, tehát komolyabb felkészültséget nyújtanak előadóinknak.

Vezérfonalaink a szokásos előadásanyag közlésén kívül most már a tárggyal kap-csolatos szemelvényeket és módszertani tájékoztatót is tartalmaznak. Mindezek-en kívül még bibliográfiai jegyzéket is közöl a füzet. E bibliográfiai jegyzék pedig azo-kat a műveket tünteti fel, amelyeknek ta-nulmányozása elengedhetetlenül szükséges az előadónak.

Könyvtárosaink tehát azzal segítik elő az ismeretterjesztő előadásokat, ha a forrás-munkául szolgáló műveket az előadók, illetőleg előadói munkaközösségek számára biztosítják.

A bibliográfiai jegyzék zömében olyan műveket sorol fel, amelyek könyvtárainkban fellelhetők. Ha egyik-másik ezidőszertint még nincsen meg, azokat a Népkönyvtári Központ hamarosan beszerzi és töközatosan eljuttatja népkönyvtárainkhoz.

Most, hogy az elkövetkezendő hetekben minden helység összeállítja őszi-téli elő-adássorozatát, kíváncsok, hogy ezzel egy-idejűleg a könyvtárosok az előadás tartal-mával összefüggő könyvekre felhívják nemcsak az előadók, de a hallgatóság, azaz a község, város dolgozóinak figyelmét is.

Itt az alkalom annak a több helyütt jól bevált gyakorlatnak megvalósítására, hogy a sorra kerülő előadás tematikájával fog-lalkozó művekből kisebb-nagyobb könyv-kiállítást rendezzünk.

A *Móricz Zsigmond* előadás alkalmából, hacsak egy asztalon elhelyezzük az író mű-veinek könyvtárunkban található példányait, minden bizonnyal növeljük olvasóinak szá-mát. Ugyanígy a *»Németország egységének ügye«* című előadás alkalmából tegyük köz-szemlére *Melnyikov: Harc az egységes, jüggetlen, demokratikus és békeszerető Né-metországért* című füzetét, a problémával összefüggő különböző szépirodalmi munká-kat stb. *»A silőzás«* című előadás során a *Silőtakarmányok készítése és jelentősége*

című könyvet, a »Villámlás és mennydör-
gés« című előadás alkalmából példái! Ko-
lombov: Zivatarok és viharok című füzetét.

Ne feledjük: a legjobb előadás is csupán
telkelti bizonyos ismeretkör iránt az érdeklő-
dést. A végső cél azonban ennek kielégí-
tése, vagyis az, hogy a problémát dolgo-
zóink önállóan tanulmányozzák, azaz
olvassanak

Pártunk Központi Vezetősége mindany-

nyunk figyelmét felhívta a tömegnevelés
fontosságára, jelentőségére. Az eddig el-
mondottakból következik, hogy nem csekély
mértékben éppen könyvtáraink, ügybuz-
galmán múlik: milyen eredménnyel juttat-
juk el népünkhöz az 1952—53. oktatási
évadban a szocialista világnézet tanításait,
az igazi tudomány eredményeit, öt éves ter-
vünk és békeharcunk javára.

VIHAR BELA

Hogyan állunk a statisztikai adatszolgáltatásokkal?

A könyvtárak leltározása után 15 nap-
pal, a statisztikai adatgyűjtés utolsó szá-
kaszában vessünk számat, kik voltak azok a
könyvtárosok, akik jól végezték ezt a
munkát, s hol van még kijavítanivaló. Az
adatszolgáltatási íveket a berettyóújfalui
járási könyvtár gyűjtötte be elsőnek.
107 könyvtára volt adatszolgáltatásra kö-
telezve, s ezek szeptember 15-én mind be-
küldték az íveket. Nagy Lajos, a könyv-
tár vezetője, Pest megyének is segített,
ahol nagy volt a lemaradás.

A szentesi járási könyvtár vezetője a
tatabányai megyei könyvtárnál segített.
Szentesen 150, Tatabányán pedig 107
könyvtárnak kellett kitölteni az adatszoi-
gallatási ívet. Nem válik becsületére a
tatabányai megyei könyvtárosoknak, hogy
olyan könyvtártól kaptak segítséget, mely-
nek lényegesen több munkája volt. Dicsé-
retet érdemel Halfár Rudolf, a mohácsi
járási könyvtár vezetője, aki feladatát az
elsőik között teljesítette, s most Tolna me-
gyében — ahol a legnagyobb a lemarad-
ás — segíti a munkát.

Vas megye a legjobbak között indult.
A leltározást itt oldották meg legjobban,
s augusztus 30-ra ellenőrizték valamennyi
könyvtár leltárkönyvét. Szeptember
24-én azonban mindössze 67%-os ered-
ményt értek el a statisztikai adatszolgál-
tatás területén. A megyei könyvtárosok
megfeleltek arról, hogy ez is az ő
feladatuk, s hogy nem fogja helyettük más
elvégezni ezt a munkát.

291 adatszolgáltatási ívből csak 37
hiányzik még Zalaegerszegen, remélhe-
tőleg határidőre mind beküldik a Központi
Statisztikai Hivatalba. Munkájuk azért is
kiemelkedő, mert az adatszolgáltató la-
poknak 10—12%-át a megyei könyvtár
dolgozói helyszínen ellenőrzik, s meggyő-

ződnek arról, hogy a valóságnak meg-
felelő adatokat tartalmazzák-e.

Békés megyében már csak 40 kérdőív
hiányzik, de biztató Baranya megye mun-
kája is.

Nyiregyházán mindvégig baj volt. Már
júliusban, a kezdet-kezdetén sem tartották
be a határidőket. A kérdőíveket is késve
küldték ki a könyvtáraknak. Szeptember
25-én kellett a népművelési osztályokhoz
eljuttatni az adatszolgáltatási íveket. Er-
deklődésünkre a népművelési osztály ve-
zetője nem tudott felvilágosítást adni, ami
azt bizonyítja, hogy nem sok gondot for-
dított a statisztikai munka elvégzésére.

Hajdú megyében még mindig csak 85%
kérdőív érkezett be, s ennek a debreceni
körzeti könyvtár az oka. A munka elvég-
zéséhez a városi könyvtártól segítséget
kaptak, ennek ellenére sem tudtak határidőre
megbirkózni a feladatokkal.

Borsod megyében igen tarka a kép. A
putnoki körzeti könyvtár elvégezte mun-
káját, amely Szikszón dőcög és Miskolcon
gyengén halad.

Győr-Sopron megye 362 jelentésből
185-öt tudott begyűjteni.

A néhány itt közölt adat azt bizonyítja,
hogy egyes könyvtáraink és egyes nép-
művelési osztályok (bár csak igen kevés)
igen jól végezték el munkájukat. Böven
van azonban még pótolnivaló. A népmű-
velési osztályok és könyvtárak feladatai,
hogy területükön 100%-ig elvégezzék az
adatszolgáltatással kapcsolatos munkálato-
kat.

1952. IX. 25.

BERZA LASZLO,

a Népművelési Minisztérium
könyvtárosztályának munkatársa

A könyvtáros és a kritika

A könyvtáros az irodalom közvetítője az író és az olvasó között. Nagy részét tőle is függ az irodalmi közvéleménynek a kialakulása. Így a könyvtáros nemcsak egyszerű olvasója egyes regényeknek, nemcsak regisztrálója, hanem közvetítője, magyarázója annak az állásfoglalásnak, amelyet az adott mű helyesen, vagy helytelenül megállapít. A könyvtáros e magyarázó és közvetítő munkájában gyakran tévedhet. Tévedhet különösen akkor, amikor a hivatásos kritikusok nem azonos véleményt mondanak együgyanarról a könyvről.

Ez történt Déry Tibor *Felelet* c. regényének II. köteténél is. A kritikusok első állásfoglalásai nem adtak tiszta képet a regényről. A könyvtárosok ösztönükre voltak bízva. Voltak könyvtárosok, akik a Déry regényt simán elfogadó kritikusokra támaszkodtak, voltak, akik a kritikusok ellen foglaltak állást. A könyvtárosokban azonban nem alakulhatott ki olyan egyöntetű vélemény, amely az olvasók irányításában, nevelésében hasznos eredményt mutatott volna.

Révai elvtárs cikke nemcsak az íróknak adott kézzelfogható, világos választ és nemcsak számukra mutatta meg a szocialista-realista irodalom követelményeit, hanem segített a könyvtárosoknak is értékelő, nevelő, felvilágosító munkájukban. Ebből a cikkből a könyvtáros erőt és támaszt kapott nevelő munkájához és most már tisztán és határozottan meg tudja mutatni olvasójának, hogy a szemantizmus elleni küzdelem nem jelentheti a pártosság elhanyagolását. A könyvtáros Révai elvtárs cikke alapján világosan meg tudja magyarázni olvasójának a két fronton való harcnak minden kérdését. Felismerj a könyvtáros azokat a műveket, s harcolni tud ellenük, amelyek öncélú, »politikamentes« irodalmat adnak és azokat is felismeri, amelyekben szemantikus recepthősök szerepelnek.

A könyvtárosnak a jövőben az irodalmi közvélemény kialakítása szempontjából arra kell törekednie, hogy az olvasóval való beszélgetései ne maradjanak titokban. Változzanak át ezek a beszélgetések az olvasó és író, az olvasó és a kritikus nyilvánosság előtt lezajló vitáivá. A könyvtárosoknak is segíteniük kell abban, hogy elérjék Révai elvtárs megjegyzései nyomán azt az eredményt, hogy az olvasó és író viszonya az egymásra való jó hatást, az egymás segítségének az eddigénél biztosabb vonásait mutassa.

Egyik olvasónk felhívta figyelmünket arra, hogy a *Könyvbarát* 1952 szeptemberi számában Gergely Sándor *Forró nyár* című könyvéről Bihari Klára írt bírálatot, s azt a következő mondatokkal fejezte be: »A gazdag, izgalmas cselekmény során megragadóan, a pártos író forró szeretettel mutatja meg Gergely Sándor az elmélet anyagi energiává vált, emberformáló, életet alakító erejét, s a munkásparaszt szövetség minden próbát kiálló szilárdságát.« Fekete Sándor, viszont a *Szabad Nép* szeptember 1-i számában ugyanerről a kérdésről így ír: »A munkásparaszt szövetség eszméjét, az ellenséggel szembeni harc eszméjét szemantikus módon ragadta meg...« (t. i. Gergely).

Olvasónkban mély nyomot hagytak Révai elvtárs megjegyzései. Mégis, Bihari Klára melességére megemlítette, hogy Gergely Sándor könyvéről szóló kritikáját bizonyára Révai elvtárs cikkének megjelelése előtt írta. Hozzátette ugyan olvasónk, hogy ez a lényegen nem változtat.* Fekete Sándor kritikájával viszont azért nem volt meglepődve, mert cikkében 277 sorból mindössze hat sorban tudott Gergely erényeiről nyilatkozni. Olvasónk leginkább Nagy Péternek, a Forró nyárról írott bírálatával értett egyet. Ez a bírálat olvasónk véleménye szerint Gergely Sándort helytelen álláspontjából a kérdés helyes megoldásához vezeti.

Révai elvtárs is arra tanít bennünket, hogy a kritika keménysége mellett meg kell mutatni az író számára a kivezető utat. Déry Tibor Révai elvtárstól erős segítséget kapott, de segítséget nyújtott Révai elvtárs cikke az olvasóknak, könyvtárosoknak, az egész irodalmi közvéleménynek is.

BECKSI ANDOR,

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
IV. ker. fiókjának könyvtárosa

* Az említett olvasónak és több más olvasónknak a »Könyvbarát«-ban megjelent Gergely Sándor »Forró nyár« c. könyvének ismertetéséről mondott rosszaló véleményével egyetértünk. Az ismertetés helytelenül értékelte a regényt s így megtéveszthette olvasóinkat. (Szerk.)

A könyv és a tudomány segítése egy minta termelőszövetkezetben

Öröm termelőszövetkezeti község, hatalmas, önálló termelőszövetkezete, melyet most neveztek el *Vilko Cservenkovról*, a bolgár nép nagy vezérééről — *minta termelőszövetkezet*. Munkája, mellyel segítette a parasztság fejlődését, példamutató és kulturális élete, amely segítette ezt a fejlődést, követésre méltó.

A termelőszövetkezet kulturális életének szilárd alapja a könyvtár, a könyvek használata. Nézzük meg, hogyan építettek a szövetkezet dolgozó parasztjai erre a szilárd alapra. Hogyan használták fel munkájukban a könyvek adta segítséget?

Az idei betakarításkor a termelőszövetkezet földjén holdanként 20 mázsás búza-termést értek el. A növénytermesztési brigádnak, amely ezt a kimagasló eredményt elérte, *Lázár József* a vezetője. A *könyvtár leghűségesebb olvasója, ugyancsak Lázár József, ő az, aki dolgozó parasztársai körében és az egész községben leghűségesebb hirdetője a könyvek tanításának.* Ő segít legtöbbször a könyvtárosnak, segít a könyvek ismertetésében, segít a könyvek kiadásában és az új könyvek kiválasztásában.

Az elmúlt évben járt a termelőszövetkezetben *Jegorov* elvtárs, a moszkvai körzet »*Győzelem*« kolhozának elnöke, a Szocialista Munka Hőse. Sokat beszélgetett a szövetkezet vezetőivel, a tágassággal és egyik este azt mondotta a magyar dolgozó parasztoknak:

— *Ha nem áll ellőttek tisztán az az út, amit követnünk kell, vegyünk elő a könyvet és munkátok megerősödik. A könyv és a tudomány olyan segítséget nyújthat, hogy az párosulva a ti munkátokkal, legyőzheti és megváltoztathatja a természetet.*

A szovjet vendég meg is nevezte ezeket a könyveket. *Liszenkónak* azóta magyar fordításban megjelent agrobiológiai könyvét, továbbá az ugyancsak magyarul olvasható »*A növénytermesztés micsurini módszerei*« c. könyvet, majd még néhányat, melyek a mezőgazdaság szocialista fejlődését szolgálják.

Jegorov elvtárs látogatása után, *Lázár József* vezetésével és irányításával forgatni kezdték a könyveket. A termelőszövetkezet könyvtára akkor 130 kötetből állott, volt benne bőségesen ideológiai anyag, de a kis könyvtár javarészt mezőgazdasági szakanyagból állott. A szovjet tanácsot igyekeztek a napi életben megvalósítani. Beszerezték új könyveket, me-

lyeket a Mezőgazdasági Könyvkiadó adott ki. Ezek a könyvek többnyire az élenjáró szovjet mezőgazdasági módszereket ismertetik és megadják a tanácsot azok hazai megvalósítására. Így került kezűnkbe az a füzet, melynek az a célja, hogy a magasabb gabonatermésért, *a 15 mázsán felüli termésátlagért harcba hívja a dolgozó parasztságot.*

Ez a kis könyv, melynek címe »*A gabonatermesztés új módszerei*«, a kereszt-soros vetést javasolja. A könyv megtanította a növénytermesztő brigád minden egyes tagját erre az új eljárásra, s a könyv tanítását megfogadták az örömi tsz növénytermesztő brigádjának tagjai. Jó munkával, a könyv tanítását átvitték a gyakorlati életbe és *búzából a holdankénti termésátlaguk elérte a 20 mázsát*, bár a multban a búzatermés itt ritkán haladta meg a 8—10 mázsát holdanként.

A könyvek tanulmányozása eredményre vezetett. Ettől kezdve *Lázár József*, a növénytermesztő brigád vezetője igen hűséges hirdetője lett a könyvnek és támogatója a könyvtárosnak. *Bozsó József*, a termelőszövetkezet elnöke, feleségével együtt, a könyvtár legszorgalmasabb olvasóinak sorában áll. *Szép István*, aki a termelőszövetkezet politikai iskoláját vezette, minden egyes előadásában szölt a könyv segítségéről, annak támogató munkájáról.

Az állattenyésztőknek, különösen az állattenyésztési brigádok női tagjainak sok hasznos tanácsot adott a »*Szovjet állattenyésztő tanácsai*« című könyv. Ebben a könyvben az *Uzsgorod* melletti *Sztálin*-kolhoz fejnője mondja el tapasztalatait. Tanácsai nyomán bevezették a napi háromszori fejést és a tejhozamot ezzel a módszerrel kétszeresére emelték. Ez a könyv sok hasznos tanácsot ad a takarmányozásra vonatkozóan és az állategészségügy követelményeire is felhívja a figyelmet.

A termelőszövetkezetben estéken át tárgyalták a »*Nagyüzemi silőgazdálkodás*« című könyv tanácsait. Ennek a könyvnek minden sorát, minden tanítását megfogadták.

A termelőszövetkezet önálló könyvtára beolvadt az egységes falusi népkönyvtárba. *Hegedüs Flóriánné*, a könyvtár vezetője azonban továbbra is szorosan tartja a kapcsolatot a termelőszövetkezetrel, hiszen az olvasóknak, a *könyvtár látogatóinak több mint fele a termelőszövetkezet dolgo-*

zóból kerül ki. Az érdeklődés fenntartására és az új könyvek ismertetésére állandó könyvkiállítást állított fel a termelőszövetkezet egyik helyiségében. Minden új könyv, amely a paraszti életről számol be, vagy a mezőgazdaság fejlődését szolgálja, itt megtalálható. Most legutóbb Veres Péter újonnan megjelent regényét, Nyikolajeva »Az aratás« című kötetét, a »Kosztromai szarvasmarha tenyésztése« című szakmunkát és a »Fajtahibrid kukorica-vetőmag előállítás« című szakkönyvet helyezte a kis kiállítás előterébe. Ennek a kiállításnak kettős haszna van. Egyrészt a szövetkezet dolgozói állandóan tájékozódhatnak a legfrissebb kiadványokról — melyeket azután könyvankéton is megtárgyalnak —, de megismerik ezeket a munkákat azok az egyéni gazdák is, akik szinte naponta jönnek a termelőszövetkezet közös gazdálkodását látogatni.

A könyvtár látogatottsága nem csökken. A termelőszövetkezet tagjai általában családokként hetente 1 könyvet olvasnak el. A könyvtár frissítésében és pótlásában szerepet játszik a termelőszövetkezet. A vezetőség mindig közli, hogy milyen új könyvre van szükség, melyik az a könyv, amely segíteni tudja a magasabb terméseredményért vívott harcot. Nagy kár, hogy ez a gazdag tiszta nem támogatja anyagilag

a könyvtár fejlődését. Pedig sokat köszönhetnek a könyvnek.

A könyvankéton nagy számban vesznek részt a termelőszövetkezet dolgozói. Legutóbb Az aratást, Veres Péter Kosuth-díjas kötetét: a Próbáteltt és a Fények a faluban című kolhozregényt beszélték meg. A termelőszövetkezet dolgozói közül 8—10-en szóltak hozzá a vitához, de átlagban a megbeszélt könyvet az ankétára 20—25-en olvassák el. Az ankét után az olvasók száma megsokszorozódik. Veres Péter könyvét a szövetkezet minden dolgozója elolvasta.

Hegedűs Flóriánné népkönyvtáros részt vesz a termelőszövetkezetnek minden gyűlésén és bármiről legyen is szó, jut idő arra, hogy a könyvvel foglalkozzon. Az olvasóhálózatot még jobban ki akarja terjeszteni és a szakmunkákon kívül a szépirodalmi könyveket is otthonossá kívánja tenni.

Az ürömi minta termelőszövetkezet gazdasági munkája példamutató országos viszonylatban is. Ebben a munkájukban, melyet figyelemmel kísér az egész ország dolgozó parasztsága, jelentős szerepe van a fejlődő dolgozó parasztság egyik komoly segítségének, a könyvnek is.

D. L.

A könyvtár és a kultúr csoportok kapcsolata

Riport két üzemből

»Nagyon szeretek olvasni és ha időm engedi, fel is keresem az üzemi könyvtárat. Most néhány hete is vissza akartam vinni három könyvet, hogy azokat kicseréljem. De mi történt? A könyvtári órák alatt a könyvtár zárva! Másnap ebédidő alatt újból megpróbáltam... a könyvtár ismét zárva. Felhívtam telefonon a könyvtárosnőt, aki közli velem, hogy hetek óta nem ő a könyvtáros. Végre megtalálom az új könyvtárost, akitől ígéretet kapok, hogy rendelkezésünkre áll a könyvtári órák alatt. Azóta is várjuk, hogy ígéretét beváltsa. Van szép könyvtárunk, olvasószobánk, de nem oltathatunk, mert a könyvtárosunknak nyoma veszett. Simonek Károly, lakatos.«

A fenti sorok a Radiátor-gyár V. alapszerveinek faliújságján jelentek meg és az üzem valamennyi dolgozója részéről általános helyesléssel találkozott. A látogató viszont megdöbben a faliújság cikkét ol-

vasva, hiszen tudja, hogy a Radiátor-gyárban komoly kultúrmunka folyik, kultúr csoportja egyike a főváros legjobb együttesének. Nézzük meg, milyen kapcsolatban van az üzem kulturális élete a könyvtárral és a könyvtár hogyan kapcsolódik bele a kultúr csoportok munkájába.

A feleletet Adler Tamás, az üzemi lap szerkesztője, a színjátszó együttes tagja adja meg:

— Annak ellenére, hogy kultúrmunkánk egyre nagyobb fejlődést mutat — mondja —, a könyvtármunka és az előadásszervezés teljesen lemaradt. Ennek legfontosabb okát abban látom, hogy üzemi bizottságunk egyáltalán nem törődik a kultúrmunkával, így a könyvtárral sem. Az egyes részterfelelőseket nem ellenőrzik. A könyvtárban több száz, sőt ezer könyv van, de még csak kimutatást sem vezetnek arról, kinél vannak könyvek és kik azok, akik évek óta

nem vitték vissza a kért könyveket. Hónapok óta az a helyzet, hogy »ideiglenes könyvtárosok« váltják egymást, akik »átveszik a kulcsot«, de többé nem törődnek a könyvtárral. Több dolgozót jelöltünk könyvtárosiskolára, de azok közül a szakszervezet egyetlen sem fogadta el. Mindezt természetesen kultúrbizottságunkat is felelősség terheli. Nem használtunk és ma sem használjuk fel a kultúragitáció népszerűségét a könyvtármunka megjavítására. Csaszuska-brigádunk állandóan járja az üzemet, de még soha nem énekelt arról, hogy egyik, vagy másik elvtárs azért ért el jó eredményt munkájában, mert rendszeresen olvas szakmai könyveket. Arról sem hallottunk énekelni, hogy ez vagy az az elvtárs jobban végezné munkáját, ha látogatná könyvtárunkat és olvasna szakmai és szépirodalmi könyveket. A könyvtármunkának igen sok népszerűsítési lehetősége van ezen kívül is, de kultúrcsoportjaink egyik lehetőséggel sem élnek. A hangoshíradóban például sűrűn szerepelnek kultúregyütteseink, de a könyvtár, az olvasás kérdéséről egyetlen egyszer sem beszéltek. Azt hiszik, ez egyedül a szakszervezet feladata, s miután a könyvtár is igen rossz munkát végez, így semmiféle segítséget nem adhat az üzem kulturális munkájának javításához.

Ime, egy üzem, ahol az üzemi bizottság és a kultúrcsoport nem jött rá, mit jelentenek a könyvek, mit jelent a jó könyvtár, az olvasás az üzemi munka számára a dolgozók egyéni életében. *Egy üzem, ahol még mindig nem értették meg, hogy a könyv segítőtárs és fegyver a szocialista építésben.*

Nézzünk meg egy másik üzemet: a *Kismotor- és Gépgyárat*. A kultúrterem klubhelyisége tele van dolgozókkal. Az asztaloknál sokan sakkoznak; igen sok munkás olvas. Folyóiratok, újságok, irodalmi szemlék mindenfelé. Az egyik elvtárs kezében az Uj Március legutóbbi száma, egy fiatal lány pedig a Szabad Művészetet olvassa. A fal mellett fékkörben hatalmas könyvespolc, felette felírás: *»Építétek az új életet, az élet új formáit, az új kultúrát mint Iljics!«* (Sztálin).

Minden nap tartanak Könyvtári órát fél 1-től fél 9-ig, így valamennyi műszak dolgozója hozzájutnak a jó könyvekhez. A gyár dolgozóinak több mint 60 százaléka az állandó olvasók közé tartozik. Az állandó olvasók száma nő. Augusztus 1. óta a Kismotor- és Gépgyár versenyben van a kerület többi üzemének könyvtárával. Arra vállalkoztak, hogy november 7-ig 53 új olvasót szereznek, már 37-nél tartanak.

Pusztai György kultúrfelelős arról beszél, hogyan sikerült ezt az eredményt elérni:

— A jó könyv önmagáért beszél. Ha helyes agitációval sikerül valakit behoznunk a könyvtárba, az legközelebb már magától jön. Persze, a helyes agitációhoz nagy segítséget nyújtanak kultúrcsoportjaink is. Csaszuska-brigádjaink és kultúrelőadónk állandóan propagálják, ismertetik új könyveinket. A dekorációsfelelős hetenként készít új plakátokat, melyeken a könyvtár anyagát ismerteti. A hangoshíradó is minden nap foglalkozik a könyvvel és a könyvtár munkájával. A kultúrcsoport rendszeresen tart olvasódelutánokat, irodalmi vitákat, ahol legújabb könyveinket ismertetjük. De nemcsak ilyenformán segítettek kultúrosaink. Amikor szeptember 1-ig el kellett végeznünk a könyvtár leltározását, a színjátszó- és tánc csoport tagjai segítettek napokon át. Volt, aki szabadságáról jött be, hogy a munka minél gyorsabban menjen, könyvtárunk még az eddiginél is jobb legyen. Egervári István és Leszkovszky Éva, kultúregyütteseink tagjai állandóan a könyvtáros segítségére vannak és olyan jól ismerik a könyvtár anyagát, hogy még egyszer sem fordult elő, hogy távolléte miatt be kellett volna zárni a könyvtárat. A könyvvásárlásokra is elkíséri a könyvtárost egy-egy kultúraktíva. Megszereznek minden új könyvigyzéket és így mindig meg is találhatók nálunk a legújabb könyvek. De a könyvtáros is igyekszik az ő segítségükre lenni. Megszerzi azokat a jeleneteket, színdarabokat, amelyeket színjátszóink felhasználhatnak, ének- és zenekarunknak azokat a zeneműveket, amelyeket megtanulhatnak. Sok esetben igénybe is vették könyvtárunkat egy-egy műsoros est előtt.

A Kismotor- és Gépgyárban a könyvtár segíti a másirányú kultúrmunkát és a kultúrcsoportok is segítségére vannak a könyvtárnak. Helyes és termékeny ez a kapcsolat, követhetnek a többi üzemek is, elsősorban azok, amelyekben a könyvtármunka *rovására* támogatják a másirányú kultúrmunkát: kizárólag a művészeti csoportokkal foglalkoznak, mert az látványosabb és munkájuk eredménye is sokkal gyorsabban látható, mint a könyvtári munkáé. Pedig az általános műveltségnek egyik legfontosabb forrása az olvasás. A könyvtárat meg kell becsülni, a kultúrmunka egyéb ágainak is segítenie kell célkitűzéseit, az olvasást, a könyv népszerűsítését. *A kultúrmunka minden formája csak szoros egységben szolgálhatja igazán jól szocializmust építő munkáinkat.*

TURI ANDRAS

ÍRÓK és ÍRÁSOK

Arany János

(1817—1882)

Hetven éve: 1882 október 22-én halt meg Arany János. Népköztársaságunk méltón ünnepli ennek a nagy magyar költőnek emlékét, aki szorgalmas és joggal sikereket arató munkásságának végső tanuságaként hirdette hitét:

»Költő az legyen mi népe.«

Az évfordulót méltón ünnepeljük a könyvtárakban is: *Összes Művei* kritikai kiadásának már négy kötete jelent meg, a gyermekeknek kezükbe adhatjuk a *Rózsa és Iholya* verses meséjének szép, színes képekkel díszített könyvét, s a magyar népköltészet és népzene barátai számára elkészül Arany János népdalgyűjteményének kiadása is.

1847 február 4-én Petőfi Sándor üdvözlő levéllel és verssel fordult egy ismeretlen vidéki jegyzőhöz, akinek műve, a *Toldi* megnyerte a Kisfaludi Társaság »költői beszélyre« kiírt pályázatát. Irodalomtörténetünkben jelentős nap ez, amikor a nagy forradalmár költő leszögezte: »Hiába, a népköltészet az igazi költészet. Legyünk rajta, hogy ezt tegyük uralkodóvá! Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék, s ez a század feladata, ezt kivívni célja minden nemes kebelnek, ki megsokalta már látni, mint martírkodnak milliók, hogy egy pár ezren henylhessenek és élvezzenek. Égbe a népet, pokolba az arisztokrátiát!...«

Petőfi irodalmi, eszményeinek, a népköltészetéről vallott elveinek igazolását fedezte fel a *Toldi*-ban, írójában pedig fegyvertársat talált a megvívandó küzdelemhez. Es véleménye csak megerősödött, amikor közelebből megismerte Aranyt, gondolkodását, műveit, életét.

Arany György földműves tizedik gyermeke 1817-ben született Nagyszalontán. A jobbágyterhek alatt görnyedő, öregedő szülők nagy áldozatkészséggel nevelték és féltve is, hiszen tíz gyermekük közül ekkor már csak a legidősebb és a legfiatalabb maradt életben. Ez a legfiatalabb lett a reménységük. Arany János kiváló képességeivel már hamarosan kitűnt az iskolában és tanulmányait folytatta akkor is, amikor elhagyva a családi kunyhót, már nem számíthatott szüleinek segítségére. Egyidőben tanult és tanított: így kereste a kenyerét; majd mivel vonzotta a művészet, befejezve tanulmányait a debreceni kollégiumban, színésznek állott. Keserves vándorúttjáról nemsokára hazatért. Apját megvakulva, anyját halálos betegen látta viszont. Családfenntartó lett. Tizenkilencéves korában a szalontai iskola segéd-tanítója, később községi írnok, majd másodjegyző lesz. Mint hivatalnok sem tagadja meg népi származását, együttérzését a dolgozókkal; ügyes-bajos dolgaikban segíti a parasztokat. Első nagyobb irodalmi műve, *Az elveszett alkotmány* című elbeszélő költeménye, gúnyoros leleplezése a jobbágysanyargató nemességnek egy »választás« küzdelmei között. Arany, akinek jobbágyivadék létére nem volt választójoga, gúnyolódva mutatta meg, hogy milyen gyalázatos »úri huncutság« a politika, amelyből kirekesztették a dolgozó népet. 1848 előtt, a »rendi« Magyarországon a választások sűrítették a hanyatló feudális társadalom minden korrupcióját. Arany műve tükrözi és éles hangon leplezi le, gondolhatjuk, hogy a nemzeti Magyarországon nem aratott nagy sikert.

Dalod, mint a puszták harangja egyszerü,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja.

S ez az igaz költő, ki a nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját.
A szegény nép! olyan felhős láthatára,
A felhők közt kék eget csak néha-napján lát.

Petőfi *Arany János*hoz című verséből valók ezek a sorok, melyeknél egyszerűbben és tisztábban azóta sem jelezték még a *Toldi* jellegzetességét: a népi költészet nyelvének értékét, realista szemléletmódjának hatását. Arany költeményének hőse, Toldi Miklós, a kisemmizett kisebbik testvér, aki elnyomottságával a kisemmizett parasztok jobbágyi elnyomottságát, erejével a nép erejét, felemelkedésével a nép felemelkedését példázza. Révai József elvtárs élesen megkülönböztette Arany népiességét Petőfitől. »Toldi Miklós is lázad, de — hogy úgy mondjam — végszükségből és azért, hogy a felette álló nemesi világ befogadja. És amikor befogadta, megnyugszik.« Erről a »megnyugvásról« vall a *Toldi*. Arany útja azonban a forradalom éveiben magasabbra ível. Petőfi barátsága nem maradt hatástalan. És az 1848-ban írt *Toldi estéje* az ősz Toldi tündöklésének és bukásának a történetével azt példázza, hogy egyrészt a »megnyugvás« is csak átmenet: a paraszti sorból felkerült Toldi nem tud megférti a feudális királyság udvarában a főurakkal, másrészt pedig azt, hogy a maradéknak el kell buknia:

*Hajt az idő gyorsan — rendes útján eljár —
Ha felülünk, felvesz, ha maradunk, nem vár;
Változik a világ: gyengül, ami erős,
És erős lesz, ami gyenge volt azelőtt.*

Már a márciusi forradalom előtt Arany megírta *A szegény jobbágy* c. versét a parasztok megnyomorításáról a feudalizmus népnyúzó rendszerében. A márciusi események idején, amikor Petőfi elküldi Szalontára a szabad sajtó első termékét, a *Nemzeti dalt*, Arany lelkes hangon válaszol, néhány héttel később pedig megírja a *Nemzetőr dalát*:

*... Nem kerestek engemet kötéllel,
Zászló alá magam csaptam én fel:
Szülőanyám, te szép Magyarország,
Hogy ne lennék holtig igaz hozzád!*

Arany János a forradalom és a szabadságharc alatt megmutatta, hogy valóban a nép költője, a szabadságért harcoló magyar nép megszólaltatója. A forradalmár Petőfivel kötött fegyverbarátságának a jele a többi között a klerikális reakció ellen írt *János pap országa*. De nemcsak verseivel, hanem mint a *Nép barátja* című néplap egyik szerkesztője, cikkeivel is a forradalmat dicsőíti és harcra, kitartásra buzdítja a dolgozókat, a honvédeket. Mikor 1849 április 14-én Kossuth ajkával a magyar nép kimondja függetlenségét és megfosztja trónjától a Habsburg uralkodót, Arany újból verset ír:

*Függetlenség! Ez a jelszó,
És szabadság a nagy cél
Teljes független szabadság; —
Nem kell semmi, ami fél...*

A BARD

A szabadságharc bukása után Arany, aki a forradalmi kormány hivatalnoka volt, egy ideig illegalitásban élt. Az önkényuralom első éveiben hű maradt önmagához, Petőfi emlékéhez. Halott barátjáról emlékezik és megénekli a nép hős fiát, a rokkant honvédet, aki házról házra jár és koldulva tengeti életét. Az elnyomó zsarnok elleni panaszában egyéni sorsa-azonosul leigázott népének sorsával. És a panasz nemcsak az idegen elnyomók ellen hangzik. A szabadságharc elbukott:

*... az erőt ásta benső féreg:
Büszke, szenvedélyes versengő vezérek;*

Arany keserű kritikával gondolt a szabadságharc egyes nemesi vezetőire, akiknek megtorpanása, osztály-önzése megtörte a forradalom és a harc lendületét. Ebben a keserűségben fogant a *Nagyidai cigányok* gondolata. A költő ahelyett, hogy nagyszerű hősi énekben örökitette volna meg 1848–1849 ragyogó napjait — szatirát írt. »Nem mert nagyot cselekedni, csak ügyes dolgot csinált« — írta erről megvilágító erővel Móricz Zsigmond.

Arany ebben az időben nagykörösi tanár és mintha elszakadva Szalontától, elszakadna a magyar paraszt ábrázolásától is. Egy érzése azonban szorosan a néphez forrasztja: az ellenállás érzése az idegen elnyomókkal szemben. Erőt és lelkesedést erre az ellenállásra csakúgy, mint tárgyat is, már a történelmi múltból merít. Szondy két apródja nem hallgat az idegen vezér csábítására: az elesett magyar vitéz dicsőségéről dalol. A *walesi bárdok* pedig, melyet Arany válaszul írt arra a hivatalos felhívásra, hogy üdvözölje dicsőítő ódáival a Magyarországra látogató Habsburg császárt, a múlt példájával átkozza meg az aradi vértanúknak, a magyar népnek a gyilkosát:

*Átok fejedre minden dal,
Melyet zeng velszi bárd.*

Ritkán hangzott fel azonban az átok Arany ajakán. Hiányzott ehhez Petőfi forradalmisága, heve, lendülete. 1860-ban már ő maga vallja:

Szeretni a hont gyakran oly nehéz...

*Ábránd, hiúság, múltó kegy, javak, —
Lenn a sikamló dér, nyomás felül...*

A múlt felé fordulás lassan-lassan már nem az ellenállást leplezi, hanem öncélúvá válik. Így írja a *Buda halálát*, s ez jellemzi majd a Toldi triológia harmadik kötetét, a másfél évtizeddel a hun eposz után megjelenő *Toldi szerelmét*.

1860-ban elhagyta a nagykörösi tanári állást. Pestre hívták a Kisfaludy Társaság folyóiratának a szerkesztésére, ugyanakkor a társaság igazgatójává, majd 1865-ben a Tudományos Akadémia titkárává választották. A szerkesztői, igazgatási és tudományos munka jelentősen csökkentette a költői termést. Irodalomtudományi értekezéseket, verstani tanulmányokat, bírálatokat ír és sokat fordít, a többi között Shakespeare három darabját, Aristophanes összes vígjátékát. Mindezekből megismerhetjük nyelvi erején kívül alapos felkészültségét, tudását. Az 1867-es »kiegyezést«: az uralkodó birtokos osztály és a Habsburg-dinasztia kiegyezését a kétségekkel telt Arany kiábrándulással fogadta. Gúnyos verssel foglal állást a »kiegyező« Deákkal szemben

*Deák Ferenc! megélünk mi
Kend nélkül, —
Kivánjuk a szabadságot
Rend nélkül.*

És ezután tíz esztendeig nem ír verset. Talán érezte, hogy neki, Petőfi barátjának, az életben maradt »bárd«-nak most kellene »átkoznia«. S mert nem érzett erőt ehhez, hallgatott. De amint Móricz Zsigmond írta: »Arany nem bírta elviselni ezt a néma-

ságra kárhoztatott életet. Nem bírta a hallgatást, az elhallgatás tragikumát. Vállán viselte a forradalmat és méginkább az utána következő kort, amely ólomsúllyal nehezedett rá: a hazugság illúziókba tört nemzeti élet korát.»

A TAMBURÁS ÖREG ÚR.

Arany tanúja volt az embert bérabszolgává aljasító magyar kapitalizmus kialakulásának. Szorongva figyelte a versengő és gyilkos tülekedést. Egy »kapcsos« könyvbe írt versei, elsősorban a Margit-híd felavatása alkalmából írt *Hid-avatás* című költeménye, vallanak erről. De neki, akinek Petőfi nyitotta tágabbra a szemét, észre kellett vennie, a kapitalizmus jelenségeit világviszonylatban is. Már évtizedekkel előbb elkeseredett hangon támadta a tőkés hatalmakat:

*Midőn a renyhe társaság
Bűzhödt állóvizében
Uj bűnök milliárdjai
Vannak keletkezésben;
Midőn a munka és vagyon
Egymástól messze esnek,
És a tőkélyre vitt csalást
Mondhatni rendszeresnek...*

De a »kapcsos« könyvbe, tíz évi hallgatás után írt költeményeiből már hiányzik ez a tűz, ez a támadó él. Ha forr is még indulat egyes darabokban, nagyrészt már a hűnyófényű, betegeskedő, öreg költőnek a csak csiszoltságukban erős feljegyzései ezek. Pontos, keserű ízű feljegyzések az észlelt hazugságokról, a pesti utcán botorkáló esett emberekről és főleg önmagáról, ahogy gúnyolódva megállapítja:

Most közömbös lettem és gyáva.

E versek írása közben valójában ő az *A tamburás öreg úr*, akiről a verse szól:

*Nem is a művész babérja hevíti,
Csak gémberedő ujját melegíti.*

Egyben azonban hajthatatlan. Nem vág élesen a hangja, de felemeli, amikor arra kerül a sor, hogy vallomást tegyen a hivatásáról, a költőnek a néphez való tartozásáról:

*Nem szégyellem, nem is bánom
Hogy, ha írnom kelle már,
Magyaros lett irományom,
S hazám földjén túl se jár;
Hogy nem »két világ« csodája —
Lettem csak népemből egy:
Ővé (ha van) lantom bája,
Ővé rajtam minden jegy.*

S ismételjük meg: a *Kozmopolita költészet* fenti sorai után egész költői gyakorlata végső tanúságaként hirdette:

»Költő az legyen mi népe.

Arany János ajkán valóban megszólalt a nép. Tanúsítják ezt elsősorban a *Toldi*, a forradalom, a szabadságharc alatt írt versei, paraszti tárgyú balladáinak egész sora, s a *Bolond Istók* hatalmas töredéke. S tanúsítja ezt minden írásában nyelvezete: a klasszikus tömörségre sűrített, művészi szépségre csiszolt népnyelv. Arany János életműve: klasszikus örökségünk, haladó költői és nyelvi hagyományaink öröksége. S most, hogy megvalósult az, amiről nagy barátjával Petőfi együtt álmodozott, és kultúrforradalmunk során százezrek és milliók kezébe kerülnek művei: most válhatnak ezek igazi örökséggé.

MURANYI-KOVACS ENDRE

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

William Z. Foster:

AZ AMERIKAI FÖLDRESZ

RÖVID POLITIKAI TÖRTÉNETE

Szikra

A mű az Újvilág felfedezésétől, 1492-től napjainkig tárgyalja a nyugati félteke 22 nemzetének történetét.

Foster elvtársnak, az Egyesült Államok munkásmozgalmának legnagyobb élő alakjának könyve alkotó marxista mű. Foster elvtárs az első, aki a történelmi materializmus egyedül tudományos szemlélete alapján megírta az amerikai földrésztörténetét, aki a marxizmus-leninizmus általános érvényű elméletét a nyugati félteke sajátos jelenségeire és körülményeire alkalmazta.

Könyvének központi célja, *»hogy olyan vázlatot adjon, amely megvilágítja az amerikai szárazföldön jelenleg kibontakozó széleskörű társadalmi fejlődés alapját lefedtető erőket és azonfelül megmutatja a népek haladó magatartását problémáikkal, jövőjükkel kapcsolatban. A könyv különösen hangsúlyozza féltekénk népeinek és nemzeteinek korunk legalapvetőbb társadalmi folyamataihoz, a világkapitalizmus kibontakozó általános válságához és a világszocializmus születéséhez és növekedéséhez való viszonyát«.*

Foster elvtársa bebizonyítja, hogy: *»Amerika kapitalista fejlődése a világtörténelem egyik legnagyobb tragikus drámája. Marx 1881-ben Friedrich A. Sorgéhoz írt levelében megállapította, hogy az Egyesült Államokban: ... a tőkés gazdálkodás szemérmelenebbül fejlődött ki, mint bármelyik más országban...«*

Az indiai és néger milliók vérén izmosodni kezdő amerikai kapitalizmus hatalmas és értékes területeket ragadott magához, hol közönséges nyílt rablás, hol »vásárlás« formájában, majd egyre erőteljesebben tört az egész nyugati félteke leigázására. Foster elvtárs feltárja mi rejlik a pánamerikanizmus ideológiájában, a Monroekéja, a rooseweti »jósomszédság politikája« és a második világháború utáni Clayton-terv mögött.

Az Egyesült Államok imperialistái számára mindkét világháború is a gazdasági és politikai terjeszkedés céljait szolgálta. Foster elvtárs mélyenjáró módon elemzi

az Egyesült Államok imperializmusának jelenlegi mozdulatait. Megmutatja azokat a módszereket, melyekkel a Wall Street céljaira tör, s megmutatja az amerikai imperializmus legfőbb szövetségeseit, a fasisztákat, a katolikus egyházat és a szociáldemokráciát.

De Foster elvtárs azokat a tényezőket is feltárja, melyek következtében a Wall Street világalomratörése kudarcot vall.

»Az amerikai földrésztörténetéből megismerjük az amerikai munkásmozgalmat, a szakszervezeti mozgalmat és a Kommunista Párt harcát. Foster elvtárs leleplezi, hogy az USA imperializmus miként igyekszik minden eszközzel megakadályozni a munkásosztály öntudatának fejlődését, az imperialista ügynökök hogyan hatolnak be a szakszervezeti mozgalmakba.

Amerika népeinek akaratát az amerikai országok kommunista pártjai képviselik és fejezik ki ösztönösen. A könyv áttekintést ad az amerikai országok kommunista pártjainak keletkezéséről, arról az óriási hatásról, melyet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom a pártok megalakulására gyakorolt, valamint történetéről, fejlődéséről. Az amerikai kommunista pártoknak rendkívül nehéz körülmények között kell dolgozniuk, ennek ellenére évről-évre nő befolyásuk a tömegek között. A kommunista pártok taglétszáma a második világháború kitörésekor együttesen nem haladta meg a 100.000-et és néhány évvel a háború befejezése után már több mint félmillió tagjuk volt.

Braziliában a pártnak 1945-ben kb. 4000 tagja volt, ez a szám három év alatt mintegy harmincötöszörösére nőtt. Uruguayban ötszörösére, Peruban tízszeresére nőtt a kommunista pártok taglétszáma a háború alatt.

A kommunista pártok harcolnak a fasizmus elleni egységszrontok megalakításáért, harcolnak az USA koreai agressziója, az atomdiplomácia és egy új világháború ki-robantása ellen.

Foster elvtárs e szavakkal zárja könyvét:

»50 évvel ezelőtt a kapitalizmus diadal-maskodott az egész világon és a kommunisták csak elenyésző kisebbséget alkottak a hatalmas tömegekben; ma azonban a kapitalizmus szemléletmódot rothad és a kommunisták 800 millió embert vezetnek a szocializmus felé. Ez a világ fejlődésének útja általában, és ez az útja a nyugati

félteke népeinek is. Az a nagy történelmi jolyamat, amely több mint négy és fél évszázaddal ezelőtt kezdődött Amerikában, amikor Kolombusz partraszállt a nyugat-indiai szigeteken, nem a Wall Street jasiszta, Jenki uralma alatt álló világhoz vezet, hanem a szocializmus új és szabad világához.»

K.-É.

NEMZETKÖZI KÉRDÉSEK

A Szikra sorozata.

Rákosi elvtárs 1949 szeptember 30-i beszédében felhívta figyelmünket arra, hogy nem foglalkozunk eleget a nemzetközi kérdésekkel. »Annnyira beletemetkeztünk saját problémáinkba — mondta Rákosi elvtárs —, hogy nem kísérjük eléggé figyelemmel a nemzetközi eseményeket. Nem ismerjük eléggé a munkásmozgalmat, a népi demokráciák és a kommunista pártok kérdéseit. Ezen is változtatni kell, különben e téren is lemaradunk; leszokunk arról, hogy helyzetünket a nemzetközi helyzetbe ágyazva, a proletárnemzetközi-ség szemszögéből nézzük.«

Ezeknek a hiányosságoknak a felszámolása érdekében indította el a Szikra a »Nemzetközi Kérdések« sorozatot 1949 őszén. Az olvasók a sorozatból megismerik a Szovjetunió vezette hatalmas békétábor erejét, a békéharc eredményeit, a Szovjetuniónak a kommunizmus építésében elért eredményeit. Bulgariyin és Berija elvtársaknak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóin elmondott beszédei ismertetik a sikereket.

Az imperialisták hazugságaikkal, csel-szövéseikkel akarják megtéveszteni a világ egyszerű embereit, hogy pusztító háborúba sodorják őket. A Szovjetunió képviselői az ENSZ szószerkét használják fel arra, hogy leleplezzék és pellengérré állítsák az amerikai-angol háborús gyújtókat, a Wall Street atomlovagjait.

A Szovjetunió küldöttsége hatalmas küzdelmet folytat az ENSZ-ben a népek békéjének megőrzéséért és a biztonságért. Erről ad nagyszerű képet Visinszkij elvtárs beszédeiből összeállított »A békéért és a népek biztonságáért az új háború veszélye ellen« című gyűjtemény.

A második világháború után az összes gyarmati és félgymati országokban felbontult a nemzeti szabadságmozgalom. A gyarmati népek fokozódó szabadságharca alapjaiban rendítette meg az imperializmust és tovább mélyítette a kapitalizmus általános válságát. A gyarmati és a függő országok szabadságharca erősíti a béke-mozgalmat és fontos láncszeme a szocialista forradalomnak. A »Nemzetközi Kérdések« sorozatnak egyik legfontosabb

feladata tehát, hogy a legszélesebb tömegeket megismertesse a gyarmati népek történetével, helyzetével, függetlenségi és szabadságharcaival. A gyarmatok olcsó munkaerőt, kedvező tőkebefektetési területet, áru- és nyersanyagpiacot jelentenek az imperialisták számára. Az imperialisták minden erőfeszítése arra irányul, hogy megőrizték uralmukat a gyarmati népek felett és elfojtsák egyre erősödő ellenállásukat.

A »Nemzetközi Kérdések« sorozat leleplezi az imperialista gyarmattartók bűnös politikáját. A gyarmati és függő országokban az imperialisták uralmát és »gyámkodását«, a brutális erőszak, a nép szörnyű nyomora, javainak és életének nácikat felülmúló kegyetlen pusztítása jellemzi. Burma, Indonézia, Malájföld, Vietnam, Fülöpszigetek népei fegyverrel kezükben harcolnak.

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik: »A vietnami nép harca«, »Indonézia«, Bondarevcsikj: »Malájföld«, Zabolajeva: »A fülöpszigeti nép függetlenségi harca« és még több broszúra. Közép-és Közép-Kelet Afrika és India népei szabadságmozgalmaikkal egyre hatalmasabb a jelentősége. Az arab mohamedán világ, melyet egy-két évvel ezelőtt az imperialisták még biztos támaszoknak tekintettek, az utóbbi időben mozgásba jött. Ezek a népek mind jobban közelednek a Szovjetunió vezette békétáborhoz és egyre határozottabban követelik a teljes függetlenséget. E problémákat ismerteti Gyekov: »India«, Kende Péter: »A tuniszi nép harca függetlenségéért«, »A marokkói nemzeti mozgalom«, Veres János: »Az egyiptomi nép harca függetlenségéért« című broszúrák.

Közismert tényré vált, hogy a Marshall-tervet már eleve beleillesztették abba a katonai politikába, melynek célja a szocializmus elleni harc és a nyugateurópai államok katonai, politikai, gazdasági és kulturális leigázása.

A »Nemzetközi Kérdések« sorozat számos broszúrája foglalkozik a Marshall-tervvel, hatósával és »eredményeivel«. Így pl. Szegál: »A skandináv államok az angol-amerikai imperializmus hálójában«, Gribojev: »Ausztria a Marshall-terv harafőjében«, Borszov: »A francia nép harca a Marshall-terv ellen«, Lemin: »Anglia gazdasági élete és a Marshall-terv«, Bajomi Lázár Endre: »Amerikai megszállás és népi ellenállás Franciaországban.«

A féktelen fegyverkezési verseny a nyugateurópai országokat gazdasági romlásba sodorja. Nő az infláció, rohamosan emelkednek az árak, egyre súlyosabb az adóteher a dolgozók nyakán. A tőkés országok dolgozóinak nyomora és elégedetlensége egyre nő és ma már mind jobban felismerik, hogy a gazdasági követel-

sekért vívott harcuk szorosan összekapcsolódik a békéért, a szabadságért és függetlenségükért folyó harcukkal. Ezt a harcot a tőkés államokban mindenütt a kommunista pártok vezetik.

A »Nemzetközi Kérdések« sorozat számos kiadványa ismerteti meg bennünket a nyugati tőkés országok kommunista pártjainak programjával, harci feladataival. A Francia Kommunista Párt nagyszerű harcaival foglalkozik »A 30 éves Francia Kommunista Párt« című kiadvány és Etienne Fajon elvtársnak ez év január 18-án, a Francia Kommunista Párt Központi Bizottsága előtt elmondott beszéde. Foster Hall: »Az amerikai KP harca a békéért« című kiadvány az USA KP XV. kongresszusának anyagát tartalmazza. Az Angol KP XXII. kongresszusán elhangzott két beszámolót tartalmazza »Az Angol Kommunista Párt harca a békéért és függetlenségéért« című kiadvány, mely ismerteti a brit munkásosztály előtt álló feladatokat: harc az amerikai megszállók és angol kiszolgálók ellen, a dolgozó nép széles alapokon nyugvó szövetségének megteremtéséért, a népi demokratikus rendszer megvalósításáért.

A sorozatban megjelent még Zahariadesz: »A görög kommunisták új feladatai«, »Az Olasz KP VII. kongresszusa«, »A Japán KP új programja«, és »Az Osztrák KP XV. kongresszusa«. A kommunista pártok ma szakadatlan harcban leplezik le az amerikai imperialisták agresszív háborús terveit, széles antiimperialista egységszereket létesítenek, kiemelik a békeharc jelentőségét és a dolgozók anyagi követeléseit összekapcsolják a függetlenségért, a demokratikus jogokért vívott harcral.

A nemzetközi kérdésekben való tájékozódás jelentősége a nemzetközi helyzet élesedésével párhuzamosan egyre jobban nő. Feladatunk, hogy leleplezzük az amerikaiak koreai büntetését: a baktériumfegyver bevetését. A sorozat egyik legújabb kiadványa a koreai baktériumháború dokumentumait közli.

A mi építőmunkánk szorosan összefügg a nemzetközi helyzettel. Amikor a szocializmus építésével harcolunk a békéért és honvédelmünk fejlesztésével mérünk csapást az imperialista háborús gyújtogatók terveire, elengedhetetlenül szükséges a nemzetközi helyzet alapos ismerete. A mi harcunk így fonódik egybe a többi szabadság szerető nép harcával. Ezeknek a broszúrnak a tanulmányozása elmélyíti a magyar dolgozóban a proletárnemzetköziség eszméjét, fokozza gyűlöletüket az imperialisták ellen és harcra készteti őket.

E. Gy.

Aranyosi Magda:

FRANKEL LEÓ

Szikra

Frankel élete annyira összeforrott korának munkásmozgalmával, hogy életrajzából egyben nagy vonalakban képet kapunk az egykorú külföldi és hazai mozgalmakról, a Párizsi Kommun hős időszakáról, a munkásmozgalom különböző irányzatait képviselő pártokról és csoportokról, amelyekben csak lassanként, az Internacionálékban az elhajlások és az opportunizmus ellen vívott szívos harcok árán érvényesült Marx és Engels óriási jelentőségű forradalmi munkája nyomán a tudományos szocializmus. Frankel életét, fejlődését is korának történelmi helyzetéből kiindulva kell néznünk, hogy elkerüljük a mesterkélt párhuzamokat, a vulgarizálást.

Frankel már kora ifjúságában bekapcsolódott a munkásmozgalomba. Mint aranyműveslegény Németországba került, ahol először Lasalle hívei közé tartozott, majd Franciaországban folytatta munkásságát. A hős Párizsi Kommun munkaügyi minisztere lett. Ebben a minőségben végzett munkájából, rendeleteiből, a párizsi barrikádon vívott kitartó, hősi harcaiból az igazi kommunárt ismerjük meg, aki forradalmi lelkesedéssel áll ki a munkásosztály érdekeiért, a Szövetségi Tanácsban épügy, mint a fegyveres harcokban. A Kommun bukása után sikerült a halálos ítélet elől megszöknie. Londonban Marx és Engels baráti köréhez tartozott. Az ő közvetlen tanításuk helyes elvi alapot adott további munkájának s következetesebbé tette forradalmiságát. Ezek az évek egész életére megszabták mozgalmi munkájának további irányvonalát. Mint az I. Internacionálé Főtanácsának tagja, a marxizmus hűséges harcosa volt.

1876-ban hazajött Pestre, s az akkor kialakuló magyar munkásmozgalom következetesen forradalmi vezetője és az *Arbeiter Wochen Chronik* szerkesztője lett, aki szóban és írásban mindig a munkásság igazi érdekeiért szállt síkra.

Részletesen foglalkozik a könyv a magyar uralkodóosztály, s a mozgalom opportunistáinak vezetői elleni harcaival, a pártalakításért folytatott küzdelmeivel. A külföldi-féle opportunisták frakciójával szemben megalakítja a »Választásra Jogosulatlanok Pártját«, majd 1880-ban a magyar munkásságot egyesítő »Magyarországi Általános Munkáspártot«. Az uralkodóosztály, hogy a harcos szocialistától megszabaduljon, sajtópert indít ellene s börtönre ítéli. Frankel kétévi börtönbüntetése után Ausztriába, később ismét Franciaországba

A könyv a dolgozók széles rétegeinek érdeklődésére tarthat számot, mert a szocialista hazafiságra való nevelés feladatát annak a szempontnak a figyelembevételével teljesíti, amelyet Horváth Márton elviars, az MDP Központi Vezetőségének június 27-i ülésén jelölt ki számunkra: »Hirdes-sük büszkén, hogy a mi munkásgenerációnk nagyszerű történelmi hivatása, hogy mind-azt, amiért a magyar munkásosztály kiála-kulda és öntudatának kezdete óta annyi vért áldozott: Tancsics, Frankel Leó, 1919 hőseinek örökségét, a szocialista Magyar-országot megépítse és megvédje.«

*JUHASZ GYULA VALOGATOTT
VERSEI*

Juhász Gyula, 'Ady Endre kortársa, a Nyugat-nemzedék egyik legrokonszenvesebb, leghaladóbb és Ady mellett a legmaradandóbb költője. Nemesveretű borongó verseim nem fog az idő, ma is elevenek, ma is van mondanivalójuk. Egyszerű, tiszta hangja túlélte egy sereg divatos és korában hangosabb költő ma már elfakult szavát. Mi ennek a titka?

Másik nagy érdeme az egyszerűsége. Keresetlen, közérthető szavakkal, bonyolultság és túlzásfoltosság nélküli képekben lát és beszél. Szavainak akkor is páratlanul zengő a szépsége, mikor a legegyszerűbb mondatokat írja le. Ez az egyszerűség gyakran monumentális, fenséges is egyben.

Mintha Petőfit igazolná: »Ámi egyszerű, az fenséges; s lehet-e fenséges, ami nem egyszerű?«

Juhász Gyula a magyar táj egyik leg-

Juhász költészete sajátosan magyar — nacionalizmus nélkül; nemzetközi — kozmopolitizmus nélkül.

A munkásosztállyal meleg kapcsolatot talál, az orosz forradalmat és a 19-es magyar forradalmat lelkesen üdvözi, nemcsak versben. Tevékenyen dolgozik, fontos szerepet vállal. Előtte Adyn kívül senki sem jut oly közel a munkásosztályhoz, mint ő (*A munka, Május ünnepe, A munkásotthon homlokára, A dolgozókhoz, Munkások a hidon, Az építők, Magyar nyár* stb.).

Vár egy napot felkelőben
Régi magyar temetőben.

És áhítattal az ünnepre gondol.

Mely jönni fog még, ó mert jönni kell

Nem tudta megvárni. A Horthy-rendszer öngyilkosságba hajszolta 1937-ben. Ugyanabban az évben vetette magát vonat elé József Attila, ki mesterének vallotta őt.

Juhász Gyula a mienk. Mintha napjainkról szólna a verse:

...itt nem boldogul más,
Csak aki alkot, aki munkás.

Ezt a meleg, szépszávu költőt szeretettel kell forgatnunk. Nekünk szól minden szava. Fontos feladatot tölt be *Válogatott Verseinek* kiadásával szerkesztő és kiadó. A gondos válogatás és *Bóha* László előszava megmutatja a költő nehéz, igaz életét és egy nagy művész igazi arcát.

Kónya Lajos

Eötvös József:

MAGYARORSZAG 1514-BEN

Szépirodalmi Könyvkiadó

Eötvös József a legnagyobb magyar elmék és jellemek közül való. Mánás család sarja volt, de nevelője, Pruzzinszky József, aki a Martinovics-mozgalom miatt háromévi börtönt szenvedett, behintette a felvilágosodás eszméit és a heves érdeklődést a társadalmi kérdések iránt. A mag jó termőföldbe hullt — Eötvös igazságszeretete, fennkölt humanizmusa az elnyomott, türelhetlenül kiszákmányolt jobbagság felé fordult. Külföldi utazásainak tanulmányai, megfigyelései még inkább megérlelték törekvéseit a nép fölemeléséért, az emberiség előhaladásáért.

»A magyar kultúra nagyjaiban nemcsak és nem elsősorban osztálykorlátaikat, polgári jellegüket kell látnunk, hanem elsősorban népi jellegüket« — állapította meg egyik cikkében Révai József, tehát Eötvös József írói munkásságát is ebből a szempontból kell értékelnünk. Nem kétséges, hogy Eötvös — bár nem értett egyet a forradalmi eszközökkel — egész emberségével és igazságérzetével, egész írói tehetségével a nép mellé állott és a maga politikai meggyőződése szerint, a nép ügyéért küzdött munkáiban. Alkotásait károsan befolyásoló osztálykorlátozottsága és ebből származó tévedései, amelyek forradalmár helyett reformpolitikussá tették, sem változtatnak két főművének haladó szellemén és valóságkifejező irodalmi értékén.

1847-ben, a forradalmat megelőző esztendőben, jelent meg Eötvös Dózsa-regénye. Célzata ugyanúgy, a vészharangot megkondító figyelmeztetés és a reformok megvalósítására ösztökélés, mint Petőfiének ugyanebben az évben írt »A nép nevében« című verse. Amíg a forradalmár költő tüzes szavakkal kiáltja ki fenyegetését, a regényíró a történelmi események drámai jelenítésével figyelmezteti az elkövetkezendő forradalomra a társadalmi átalakulástól irtózó főurakat és a reformok megvalósítását halogató nemességet.

A Magyarország 1514-ben a felbomló ország nagyarányú, mesteri korrajza, mely drámai elevenességgel tárja fel az akkori osztályellentéteket, a pápáságon, a nemességen és a városi lakosságon belül is. Történelmi hitelességgel jeleníti a kiszírozott nép végelkeseredéséből kitört parasztháború okait és bár a parasztfelkelés eszközeit nem helyesli, de megérti és mindennek okául a főurak, főpapság, főnemesség mérhetetlen önzését és népníró kegyetlenségét látja és ítéli el. A komor korrajzból félelmetes erővel emel-

kedik ki a parasztháborúban elszánt osztályharcát vívó, mozgásában és lendületében ábrázolt népi tömeg, a jobbagság, amelynek felszabadítása érdekében írta e remekműví regényét Eötvös József. Dózsa György az író ábrázolásában nem egységes jellem. A történelmi adatok parasztlevezére nem csupán egyéni sérelmeitől ösztönzötte áll a fölkelés élére, bár e sérelmek lényegében ugyanabból a forrásból származnak, mint serege minden parasztjának, minden fölkelőjének sérelmei. A tömlőcében is törhetetlen, a tüzes trón vértanúságát tudatosan és példamutató elszántsággal vállaló Dózsa Györgyben mutatja meg történelmi valóságában a XVI. század nagy forradalmi vezérének igazi arcát. Vele szemben a tudatos, szervező és irányító forradalmár típusát a »nagybobú« Mészáros Lőrinc alakjában teremti meg, mint a tettekké valószínűtlen eszme cselekvő hőst. A nagy mű alakjainak sokoldalú, mely lélekrajzi jellemképe — még az osztályuk korlátaival viaskodó szerelemeseké is — a feudalizmus idejétmúlt, embertelen és fejlődésképtelen viszonyainak megvilágítását és a parasztháború felángolásának megokolását szolgálja a kritikai realizmus és a történelmi valóságkifejezés nagyszerű művészi eszközeivel.

Szigeti József bevezetője irodalomtörténeti igényű tanulmány, mely történelmi és társadalomtörténeti összefüggéseiben vizsgálja és értékeli Eötvös nagy művének célzatait és alkotó módszerét.

Tamás Ernő

KOSSUTH

(Írások Kossuth Lajosról)

Szépirodalmi Könyvkiadó

Valamikor egy zemplényi falu megfestette az arcképet s a festőnek meghagyták: fessen Kossuth feje körül égi dicsfényt.

Ma egy nép szívében él a képe, elevenen, minden templomi dicsfényénél mara-

dandóbb, glóriás fényben. Életében szentként tisztelte népe a nevét — »hazánk megváltója, messiása, megszabadítója« volt a neve — »fölséges úr« az anekdotában, népe reménysége a legenda-körben, magyar láng a népmesében.

Halála után az emlékezés örök érzéseivel: kegyelettel és szeretettel fordul a magyar dolgozó nép Kossuth alakja felé. Bronzbaöntött szobrával és hagyatéka szellemi kincsesládájával emlékeztet a magyar népi demokrácia születésének 150. évfordulóján. A Szépirodalmi Könyvkiadó tizenhét éves kötettel vett részt — méltó formában és tartalommal — az ünnepségekben. Írók szólnak ebben a könyvben Kossuthról: Kazinczy és Kölcsey, Móra és Mik-

száth, Jósika és Jókai — Móricz Zsigmond, Ady Endre és Juhász Gyula írásait tartalmazza ez a kötet, Illés Béla és Darvas József-szemelvényeket. Az antológia szerkesztőjének, Lukácsy Sándornak (ő írta a bevezetést és szerkesztette jól a 25 oldalnyi értékes jegyzetet) sikerült úgy válogatnia, hogy az olvasók legszélesebb skálája előtt is óriásira magasodik fel a kossuthi alak és életmű. A reformpolitikus, forradalmár és szabadságharcos s a bujdosó után »Kossuth apánk« tekint le az olvasóra a sorok közül. Látjuk a politikust, akiről Marx és Engels azt írták, hogy a magyar nemzet Dantonja és Carnotja egyszemélyben — látjuk a nyugattól megcsömörlött menekültet és látjuk a tanítót, akinek hagyatéka ma arra tanít, hogy a függetlenségét nemcsak csatatereken, hanem gyárakban és termőföldeken, munkahelyeken is védelmezzük, s hogy a magyar szabadság ügyét elválaszthatatlanul, életre-halálra össze kell kapcsolni a nemzetközi haladás ügyével.

S amikor az olvasó gazdagodva leteszi a könyvet, Nagy Sándor írásának egyik mondata visszhangzik benne: *Aki a nép szívében él, azt nem lehet onnan kitorolni, annak emléke elpusztíthatatlan.*

K. R.

HAT VERSESKÖTET BOLDOG ÉLETÜNKRŐL

BOLSEVÍK HONFOGLALÁS

Földeák János versei

A magyar munkásosztály legnagyobb költője, József Attila verseiben mondja ki a költői hivatás törvényszerűségét: *»Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni. Ott kell annak megtanulni, hogyan kell a dudát fújni.«* Földeák János azok közül való, akik a költő hivatását komolyan veszik, megszenvedtek érte, megjárták a poklot is. Most megjelent *»Bolsevik honfoglalás«* című gyűjteményes kötete, amelyben húszesztendő termését gyűjtötte egybe, bizonyosság erre. Gyűjteményes kötetének első részében az ellenállás énekeseként ismerjük meg: a szocialista ember magatartása, biztonsága, fölénye s győzelembe vetett hite csendül ki verseiből s a szív legmélyéről törő keserű gyűlölet a környező világgal szemben, ahol *»Talpad alatt idegen a szántó, másnak nő a füvecske a réten, tavak, folyók halát mások élik, nincs gombád az erdők közepében.«*

Minden versében más-más arcát mutatja meg osztályának. A honfoglalás ciklusban még gazdagabb költői megnyilatkozásokkal találkozunk az olvasó s bár a

nagy témák kimondásához olykor kevés a lélekzete a költőnek: nem mindig tudja őszinte élményanyagát, költői mondani- valóját magasröptűvé emelni, Földeák János mégis méltó helyet foglal el a szocialista költők táborában. Különösen a kötet kiemelkedő verseire gondolunk: *»Bolsevik honfoglalás«, »Tamas lesz a neve«, »Egy faddi sír mellett«,* valamint a *»Mi építettük«* című versekre: *»...Vízvezeték-csövek és csatornák, sudárja villanyoszlopok bujtak a hegyekbe, nőttek a hegyből s emeletes állványzatok; mész és cement és kövek és téglák, itt egy bucca, ott egy halom — az egész hegy egyetlen tündetés, káprázatos forradalom.«* Ugy hömpölyög ez a vers, olyan sodrással viszi az olvasót, hogy nem lehet elfelejtani.

LEGÉNYKE

Keszthelyi Zoltán elbeszélő költeménye

Nem kezdő költő Keszthelyi Zoltán, de a felszabadulás után mintha még jobban kiterelYESedett volna költészete: egyre ízelesebb, színdúsabb természettel kínálja olvasóit. Már a *»Boldog vár«* című előző köteténél is megállapítottuk, hogy a költő láthatára egyre távol. Most megjelent *»Legényke«* című elbeszélő költeménye nem mai tárgyú, messze vezet bennünket a költő gyermekkorába, a kis zalai faluba, ahol apja *»Vasvilla bajszát szertemossák bánattal barátokozó könyvek.«* A Krüger Dávid-uradalom cseléségének embertelen világa tárul elének, az 1919-es Tanácsköztársaság hősei elevenednek meg a mesterien formált költeményben. Keszthelyi nagyszerűen érzékelteti azt, hogy az 1919-es forradalmi tett hogyan vésődött örök időkre a magyar nép szívébe. *»Eros lesz majd a béke vára, melyet a népek szíve épít, egekbe nyúló őr-toronyból a szabad ember álma fénylik.«* idézi fel emlékében Zalafalvát, miközben felcsillanak a természet szépségeinek üde színei. A József Attila-díjas költő elbeszélő költeménye nyereség a magyar irodalom számára.

ORIASOK SZAZADA

Hajnal Anna versei

Huszonnégy kisebb verset és egy hosszabb elbeszélő költeményt tartalmaz Hajnal Anna nemrégiben megjelent kötete. Már az első olvasásnál megállapíthatja az olvasó, hogy igényes költővel áll szemben. A szó és a tett, az élet és az irodalom eggyéválásának jelképe ez a vers-gyűjtemény. Költeményeinek formálásában egyszerre magyar, népi és klasszikus, de úgy, hogy mindenik verskeretét a ma éle-

téből vett szocialista tartalommal tölti meg. Kegyetlen leleplező az ellenséggel szemben. »Tévedni tetszik Truman úrnak, a farkaselvek most hazudnak. A gyenge tanult maga kárán, láthatja: páncélt ölt a bárány.« A mult még emlékek sem jó, de ha beszélünk róla, azért tesszük, hogy még jobban összeszorítsuk öklünket azok ellen, akik azt a régi országot szeretnék visszahozni, ahol a »Vadon erdőt meglakta farkas, medve, az urak benn vadásztak hahózza és nevetve.« S ebben a hazában, az urak hazájában »Az anya sírva szülte fiát, sírva nevelte, málkánk könnye hullott a bimbós székfüvekre.« Egy-egy sor lélekzetvétele, dallama külön is nyomot hagy az olvasóban s arról tesz bizonyosságot, hogy Hajnal Anna élményei azonosak dolgozó népünk élményeivel. Könyve olvasása után megerősödik bennünk az a tudat, hogy a párt költője beszél hozzánk, aki véletlenül sem ír le o'csó szavakat arról a küzdelemről, amelyet az óriások századában hősök vívnak boldog honnapunkért. De Hajnal Annában a pártossága ellenére is van valami megfoghatatlan zárkózottság, nem tud teljesen feloldódni az élmények sokrétű világában.

ÜDVÖZLET

Darázs Endre új versei

A versek egy részét már ismerjük a folyóiratok hasábjairól, de így együtt kebrebb képet alkotnak a költőről s biztosabban jelölik meg az utat további fejlődése felé, érlelődő költészetének pozitívumát, előremutató, biztató jellegét világosabban tükrözik. Költészetének minden darabjából kiérződik a feltétlen bizakodás a jövőben, a minden fenntartás nélküli azonosulás a dolgozó nép életével, harcával: »Erre a szellős keskeny gerendára járul négy napja jegyezni a nép. Négy-százezer már. Im beindítottuk a falu első könnyű üzemét« jegyzi fel a lírai naplót Félegyházáról, amint az ottani parasztok új gyárat építenek a szikes parlagon s közben az ország építésére gondolva jegyzik a békeköcsönt. Népünk minden tette élményt jelent számára, így forrósodik benne a békeharc jelentősége is élménnyé: »Beszűtve áll megint egy gyorsvonalat. Neki-vetném én keskeny vállamat. Segítsünk tolni drága terhedet. Az egész népem indul el veled« — írja megható szépségű versében a koreai békevonatról. Indulatait, érzéseit gazdag színekkel ábrázolja s minden sora csupa ritmus, mintha valami Bartók-zenét hallana az ember egy májusi ligetben, s eszmei és politikai mondanivalójával mindez szerencsésen párosul.

SZIVONK TÖRVÉNYE SZERINT

Fiatal költők versei

Tizenkét költő hatvannégy verse szerepel az ízlésesen kiállított kötetben és győzi meg az olvasót arról, hogy alakuló szocialista líránk friss, eleven színekkel gazdagodik, örömmel szolgál olvasóinknak és az irodalomnak egyaránt, hogy van utánpótlás, erőteljes írógárda nevelődik, hogy népünk életéről, beteljesült vágyáról, alkotó kedvéről, boldogságáról új hangon énekelnek a költők. A parlamenttől az utolsó fűszálíg minden a nép tulajdonába került, ez az ezer év óta álmódott gazdagság telíti meg lelküket annyi színnel s oly legyőzhetetlen erővel: »Mi az, mit adhatok, s mit adni kell, hogy hazának mond-hassam ezt a földet, hogy ne cseréljem soha semmivel, ha vicsorgatva életére tör-nek« — mondja Bihari Sándor, akit a miskolci olvasztókemencék neveltek költővé. De nemcsak ő, valamennyien hitet tesznek hazaszeretetük mellett, mint anya gyermekét, úgy féltik és szeretik e visszaszerzett földet. Kutatják az emberiség derűs jövőjét, hirt hoznak a gyarmatokon élő elnyomott népek szabadságharcáról, a békéért harcoló Koreáról, költői szárnyuk belengi a világ minden zugát, hogy lássa meg népünk, mi a különbség a gyarmatokon élő s a békés országokban boldogan élő emberek között, lássa meg a békeharc szükségességét, mert: »A tél kemény lesz és a farkas forró torokkal lesben áll; faragj bunkót, rakj kőfalat, mert rád rohan, ha rést talál« — figyelmeztet bennünket Kövesi Endre. De mindnyája megértette és magáévá is tette pártunk figyelmeztetését, Rákosi elvtárs tanítását, azt: hogyan kell összekötni az áhított jövőt a ma helyzetével. Persze egyiknél, másiknál még nem talál telibe ez a fegyver, nem minde-nik mestere még a szónak, de a szándék itt is becsületes, s a tehetség jegyeiből már felismerheti az olvasó, hogy fejlődésük útja fölfelé vezet.

ÚJ TAVASZ

Hajnal Gábor versei

Új költőink egyre növekvő kórusában Hajnal Gábor is tiszta hangon, becsületes szándékkal énekel azokról az örömökről, amelyeket népünk mindennapi életében megtalálunk a gyárakban, földeken, vagy irodákban. A mesterségét jól értő költő ad hű képet itt szocialista életünk gazdagságáról, küzdelméről. Sok szépség csillan fel ezekben a versekben, anélkül, hogy a kép, amit élénk vetít a költő, túlzott, vagy hamis lenne. Mint a magyar irodalom

pantheonjának első lantosa, Tinódi Sebestyén, az ország minden részéből hoz valami új, friss hírt: »Két éve mi volt itt? Sár, pusztaság, csupán az egerek vertek tanyát, — s megindult, termel a vaskombinát, húszezer kar termel, épít tovább.« Hajnal a pártosság szemszögéből nézi az élet jelenségeit s ezért még gyengébb versei is meggyőzőek s az olvasó szívéhez találhatnak.

Mátyás Ferenc

Keszi Imre:

ALAPKÖ

Szépirodalmi Könyvkiadó

A múlt század közepén játszódik Keszi Imre regénye és eleven képet rajzol az akkori életről. Megismerjük a forradalmi eszmékkel fűtött kor sokszínű problémáját. A földesúr hatalmával szemben izmosodó paraszti dac, az elnyomást szenvedő nemzet szabadságvágya és a nemzetközi munkásosztály öntudatra ébredése és szervezkedése adja a regény eszmei tartalmát.

Zsóry Bálint, a gögben megcsontosodott konzervatív földesúr az új eszméktől görcsösen riad vissza és egész környezetével szembekerül. Még fia, György is elítéli maradiságát. A fiatal Zsóry újtípusú földesúr. Nagy hangon és lelkesen hirdeti a forradalmi jelszavakat. De rajongása korántsem komoly élmény. Ha önös érdekei veszélyben forognak, felvilágosultságát meghazudtolva, elvakultan és gonoszul harcol a parasztok ellen. Modernségének egyik bizonyossága, hogy felismeri a birtokán talált szén kibányászásából várható hasznot. Tőkés társakat keres és talál a nemzetközi pénzvilággal rokon Fern-családban. És míg ez a kis csoport a kapitalizmusba vetett hittel lát munkájához, addig a megnyomorított parasztság Baranya András köré csoportosulva legelemibb életjogiért küzd. De hiába van igazságuk, elszántságuk a parasztoknak, a földesúri hatalom a maga pandurhadával legyűri őket. Még a szabadságharc magasztós célkitűzése sem képes áthidalni az ellentéteket. Bár mind a két tábor lelkesedik és harcol a nemzeti szabadságért, de Zsóry harca mögött ott lapul a saját jobbágyaival szembeni ellenséges érzület. Mikor nyílt kenyértörésre kerül sor, Zsóry képtelen a parasztok jogos kérését teljesíteni. Az öntudatos parasztok földönfutókká lesznek. Baranya Bálint, az öreg Kovács, András apja — kötéltre kerül. A bujdosók a hazához hűek maradnak. Csapba verődve harcolnak az osztrák ellenesség ellen.

Távol a világban szervezi erejét és rendezi sorait a nemzetközi munkásosztály. Johann Wachs történetén keresztül meg-

ismerjük a munkások harcát, elkerülünk Londonba, a második kongresszusra, halljuk Marxot és lelkesülünk a »Világ proletárjai egyesüljete!« jelsző hirdetőinek társaságában. Wachs sorsán keresztül megtudjuk, hová zúllik a hiúságtól fűtött ember, aki nem hallgat csak saját becsúgyára. Wachs mellőzöttnek érzi magát és ezért áruló lesz. Sorsa ezentúl örökös bujkálás. Így vetődik el ő is Zsóry birtokára bányamunkásnak. Megromlott hitével itt is a tőkés pártjára áll és munkatársai kárán dolgozik.

A regény elolvasása után sok hús-vér regényalak marad élénken az emlékezetünkben. Megnyerő a francia mérnök személye, aki az egész cselekménysorozat folyamán, mint értékmérő szerepel. Az ő szájába adja az író a summás konklúziókat. Baranya Elek szélhámos, csapongó figurája ügyesen ábrázolt. Forradalmi kitörései mögött jól megérzi mindenki, hogy alapjában véve hitvány és képmutató. Vermes-Kovács református tanító alakja megnyerő. Zsóry Katinka a szerelem jogán lesz élettársa és kettőjük szerelmét bearanyozza a nép őszinte szeretete. Még Vermes-Kovács eltűnése után is, mikor a hírek már arról számolnak be, hogy osztrák golyó ölte meg, még akkor is ez az osztatlan szeretet ad erőt Katinkának, hogy reménytelenül is reménykedjék élettársának visszatérésében. Katinka hősieken viseli sorsát, bátran fordít hátat családjának; úgy, hogy indokolt és érthető a francia mérnök tisztelettel átszőtt szerelmi érzése iránta.

Pár, eseményekben rendkívül gazdag év pereg le a lapokon. Az író sokat markolt... és sokat is fogott. A szerző célkitűzése, hogy regényével a magyarországi kapitalizmus és a kapitalista elnyomás ellen harcoló munkásosztály fejlődéséről adjon számot — jól sikerült. Az Alapkö első, de teljesen önálló kötet egy regénysorozatnak. A következő kötet, mint az a zárószókból kitűnik, a múlt század 80-as, 90-es éveiben játszódik majd. Az első kötet nagyszerű tartalma és formai megoldása után fokozott kíváncsiság marad az olvasóban a beígért következő kötet iránt.

D. E.

Kónya Lajos:

KINAI OKTÓBER

Szépirodalmi Könyvkiadó

Amit nekünk, magyaroknak Április 4-e jelent, azt jelenti a nagy, baráti kínai népnek Október 1. A Kínai Néphadsereg győzelem után, 1949. október 1-én hirdették ki a Központi Népi Kormány megalakulását a Kína népe, ez a haterőves nép, csak attól kezdve él igazán. Tavaly össze! Kónya Lajos Kossuth-díjas költőnk öt hetet töltött!

a Kínai Népköztársaságban, részt vett a pekingi Vörös Téren a felszabadult kínai nép nagy nemzeti ünnepén, megfordult Peking, Sanghaj, Nanking, Hangcsou, Tien-csin városokban, üzemekben, napköziotthonokban, kultúrscarnokokban, iskolákban. Járt a földhözjuttatott parasztok falvaiban, tanúja volt, mint égették el a régi birtokleveleket a föld új gazdái, ha lotta milliók jókívánságát, amely Mao Ce-tung felé szállt, aki földet, szabadságot, jobb életet adott. Meglátogatta Szun Jat-szen, a nagy forradalmár egykori lakását, leróttá tiszteletét a nagy ember sirja előtt. Munkásokkal, művészekkel ismerkedett meg, megfordult a koreai frontra induló népi önkéntesek között is. Kínai utazásának eseményeit, új barátait, gazdag benyomásait írta meg *»Kínai október«* című könyvében.

Kónya könyve útinapló, visszaemlékezés inkább. Öt hét parányi idő, ha a Kína területe, többézer éves kultúrája és népének akár csak az öt éves történelme által kísért eseményeket, momentumokat nézzük is. A jegyzetomb csak a legjellemzőbb néhány adatot fogadhatja be, s az agyvelő a legfelszínesebb benyomások összegyűjtésében is kifárad órák alatt. Kónya könyve mégis a leghitelesebb írások egyike, amely valaha is Kínáról megjelent. Röpke üzemátogatásának emlékéből, egy-egy baráti arc villanásából, egy-két statisztikai adatból is a leghitelesebb, a legjellemzőbb kép bontakozik ki könyvében, mert nem az eseményeken kívülálló szemlélő észleléseit írja meg. Az új Kína útja arra vezet, amerre a mi utunk. Ezért tudja a szolidaritás ujjongó, erőteljes érzésével megtörténni könyve sorait Kónya, megmutatva: micsoda erőt jelent a békétábor.

»Különböző országokban lakunk — mondotta delegációnknak a sanghaji textilgyár egyik élmunkásnője — de közös a vágyunk mindönnknek: megvédeni a békét és felépíteni boldog jövődönket. Ha visszatértek hazátokba, mondjátok el, hogy a kínai dolgozók a béke harcosai. Fűzzük még szorosabbra barátságunkat!«

Kónya utinaplójával jól teljesítette a kínai munkások megbízását.

Szücs Andor

Acs Kató:

GYÖZNEK A BAROT-FIUK

Ijjúsági Könyvkiadó

Budapesten él Barót nagymama, két unokájával, kiket ő nevelt fel, mert szülei elpusztultak a háborúban. Tito Jugoszláviájában él egyetlen életben maradt gyermeke, a kommunista Barót Antal, aki Tito börtönébe kerül. Fia, Pista, utolsó pillanatban menekül meg a börtönből és

átszökik a határon Szabó Károlynak, az apa volt partizán társának segítségével. A fordulatok, izgalmas cselekményből kiderül, hogy Szabó Károly az ellenség fizetett ügynöke, aki bekapcsolódott egy itteni kémbanda kártevő munkájába. Az időközben szintén Magyarországra szökött Barót Antal segítségével a rendőrség leleplezi az ellenség tevékenységét. Ebben a munkában tevékenyen részt vesz a »Bátor pajtás«-őrs és fiatal kommunista tanítójuk, Pál István.

A könyv témája politikai szempontból nagyon is aktuális. Tito Jugoszláviáját, a fasiszta börtönök szörnyű kínzásait állítja szembe a mi szabad életünkkel, az ottani gyermekek sorsát a mi gyermekeink békés, boldog életével. Felhívja a tanulóifjúság figyelmét a határainkon és gyárainkban megbúvó ellenséggel szembeni éberségre. Igyekszik megmutatni a gyermekolvasóknak, hogy becsületes úttörő munkával és jó tanúlással segíthetik a békeharcot.

Ezt a hatást azonban meglehetősen lerontja az a megoldás, hogy a regény cselekménye az iskolaév végén, a rendszerint leglázasabb tanulás idején történik. Talán nem egészen helyes tipikus cselekménynek ábrázolni azt, hogy általános iskolai tanulók az évvégi vizsgák előtt aktív felderítő munkát végeznek. Az egyes figurák ábrázolásában elég sok irreális vonást találunk. Kissé túltengő érzelmesség jellemzi ezeket a nem egészen az életből vett alakokat. Különösen áll ez a gyermekszereplőkre.

Acs Katót dicséret illeti a bátor kezdeményezésért. Könyve — fogyatékoságai ellenére is — szórakoztató olvasmánya lesz a 10—14 éves tanulóifjúságnak.

Gergely Béláné

Swift:

GULLIVER UTAZASAI

Szépirodalmi Könyvkiadó

A XVIII. század egyik legcsodálatosabb tollú és legkülönösebb sorsú írója kétségtelenül Jonathan Swift volt. Munkáinak hatása szinte egyedülálló, írásai megmozgatják a burzsoá-nemesi Anglia társadalmát. Név nélkül kiadott politikai pamfletjei jelentős segítséget nyújtanak a whygeknek a toryk ellen folytatott politikai harcban, s 1704-ben *»A hordó meséje«* című írására felszisszen Anglia valamennyi egyháza.

Fő munkája, mellyel beírta nevét a világ irodalmába, a *»Gulliver utazásai«* egy dicsőséggel és méltatlan elmarasztalásokkal teli élet tapasztalatának gyűjteménye és hat megfeszített munkával eltöltött esztendő eredménye. Swift honfitársai va-

sággal falták a könyvet, jól szórakoztak, nagyokat mulattak a könyv kalandos utazásainak leírásán, a liliputok társadalmi életének fonákságain, a bálnibarbi »akadémikusok« hübelebalázs kísérletein s a derék és dőre gentlemanok nem vették észre, hogy a könyv tükröt tart az orruk elé és saját magukon, a korabeli Anglia társadalmán derűlnék. Ez a négy-részből álló zseniális mű gazdaságosan osztja el lapjain a XVIII. századbeli burzsoá-nemesi Anglia közéleté valamennyi területének szókimondó bírálatát. Míg a regény első részében, a liliput birodalom társadalmának ismertetése közben hazája vallási vitái, a thoryk és a whigek közötti torzalkodás s a királyi udvar nagyvási mániája között von analógiát az író, a könyv második részében az egész kormányzati rendszerről leszedi a keresztvizet. De megkapja a magáét mindenféle öncélú álludomány, meddő professzoroskodás s a könyv utolsó részében egyetemes bontakozik az író maró bírálat: leleplezi hazája társadalmának igazi arcát, a maga kegyetlenségében, igazságtalanságában, embertelenségében. Swift nem hagy kétséget, hogy ostorcsapásait kinek címezi. Az óriások birodalmában Gulliver megismerteti az országot uralkodóját Anglia történelmével, a társadalmi élet különböző megnyilvánulásaival. Az uralkodó véleményét ezekről a jelenségekről így meséli el Gulliver: »Mikor végighallgatta az angol történelem utolsó századáról szóló beszámolómat, egy ideig egyszerűen nem tudott szóhoz jutni a megdöbbenéstől. Később elég határozott hangon megjegyezte, hogy históriánkban nem látott egyebet, mint összeesküvést, lázadást, gyilkosságot, tömegmészárlást, palotaforradalmat... amin egyébként nem is csodálkozik, mivel kapzsiság, képmutatás, alatlomosság, kegyetlenség, fanatizmus, örültség, gyűlölet, irigység, kéjéhség, intrika és nagyvási mánia igazán csak ide vezethet. ...Mindezekből nem tudok más következtetést levonni — mondta az uralkodó —, mint hogy dicső hazád szülőitlenek zöme a nyomorult és visszaszaladó légeknek egyik legkártékonyabb fajtája — számomra csoda, hogy a természet ilyen aljas csúszómászokat hozhatott létre és hogy a föld még tűri őket a hátán...«

A burzsoá kritikusok — egyik hangsabban, mint a másik — siettek Swiftet sötét embergyűlölőnek kikiáltani s bizonyítani, hogy könyvével azokat a sérelmeket akarta visszaszabítani, amelyeket az élet értett őrajta. Letagadták Swift életszeretét és életigényését, amelynek hite pedig ott van a »Gulliver« sorai között is. Mindez természetesen azért történt, hogy megpróbálják tompítani a mű jelentőségét, amely a korabeli Anglia uralkodó osztálya bűneinek valóságos enciklopédiája.

A Szépirodalmi Könyvkiadó most új fordításban adta ki a klasszikus satirairodalom eme örökbecsű remekét. Az új, hiteles és hű fordítást Szentkuthy Miklós készítette.

Sz. A.

Vilisz Lácisz:

ZUG A VIHAR

Új Magyar Könyvkiadó

A regénytrilógia átfogó képet nyújt egy kis nép sorsáról a második világháború kezdetétől napjainkig; számos epizódja tanulságosan összehasonlítható a magyarországi fejleményekkel a sötét fasiszta időkben, majd a szocialista építés ragyogó korszakában.

Lácisz nagy írói erénye, hogy mindig széles társadalmi rajzot tud adni. A regény szereplői különböző társadalmi rétegeket képviselnek. Az első kötetben megismerkedünk az uralkon levő kulák-reteg öntelt figuráival, ingadozó értelmiségiekkel, művészekkel, munkásokkal és parasztokkal. Az író a regény szereplőit a történelem forgatagába állítja be, olyan helyzetekbe, ahol színt kell vallani, olyan válságos időkbe, amikor az erősek megacékosodnak, a férgese teljesen elrothad és elhull. A három kötetben alkalmunk van meggyűlölni a férgeseket, akik nemzetük árulóivá, kémekké, szabotőrökké, gyilkosokká válnak és megszeretjük, megcsodáljuk az erőseket, a bátrakat, a kommunistákat, akik a fasiszta megszállás undorító, szadista kínzókamrájából, a háború és a partizánharcok csatáiból hősként kerülnek ki a náci-fenevad legyőzése után a harcban megdöntött, sziklaszilárd öntudatú óriásokként vetik magukat a felszabadított haza szocialista építésébe. Egyéni sorsok ezek megrendítő és derűs, tragikus és komikus fordulatokkal; összességükben az egész nép sorsát jelentik. A háború utáni irodalomban alig ismerünk még egy regényt, amely ilyen széles panorámát rajzolt volna egy egész nép sorsdöntő éveiről.

Lácisz regénytrilógiájában valóban »zúg a vihar«, a történelmi fordulatok viharai. Az első részben, közvetlenül a második világháború kitörése előtt Ulmanis kulákdiktatúrája alatt nyög az ország. Ulmanis és a fasiszta »perkonkeresztesek« a hitleri Németországra támaszkodnak, a náci-fasiszta szálláscsinálói. Azt tervezgetik, hogy mint Hitler láncos kutyái, részt vegyenek Európa leigázásában. De még nem jött el az ő idejük. Lettország szovjet-köztársaság lesz. A szovjet rendszer felszabadítja a dolgozókat és menekültesre vagy a föld alá kényszeríti a reakciót. A munkások és parasztok, a haladó értelmi-

ség csak rövid két évig élvezi a szovjet rendszer adta szabadságot, de ez a kószoló felejtethetetlen élménnyé válik tudatukban. Aki egyszer a szocialista Szovjetunió levegőjét szívtá, az nem hajlja ismét rabigába a nyakát, hanem utolsó lehetetlenségig harcolni az elvesztett szabadságért, az emberhez méltóbb életért.

Ennek a hősi harcnak vagyunk a tanúi a regény második részében. Hitler megtámadta a Szovjetuniót és a visszavonuló szovjet csapatok nyomán megszállta Lettországot is. Visszatérnek, akik külföldre távoztak, a reakció előbújik a föld alól és kegyetlen bosszút áll mindazokon, akik támogatják a szovjet rendszert, vagy akár csak szimpatizáltak vele. A börtönök és koncentrációs táborok megtelnek kegyetlenül megkínzott emberekkel. Az igazi lett hazafiak elkeseredett harcokat vívnak a betolakodó németek ellen, majd engedve a túlerőnek, visszavonulnak a szovjet csapatokkal. Mások az erdőbe és mocsarakba vesznek be magukat, partizánosztagokat alkotnak. A regénytrilógia második része az ellenállás éveinek ebben a jellemző málo tűzkeresztségben született hőstetteknek állít monumentális emlékművet. Itt válnak a szimpatizánsok jó, állhatatos, bátor kommunistákká, a jó kommunisták minden áldozatra kész, halált megvető harcosokká. A sokszálú cselekményt az író három fronton fűzi tovább. A kájakainak egy részét a Szovjetunióban a döntő harcokra felkészülő Lett Hadosztály köré csoportosítja. De nem kevésbé fontos és cselekményben talán még érdekesebb a partizánok frontja Lettországon. A harmadik front a párt földalatti mozgalma a városokban. Látás megrázó jelenetek sorozatában mutatja be a lett és német fasiszták állati kegyetlenségét, az ártatlan egyszerű emberek barbár megkínzását és tömeges gyilkolását.

A trilógia most megjelent befejező kötete érdekesen bonyolítja végig a cselekmény dús szálait. Az elnyomtatás és a forradalmi harc viharos fordulatai után a lelkes szocialista építés világába kíséri rokonszenves vagy gyűlöletes alakjait. A vihar elcsendesült, de még nem ült el. A fasiszta banditák feltámadásukban bíznak, külföldről várnak segítséget, új háborút akarnak indítani. A párton belül is akad ellenség. De a szocialista építés ellenállhatatlan erővel tör előre, semmiféle gáncsokodás sem tudja megállítani a vasasokból, rakodómunkásokból, faúszatókból és szegényparasztokból lett öntudatos, harcra kész kommunista vezetők országépítő munkáját.

Bizhatunk a felszabadult ember harcos, alkotó erejében, ezt bizonyítja a nagy regénytrilógia harmadik kötete, és az egész hatalmas mű.

Iff. Barta Lajos

Anna Jürgen:

AZ IROKEZEK FIA

Ifjúsági Könyvkiadó

A Német Demokratikus Köztársaság népművelési minisztériuma első díjjal tüntette ki Anna Jürgen ifjúsági regényét, azon a pályázaton, amelyet az új ifjúsági irodalom megteremtésére hirdettek.

A könyv elsősorban azzal érdemelte meg az első díjat, hogy vérbeli ifjúsági regény. Romantikus, érdekes, feszült. Rendkívül szép hangon igen sok kultúrtörténeti ismeretet is közöl a gyermekekkel. Biztosan és erősen hat képzeletükre. Az indián családközösségek életét nagy szeretettel és hozzáértéssel mutatja be; ezzel fellélenül a közös munka, a közösségi élet szeretetére nevel. De éppen azért, mert az ifjúság bizonyára nagy érdeklődéssel fogja olvasni, komolyan fel kell hívni a figyelmet és elsősorban a könyvtárosok figyelmét, akik a könyvet az ifjúság kezébe adják — néhány hibájára.

A könyv alkalmas arra, hogy együttérzést és szeretetet ébresszen az elnyomottak iránt és gyűlöletet keltsen a gyarmatosító fehérek ellen. Ez jó és helyes. Mégis, a könyv átsiklik néhány igen fontos kérdés felett és egyoldalúan mutatja meg a helyzetet. Az indián életformát erkölcsileg sokkal magasabbra tartja, mint a gyarmatosító életformájának erkölcsiségét és ebben igaza van, de abban lényegében nincs igaza, hogy az indiánok egész életformáját magasabbrendűnek állítja be, mint a gyarmatosító fehérekét. Nem választja el egymástól a fogalmakat. A tapasztalatlan olvasó a könyv alapján haladásellenes következtetéseket vonhat le. Az indiánok csontkapával végzett földművelő munkáját is magasabbrendűnek tarthatja a fehérek fejlettebb termelőviszonyainál. A regény ifjú hőse, amikor az indiánoknál töltött évek után egy időre visszakérül fehér családjához, fellázad az ott követelt és elfogadott munkaviszonyok ellen. Nem akar úgy és annyit dolgozni, mint amennyit a fehérek, a civilizált emberek dolgoznak. Ez is egyik oka annak, hogy visszaszökik indián családjához, nem csak az, hogy az indiánok erkölcsi szelvedebbek és finomabbak.

A regény mintegy visszakíván egy állítólag idilli, kezdetleges társadalmat és semmivel sem utal arra, hogy mindazt az erkölcsi jót, amit megcsodáltunk az indián közösségben, mi sokkal-sokkal fejlettebb termelési körülmények között, sokkal magasabbrendű társadalomban akarjuk és fogjuk megvalósítani; semmi esetre sem a kapitalizmus előtti, hanem a kapitalizmust legyőző és annál minden tekintetben magasabbrendű társadalomban.

Gergely Márta

FRANK HARDY:

John West hatalma

Szépirodalmi Könyvkiadó

A regény egy harcos író munkája. A 600 oldalas kötetben egy gigászi pamflet kap az olvasó. Az író a könyv főhőse, John West alakján és pályafutásán keresztül kíméletlenül és élesen, helyenként ríktóan és érdesen vázolja fel ötven esztendő politikai botrányait és panamáit, társadalmi fonákosságait és mocsár-legkörét. A könyv megjelenése 1950-ben felkavarta az ausztráliai Victoria államot: sajtóper indult a szerző ellen, bizottság alakult a szerző védelmére. Hajsza és rokonszenvtüntetések pergőtüze. A könyvet betiltják. »Feketén« árusítják, felárral. Fantasztikus összecsapások a sajtóper főtárgyalásán. A »rágalmazás« címén indított per elvi magyarázatokra csap fel, a kapitalista burzsoázia a perrel egyidőben megkísérli az ausztráliai kommunista párt felosztatását. 1951-ben sikerül visszaverni ezt a támadást s nem sokkal később a bíróság felmenti a szerzőt. És Frank Hardy, akit a börtöncella fenyegetése sem tudott megtörni, bátran odavágja: »*Továbbra is habozás nélkül le fogom leplezni a kizsákmányolókat aljasságát, a kapitalista rendszert, amely szemben áll a dolgozókkal és őket újabb háború rémségeibe akarja taszítani.*«

A regény John West története. Kis senkiházból, melbournei külteleki srácból zug-bukméker lesz John West, aki útemesen ismétlődő büntények útján, a legszabályosabb »comic stripe«-k piff-puff mód-szerével tör a hatalomra. Először csak közrendőrt veszteget, később rendőrfőnököt. Aki vele szembeszegül, azt gengszterei teszik el láb alól a refrénként előrdülő revolversortűzek hangjai mellett. John West pályája felfelé ível. Egyre több pénzt harácsol a hatalom kedvéért. Pontosan tudja, mik a törvényei annak a társadalomnak, amelyben él: a győzelem az erőkhez szegődik. Ha pénzed van, furfangos eszed és hatalmad, a törvényszék és a rendőrség sem tud erőt venni rajtad. A tehetség, becsület, befolyás megvásárolható.

John West irodája ezer kaland, razzia és gengszterjelenet után milliommossá teszi a külvárosi banditát, aki most már a »törvényes« hatalom korlátai mögé akar besurranni. Megtanulta: a nagyhírtokosok és kapitalisták a zsebükben tartják a burzsoá politikusokat, akik maguk is nagy-tőkésék és úgy csinálják a törvényeket, hogy nekik és milliomos barátainak hasznájának. Ők már a törvényen belül dolgoznak. John West is törvényes rablónak csap fel. És John West, az osztálytalalom

részese, nemcsak versenypályákat tart fenn, nemcsak a box-sportot monopollizálja, — nemcsak lapjai, szállodái, bányái vannak, hanem szövetségesei is: elsősorban a melbourne-i érsek, aki a Vatikán áldását hozza a hatalomra feltört nagytőkésnek. A Vatikán a lőkésosztály természetes szövetségese, együtt menetelnek a kommunizmus elleni harcban s a Jó Pásztor zárda apái hímezik ki John West bútorait: a véres bandita most már egyszerre a »szabadság és igazság félelmet nem ismerő bajnoka«, »ír királyok sarja«, satöbbi...

Családi életében csapások érik John Westet s a mindent kiszípolozó pók hálójába összekuszálódik. Az ausztráliai munkáspárt (Lenin szerint: »valójában liberális burzsoá párt«) züllesztésével párhuzamosan omlik össze John West hatalma és élete.

A mű mély bepillantást ad az ausztráliai kapitalizmus történetébe, oktat, tanít, leleplez, felvilágosít. Legfőbb hibája a vázátosság. Politikai értéke messze felülmúlja irodalmi jelentőségét.

A lényeges nyereség: a magyar olvasó az igazi Ausztráliát ismerheti meg ebből az Amerikában betiltott könyvből.

Kertész Róbert

Boleslaw Prus:

A BABU I—II.

Szépirodalmi Könyvkiadó

Boleslaw Prus (1847—1912 között élt) a kritikai realizmus egyik legnagyobb lengyel képviselője, a polgárosuló lengyel társadalom problémáinak írója volt. Magyarul eddig csak egy műve, *Fáraó* című nagy történelmi regénye jelent meg. E regényében is — bár az egyiptomi történelemből veszi tárgyát: egy ifjú faraó harcát ábrázolja a papi kaszttal — az igazi mondani-valója, mint a későbbi kutatások kiderítették: a forradalmi gondolkodású lengyel ifjúság harca a klérus kegyetlen hatalomvágyával.

Prus műveinek legjava az 1863-as sikertelen felkelés utáni lengyel világot, a kapitalizmus fejlődés kezdeti szakaszát mutatja be. Ezekben az évtizedekben a nagy forradalmi harcok lángolásait az apró eredményekért folytatott szívós munka pisllakoló tüze helyettesíti, a nemzeti függetlenség vérbeliport álmait pedig a lengyel uralkodó osztályok förtészkedése az oroszországi arisztokráciához, burzsoáziához.

A *bábu* című nagy regényének elsősorban nem a meseszövése köli le az olvasót.

A cselekmény meglehetősen konvencionális, szinte Ohnet-szerű. *Vokulszki*, a derék, törekvő kereskedő beleszeret Lenckába, egy tönkrement arisztokrata lányába. Óriási vagyont szerez, hogy a pénz hatalmával közelítse meg. Hogyan teszi tönkre a »boltozt« az üreslelkű arisztokratalány, a *bábu* — erről szól a regény.

A regény cselekményénél sokkal jelentősebb az egyes alakok és a hetvenes-nyolcvanas évek lengyel társadalmának szinte kortörténeti teljességű rajza. *Vokulszki* nem tipikus alakja a feltörekvő polgárságnak. Az ő alakjának rajzában fejezi ki Prus a véleményét: szükségyszerűnek érzi a feudális nemesi világ pusztulását, de ellenszenvvel figyeli a kapitalizmus teremtette társadalmi viszonyokat is. Mozgatója és egyben tragédiája nem a pénz, hanem az egyéni boldogság vágya, az arisztokratalány elérhetetlen szerelme. A szerelem akadályai osztálykorlátok, azonban Prus a századvég irodalmának sok nagy fróájához hasonlóan lelki konfliktusoknak látja az osztályharc megnyilvánulásait. Nem jut el addig a felismerésig, amint a regényhez először író Kovács Endre megállapítja, hogy megállás: ezek az ellentétek a kapitalista fejlődés következményei.

Vokulszki nagy részvénytársaságot akar alapítani, vállalkozásába bevonja az arisztokrácia sok képviselőjét is. Így ismerjük meg az arisztokraták léhaságát, kozmopolitizmusát, népellenességüket, belső ürességüket. Jellemzőes kapitalista figura alig szerepel a regényben. Annál több színnel és dickensi melegséggel ábrázolja az író a valamikor nagy ábrándokat hordozó, de az élet új viszonyai között idegenként élő, kispolgárokká szürkülő alakokat, mint például *Zseckit*, *Vokulszki* üzletvezetőjét, vagy *Schumant*, az ironikus és mindenből kiábrándult öreg doktort. *Zsecki* 1848-ban, amikor még hitt a maga erejében, együtt harcolt prüss-pkás honvédekkel. Alakja azért is érdekes számunkra, mert szép dokumentuma az elnyomott lengyel nép testvéri segítségének.

Prusnak volt szeme ahhoz is, hogy megállás a kapitalizmus okozta nyomort a polgárosuló Varsóban és a nagy kiállítás Párizsának izgató csillogása mögött — vagy észrevegyen egyetmást a kapitalizmus kultúraellenességéből. Együttérez a kapitalizmus áldozataival, de nem jut el a szocializmus megértéséig.

A *bábu* legnagyobb értéke, hogy hiteles képet fest a kapitalizálódó Lengyelország ellentmondásokkal teli világáról. Prus írásművészete, amelynek jó tolmácsa *Mészáros István* fordítása, a regény ironikus alaphangja mindvégig megfogja az olvasót. A több mint 800 oldalas regénynek nincs unalmas része.

Pók Lajos

Tyelesov:

MITRICS KARACSONYFAJA

Uj Magyar Könyvkiadó

Elbeszélések és mesék a cári Oroszország életéből. Meleg emberség, az elnyomottakkal való együttérzés és a munkásosztály forradalmi erejébe vetett szilárd hit jellemzi a kötet valamennyi írását. Akár Mitricsről olvasunk, aki a karácsonyi kobászlakomára szánt pénzen a Szibériába települő parasztcsaládok elárvult gyermekeinek állít fel karácsonyfát, akár a gonosz felett diadalmaskodó mesébeli kőrőről, mindegyik írásból a valóság talaján álló igazi humanizmus árad.

Az 1905-ös forradalomról szóló elbeszélések mindegyike magában foglalja azt, hogy bár ez a forradalom elbukott, mégis nem a vérengző, diadalukban tobzódó elnyomókat, hanem a forradalmárokat érezzük győztesnek. Ez az érzés nemcsak abból fakad, hogy mi már tudjuk, hogy a cári Oroszország minden időkre ellúnt, hanem magukból ezekből az írásokból. Tyelesov olyan erővel ábrázolja a cári Oroszországot feszítő belső népi erőt, hogy ezzel magával kifejezi: az uralkodó osztály napjai megvannak számlálva.

Talán legjobban fejezi ki ezt az elbeszélés, amely egy Szibériába szakadt előkelő nemes úr kísérletéről szól. Ez a fiatalember csak azért jött ide bírói minőségben, hogy későbbi fényes állásához az előzetes gyakorlati tapasztalatokat megszerezze. Rájön, hogy a szibériai parasztok éjjelre az utcán és különböző eldugott helyeken ételet készítenek a száműzetésből elsőzők rabok számára. A nemes úr ki akarja írtani ezt az évszázados szokást, de nem sikerül neki, végülis megcsúfolva távozik »tanulmányainak« színhelyéről.

Tyelesov elbeszéléskötete megmutatja, miféle multat törölt el hatalmas erőfeszítéssel az Októberi Forradalom és azt is, hogyan nőttek az elnyomás és a szuro nyok árnyékában a forradalom legyőzhetetlen erői.

Geréb Béláné

Mihail Sadoveanu:

VIRAGÖBÖL

Uj Magyar Könyvkiadó

A »Virágöböl« története a mult század nyolcvanas éveinek történelmét idézi, s egy vidéki mernök családjának életét — elsősorban Ilie Dumitras diáklú serdülő korának fontos eseményeit meséli el. Románia még csak rövid idő óta (1881) királyság, az ehez népi lazongásait fegyverrel nyomják el az ország minden részé-

ben. 1888-ban nagy parasztmegmozdulások vannak minden felé s helyel-közzel hallatja már hangját a nép legöntudatosabb rétege, a vasútépítkezések és a fiatal gyárüzemek szerveződő munkássága. Ez a történelmi kerete a Dumitras-család életének. Az események középpontjában Ilie Dumitras, a mérnök gimnazista fia áll. A fiú édesanyja, aki pásztorleány volt, már nem él, nagybátyja, Haralambie sógor ápolja a legényben »az anyja fajtáját« iránti szeretetet. Ilie jó felfogású, szorgalmas tanuló, de — mint minden korabeli társa — szerette a városka határában elterülő vizek és lápok titokzatos világát s rövid idő alatt olyan szenvedélyes horgász lett belőle, hogy az iskolát is feledte. A vadvizek partján új ismerősökre, barátokra tett szert s nap mint nap együtt horgászott, pákászott a Virágöbölben Nikolájjal, árva barátjával, Iléana nénnivel, Hau apóval, akiket a jobbágyvilág forgatott ki jobb életükből és kényszerített a vizek közé. Itt még szorosabbá lesz a mérnök-fiú kapcsolata az egyszerű emberekkel s elbeszéléseikből megismeri: mekkora különbség van a nép és az úrvilág élete között. A laza szerkezetű regény utolsó fejezetében az író utalásából arra következtethetünk, hogy Ilie Dumitras később forradalmár lesz: jó talajra talált a fiúban az Iléana néni, Hau apó és az üldözött forradalmár Alekuc által elvetett mag.

Az író Ilievel mondatja el az eseményeket, a bontakozó öntudatú diákiú szemüvegén keresztül láttatja a korabeli Románia forrongó életének egyes epizódjait. A hangulatos könyvnek különösen hatásosak azok a részei, amelyek a vadvizek országába, a szegény pákászok közé vezetnek el az olvasót. Egyik másik regényalak kitűnően megformált, elsősorban a mérnök, a fia: Ilie, s a család sarkánya, Leona néni. Hibája a regénynek, hogy ahol a hősök élete bizonyos politikai események közélébe kerül, ott szinte vázaltszerűen elnagyolt. Ennek ellenére a »Virágöböl« értékes alkotása az új román irodalomnak s a magyar olvasók, ifjak és felnőttek egyaránt szép és tanulságos olvasmányhoz jutottak.

A fordítás Réz Adám nagyon jó munkája és elismerést érdemel Szecsko Tamás hangulatos címlaprajza is.

Sz. A.

Hans Leberecht:

AZ UTON

Új Magyar Könyvkiadó

Az Észk Szovjetköztársaság új életéről szól Leberecht regénye; megismerteti az olvasót azzal a hatalmas természetátalakító munkával, amit az észk nép, a Szovjetunió segítségével, felszabadulása óta végez.

A történet középpontjában egy fiatal gépész, Elmar Lauba alakja áll — az ő fejlődése példázza azt az utat, amit az észk szegényparasztság az elmúlt esztendőkből megtett. A korán árvaságra jutott Elmar a háború elmúltával traktoros-iskolára kerül s falujába már úgy jön vissza, mint öntudatos munkás, hogy résztvegyen Kijai község legsúlyosabb problémájának megoldásában: a termékelten földű vidék mocsarainak lecsapolásában. Nagy feladat vár itt fiatal hősünkre: hatalmas eszká-vátorával a mocsár vizét elvezető folyó medrét kell bővítenie.

Ehhez a problémához kapcsolódik a regény másik főmotívuma: a kolhozok egyesülésének rendkívül fontos kérdése. Két kolhoznak életbevágó érdeke, hogy a mocsár vizét levezessék, s ehhez a hatalmas munkához egyesíteniük kellene erejüket — de ezt csak az egyik kolhoz vezetője látja világosan, a másik kolhoz elnöke maradi, szűklátókörű ember, s hallani sem akar az egyesülésről. Persze, kiderül: a maga hatalmát félti, s önző okok késztetik álláspontjának végsőig való védelmére — annyira, hogy végül még a kártevéstől sem riad vissza. A kolhozparaszatok azonban leleplezik, s ekkor végre egyesül a két kolhoz.

A súlyos mondanivalójú regényt finoman szövik át a szerelem szála: is: tanul vagyunk a fiatal Elmar és Salme Pärtel egymásratalálásának, kibontakozó szerelmüknek — ugyanakkor végigkísérjük August Järvet gépész és Marta Nilus kolhozelnöknő egyre mélyülő szerelmének történetét is.

Kitűnően megrajzolt alakok viszik előre a regény cselekményét; a könyv olvasása során egyre jobban megismerjük s megszeretjük őket. Leberecht elmélyült valóságábrázolással ábrázolja alakjait, akiknek jellege előttünk fejlődik s válik egyre öntudatosabbá, harcosabbá.

B. T.

Hornung, A.:

**A KORSZERU MARAS
TECHNOLOGIAJA**

Népszava

Rohamosan fejlődő szocialista iparunkban igen nagy jelentősége van a forgácsoló megmunkálásnak.

Ez a könyv a korszerű marás technológiájával foglalkozik és a marás minden szakkérdésre pontos és világos feleletet kap.

Mindenekelőtt áttekintést nyújt a marási munkákról és a használatos különböző marókról. Ezután tárgyalja a forgácsoló-élek kiképzését, a forgácsolalulásokokat a

főbb maró típusoknál, a marási munkák kivételének különböző változatait, a maróknál alkalmazott vágósebességeket és előtolásokat, valamint a marási munkák gépidejének a meghatározását.

Külön fejezet foglalkozik a gyorsmarással, amelyik ábrákkal és táblázatokkal gazdagon megvilágítva ismerteti a korszerű gyorsmarást.

A könyv a marós szakmunkások részére igen jelentős munka és szakmai fejlettségük minden fókán hasznos segítséget jelent.

Kiss Ferenc

Gyetvai János:

EZT LÁTTAM AMERIKÁBAN

Szépirodalmi Könyvkiadó

A szerző, mint az egyik amerikai magyar lap szerkesztője, éveket töltött az Egyesült Államokban. Megismerte az ipari munkások nyomorát, a farmerek keserves kínlódását és a másik oldalon a Morganok, Fordok, Al Caponek gyilkos módszereit. Most megjelent könyvében a szemtanú beszél Amerikáról, arról az Amerikáról, amelyet eltitkolni igyekeznek a New York Herald Tribune és a New York Times. Bértollnokai, amelyről nem szól Amerika Hangja.

Hatvan család birtokolja Amerikát szőrtől bőrtől. Három érdekelttség — Morgan, Mellon, Kuhn-Loebe — a nemzeti vagyon közel egynegyedét tartja kezében. És az amerikai nép vérével öntözi hatvan család egyre növekvő milliárdjait. Évente átlagban kétmillió az ipari balesetek száma, s ezek közül tizenöt-tizenhatezer halálos.

Gyetvai János könyvében bemutatja, hogyan él az amerikai munkás, aki egy háromszor-három méteres bádognyíróban lakik, akinek keresete nem elégséges ahhoz, hogy családjával tisztességesen megebédeljen, akit minden pillanatban a munkanélküliség réme kísért, s akire — ha jogait, emberi jogait követelni meri — börtön, s a rendőrség kínzása vár. Nem általánosságban beszél Gyetvai — s ez könyvének nagy érdeme — hanem pontosan megjelöli a helyeket, a neveket, s így a történetet még közelebb viszi olvasójához.

Az amerikai munkás és farmer életén kívül megmutatja azt is, hogyan készül a »nagy« politika a Wall Street és a washingtoni Capitolium boszorkánykonyháján, megmutatja milyen is az amerikai »kultúra«.

A könyvet a másik Amerika bemutatása teszi teljessé. Ebben a részben a munkásság és pártja a kommunista párt nagyszerű küzdelmeiről ír, sztrájkokról, nehéz szervező munkáról. Hibája ennek a résznek, hogy a CIO szakszervezetet úgy állítja be sok-sok oldalon keresztül, mint a munkásság harcos szervezetét, s csak a könyv végén utal rá röviden, hogy a CIO nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Azt hisszük a CIO történetének kezdetén fel kellett volna hívni a figyelmet a szakszervezet mostani politikájára, mert így az olvasó hibás fogalmakat alakíthat magának a CIO munkásságáról és politikájáról.

A könyv ma, a kiélezett nemzetközi helyzet idején fokozottan aktuális, mert a valódi amerikai élettel ismerteti meg az olvasót.

A kötethez Boldizsár Iván írt értékes előszót.

A. I.

M. Sz. Pliszeckij:

AZ EMBER SZARMAZASA

Művelt Nép Könyvkiadó

A bevezetésben az író rámutat arra, hogy a tudománynak hosszú és nehéz utat kellett megtennie, míg be tudta bizonyítani, hogy a magasabbrendű állatok alacsonyabbrendűekből fejlődtek és hogy az ember közvetlen ősei rég kihalt majmok voltak.

Ennek a nehéz útnak az állomásait mutatják be a következő fejezetek. Míg az ókorban a korai materializmus tudósai meglepő és még ma is érvényes tételeket állítottak fel (pl. Anaximandrosz az állatokat és embereket rokonformáknak tekintette, Arisztotelész meglátta az egész élő világban uralkodó egységet stb.), addig a középkorban az egyház elfojtott minden gondolatot, ami az élet magyarázatára vonatkozott és nem egyezett a bibliával. Még az ókor eredményei is megsemmisültek. A boncolást, a tudományos kutatást máglyahalállal büntették.

Csak a 15—16. században, a feudalizmus és az egyházi hatalom hanyatlása kezdetén lendült fel ismét az ember származását vizsgáló tudomány. Itt Leonardo da Vinci, a nagy olasz festő és tudós szerepét emeli ki Pliszeckij könyve. A 17—18. században már orosz tudósok és filozófusok is foglalkoztak az embertan és az evolúció (fejlődés) kérdéseivel. A francia forradalom idején lépett fel Lamarck, a fejlődéstudomány kiváló harcosa. Ő és követői kimutatták, hogy nem tartható a ter-

mészet változatlanóságáról szóló bibliai tanítás. Ilyen előzmények után lépett fel a 19. század közepén Darwin.

Darwin korszakalkotó műveiben cáfolja az ember származásáról tanított vallásos fel fogást és a csodák helyett a valóságra utal. Nem fogadja el a kizsákmányolók céljait szolgáló fajelméletet és leszögezi, hogy a nyomor nem természeti törvények következménye, hanem az államrendszeré, melyben az emberek élnek. A többi között tőle származik az a nevezetes törvény, hogy egy testrészt változása maga után vonja valamennyi többi rész változását is. A Micsurin-elmélet ezt tényekkel igazolja.

A következő fejezetekben arról olvashatunk, hogyan alakult ki az ember a majomból. Hogy az ember ősei valamikor fánakók voltak, ennek nyomai megvannak talpuk egyes izmaiban, melyek a láb hüvelykujjának fokozottabb mozgatására szolgáltak. Az emberi kéz ugyanannyi csontból, izomból, érből és idegből áll, mint az emberszabású majomé. Mikor aztán az ősmajom áttért az egyenes járásra, a mellső végtag ügyes, mozgékony kézzé, a hátsó végtag pedig nem kapaszkodásra, hanem járásra alkalmas talppá formálódott. A fejlődés további menetére a csontleletek adnak felvilágosítást. A jávai majomember, a Kínában talált majom emberek csontmaradványai, de még a neandervölgyi ember csontjai is sokban emlékeztetnek a majmokra. De lassanként a homlok magasabb lesz, a szem feletti dudor visszahúzódik, az áll előreugrik, a térd kiegyenesedik. Az ember millió és millió év alatt kialakult az ősmajomból. Arra a kérdésre azonban, hogy az ember hogyan vált ki az állatvilágból, a darwinizmus nem tud válaszolni. A kérdés megoldása Engels nevéhez fűződik, aki a munkában találta meg az ember fejlődésének legfőbb tényezőjét. Az emberi agy — mint mondja — a munka terméke, az agy fejlődése pedig lehetővé tette, hogy az ember ne csak alkalmazkodjék a természethez, hanem át is alakítsa a társadalmi szükségletnek megfelelően.

Végül szól a könyv az emberi fajták egységéről, az emberfajta szellemi egyenrangúságáról. Cáfolja a fasiszta fajelméletet, mely a második világháborúban a hitleri szörnyűségekhez vezetett, az Egyesült Államokban a négerüldözéshez. A Szovjetunió alkotmányából vett idézet fejezi be a szép könyvet, melynek nemcsak tudományos, hanem politikai jelentősége is van. Olvasása által tisztábban látunk, fegyvert ad kezünkbe a klerikális reakció és a fasiszmus mindenfajta megnyilvánulása ellen. Hahn Géza fordítása jó, méltó a könyvhöz.

B. S.

Tokár Péter:

A SZERSZÁMOK MÁSODIK ÉLETE

Tervezetű Könyvkiadó

Üzemeinkben az anyagtakarékossági mozgalom egyik megjelenési formája a Kuznyecov szerszámtakarékossági, szerszámléltatási mozgalom. A dolgozók ma már a termelőeszközöket, így a szerszámokat is saját tulajdonuknak tekintik és ezért a Kuznyecov-mozgalom mind szélesebb körben terjed.

A könyv mindeneke előtt megismerteti az olvasót a kiváló szovjet mérnök, Kuznyecov mozgalmának lényegével és elért eredményeivel. Röviden összefoglalja a szerszámtakarékossági mozgalom új technológiai eljárásait, mint a hegesztési eljárás, a szerszámok túlhevített gőzzel való kezelése, a korszerű szerszámmézési módok, a keménykrómozás, az ezüsttel való forrasztás.

Végül hasznos tanácsokat és szempontokat ad a Kuznyecov-brigádok kollektív munkájának megszervezésére.

A könyv jó szöveget tesz és közvetlen segítséget jelent minden forgácsolással foglalkozó műszaki dolgozó számára.

Kiss Ferenc

AZ ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VÁLLALAT KÖNYVJEGYZÉKEI

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat munkája egyre jobban megközelíti azt, amit szocialista könyvterjesztésnek nevezünk. Ezt bizonyítják legújabbban megjelentetett könyvjegyzékei is, amelyekben már nyoma sincs a kapitalista kereskedelmi szellemnek. Ezek a könyvjegyzékek már nem reklámfüzetek, nem prospektusok, hanem ajánló bibliográfiák. Mindenki számára rendkívül hasznos a »Politikai művek jegyzéke 1945—1952« c. kiadványuk. A jegyzék szakszerűen nemcsak azokat a politikai műveket tartalmazza, melyek még kaphatók, hanem igen helyesen a legfontosabbakat azok közül is, amelyek a vállalat központi raktárából már elfogytak, de a könyvtárakban megtalálhatók. Így a jegyzék nemcsak könyvvásárlók részére hasznos, hanem azok számára is, akik egy-egy politikai témával behatóbban akarnak foglalkozni. A jegyzék függékében külön betűrendes cím- és névmutató is ad.

Néhány apró hibára szeretnénk csak felhívni szerkesztői figyelmét. Helytelen a címjegyzékben a keresztnév kezdőbetűje szerint besorolni valakit (Georgij Dimitrov, Ernst Thälmann). Zsdanovot a névmutatóban két helyen felvenni, mintha »A művészet és filozófia kérdéseiről« c. mű szerzője más lenne, mint a »Módotítások az SzK(b)P szervezeti szabályzatának beszámoló előadójá. Ezeket és még néhány hasonló apró következetlenséget a jövőben helyes lenne az összeállítóknak elkerülniük.

Az »Irodalomtudományi és nyelvtudományi könyvek« jegyzéke kisebb igényű, de hasonlóan rendkívül hasznos bibliográfia. Az irodalomtudomány, könyvészet, nyelvtudomány iránt érdeklődők olvasmányaik összeállításánál komoly hasznát vehetik. Kár azonban, hogy a »Könyvészet, bibliográfia, könyvtárügy« c. fejezet kizárólag a megjelent bibliográfiákat sorolja fel és a könyvtárügygel foglalkozó műveket nem, annak ellenére, hogy ebben az évben is több könyvtárügygel foglalkozó mű jelent meg.

ÉVFORDULÓK

1952. OKTÓBER 18. EGER VÁRÁNAK HŐSI VÉDELME, a török hadsereg veresége. Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*, Szépirodalmi, Bp. 1951. 252. l. Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*, Ifjúsági, Bp. 1951. 456. l.

1745. OKTÓBER 19. szül. SWIFT, JONATHAN ír származású angol regényíró, a kapitalista fejlődés útján megindult Anglia éleshangú bírálója. A »*Gulliver utazásai*« a világirodalom egyik legjelentősebb, satírikus regénye. Swift: *Gulliver utazásai*. (Ford.: Szentkúthy Miklós.) Szépirodalmi, 1952. 355. l.

1882. OKTÓBER 22. megh. Arany János. a forradalmi népies költői iránynak Petőfi mellett legfőbb képviselője. 49 után őrzi a függetlenségi harc hagyományait, bírálja a nemességet az elkövetett hibákért, és balladáiban erőt adó képet idéz fel a multból. Arany János: *Balladái* (Bóka László előszavával). Népszava, 1948. 109. l.; —: *Összes prózai művei*. Franklin, 1949. 1594. l.; —: *Toldi*, Irodalmi Intézet, 1946. 91. l.; —: *Buda halála*, (Komlós Aladár előszavával), Irodalmi Intézet, 192. l.; —: *Válogatott költeményei*, Franklin, 1950. 284. l.; —: *Válogatott költeményei*, Szikra, 1951. 284. l.; —: *Bolond Istók*, (Bevezető tanulmány: Horlay Györgyné). Szépirodalmi, 75. l.; —: *Összes művek*, II., III. és IV. köt. Akadémia, 1952.; —: és Petőfi Sándor levelezése, Hungária, 1948. 185. l.

NOVEMBER 7. A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ÉVFORDULÓJA. Lenin—Sztálin: *Az Októberi Forradalomról*, gyűjtemény Lenin és Sztálin műveiből, Szikra, 1949. 299. l.; Alexandrov G.: *A Nagy Októberi Szocialista Forradalom eszméinek hatalmas átalakító ereje*, Szikra, 1950. 20. l.; Anpilogov: *A Nagy Októberi Szocialista Forradalom*. (Ford.: Lovas György.) Szikra, 1952. 109. l.; *A Bolsevikok Pártja az Októberi Szocialista Forradalom előkészítése és véghezvitele időszakában*. (Ford.: Lovas György.) Szikra, 184. l.; Burdzsalov E.: *Hogyan győzött a Nagy Októberi Szocialista Forradalom*. (Ford.: Makai Imre.) Szikra, 1949. 217. l.

KOSSUTH KÖNYVKIÁLLÍTÁS AZ ORSZÁGGYÜLÉSI KÖNYVTÁRBAN

Kossuth Lajos születésének 150. évfordulójára az Országgyűlési Könyvtár dolgozói kiállítást rendeztek. Kossuth egész életében élénk szellemi életet élt, rengeteget olvasott és maga is sokat írt. A kiállítás összegyűjtötte a felszabadulás után megjelent Kossuth-tal és a szabadságharcnak Kossuth működésével kapcsolatos munkákat. Bemutatták a könyvtár korabeli nyomtatott és kéziratok anyagát is. Kiállították Kossuth Lajos által szerkesztett »Országgyűlési tudósítások« igen értékes eredeti kötetét is. Az értékes kézíratsorozat mikrofilm felvételeit a kiállítás látogatói a mikrofilm olvasókészüléken is tanulmányozhatják.

A SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR ELJUTTATJA AZ ÍRÓKHOZ AZ OLVASÓK VELEMÉNYÉT

Az Írószövetség olvasókonferenciáján elfogadták a Szabó Ervin Könyvtár egyik dolgozójának javaslatát. A javaslat azt kívánta, hogy a könyvtárosok tudomására jutott olvasói vélemények, el kell hogy jussanak azokhoz, akikhez elsősorban szólnak és akiket különösképpen segíthetnek — az írókhoz. E javaslatot elfogadták és a jövőben a Szabó Ervin Könyvtár fiókkönyvtárának dolgozói munkájukat véleménygyűjtéssel kötik össze és az olvasók óhaját, kívánságát, kritikáját eljuttatják az írókhoz.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke

LENIN: ALLAM ÉS FORRADALOM. Szabad Nép szeptember 13.

Amado, Jorge: ZSUBIABA. Csillag szeptember (Bodnár György).

Aragon: KOMMUNISTÁK. Művelt Nép szeptember. (Komját Irén).

Barg, M. A.: CROMWELL ÉS KORA. Magyar Nemzet aug. 31. (Gyimes György).

Birjukov: A NARIN VIZE. Szabad Ifjúság aug. 30. (Barát Endre).

Castro, Ferrelra de: NAPFÉNYES HAZIKO. Béke és Szabadság szept. 7. (Bóka László); Irodalmi Ujság szept. 11. (Geréb Béláné).

Ciklusos termelés a donyeci szénmedencében. Ujítók Lapja szept. 5.

Courtade, Pierre: JIMMY. Magyar Nemzet aug. 31. (Pethő Tibor).

Császár Pál: BIZTONSÁG A BANYASZATBAN. Ujítók Lapja szept. 5.

Cseres Tibor: TÉL ÉS NYÁR. Uj Hang augusztus (Bodnár György).

Csernov: A BORGYARTÁS TECHNOLOGIAJA. Ujítók Lapja szept. 20.

Ellinger Emilné: LAKKOK ÉS FESTÉKEK GYARTÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA. Ujítók Lapja szept. 20.

Gergely Sándor: FORRO NYÁR. Szabad Nép szept. 7. (Fekete Sándor), Irodalmi Ujság szept. 11. (Nagy Péter).

Goncsarov: A »PALLADA« FREGATT. Szabad Ifjúság szept. 23. (Agárdi Ferenc).

GORKIJ VALOGOTT MŰVEI II. Szabad Nép szept. 14. (Koczás Sándor).

Groszman, Vaszilij: SZTYEPAN KOLCSUGIN. Irodalmi Ujság szept. 11. (Aczél Tamás); Uj Hang augusztus (Véber Károly).

Horváthy Lóránt: BANYAMENTÉS. Ujítók Lapja szept. 5.

Illés Béla: HONFOGLALÁS. Szabad Nép szept. 16. (Gimes Miklós); Magyar Nemzet szept. 21. (Parragi György).

Inber, Vera: A PULKOVOI DELKÖR. Magyar Nemzet szept. 21. (Bródy Lili).

Lácsiz: ZUG A VIHÁR. Magyar Nemzet szept. 4. (Görög Imre).

Mann, Heinrich: KISVÁROS. Béke és Szabadság szept. 7. (Bóka László).

MÉLYÉPÍTŐ UJÍTÁSOK. Ujítók Lapja szept. 20.

Mihajlov: BANYASZATI SZERSZÁMOK. Ujítók Lapja szept. 5.

Móricz Zsigmond: IRODALMI TANULMANYOK Irodalmi Ujság szept. 25. (Ungvári Tamás).

Móricz Zsigmond: ROKONOK. Magyar Nemzet szept. 2. (Illés Endre); Uj Hang augusztus (Ungvári Tamás).

Móricz Zsigmond: PILLANGÓ. Magyar Nemzet szept. 4. (Szabó Pál).

Móricz Zsigmond: A HÉT KRAJCAR. Esti Budapest szept. 6. (Sötér István).

Móricz Zsigmond: LEGY JO MINDHALALIG. Magyar Nemzet szept. 14. (Vargha Balázs).

Móricz Zsigmond: A BOLDOG EMBER. Szabad Nép szept. 3. (Nagy Péter). Népszava szept. 17. (Katkó István).

Németh Béla: KÉMIAI TABLAZATOK II. Ujítók Lapja szept. 20.

Nosov, Nyikolaj: VITYA MALEJEV AZ ISKOLABAN ÉS OTTHON. Szovjet Kultúra szeptember.

ONÁLLÓ ELSZÁMOLÁS A CIPŐIPARBAN. Ujítók Lapja szept. 20.

Osoha László: RAZOCSUZDAK, RAZOCSUZDA-MOTOROK KEZELÉSE. Ujítók Lapja szept. 5.

RADNÓTI MIKLÓS VALOGATOTT VERSEI. Népszava szept. 10. (Soproni János).

Sejman, M. M.: A VATIKÁN A MASODIK VILÁGHÁBORÚBAN. Magyar Nemzet szept. 7.

Spanov: GYUJTOGATOK. Művelt Nép szeptember. (Földes Mihály).

Swift: GULLIVER. Irodalmi Ujság szept. 25. (Rutter Tibor).

Szemerey Zoltán: ERŐÁTVITELI TRANSZFORMÁTOROK. Ujítók Lapja szept. 20.

Tegzes Ferenc: EGYENÁRAMÚ GÉPEK. Ujítók Lapja szept. 20.

Tylhonov: PAKISZTANI TÖRTENETEK. Irodalmi Ujság szept. 25. (Illés Lajos).

UJ MESEKÖNYV. Csillag szeptember (Vargha Balázs).

Várkonyi Rezső: GAZOLINTERMELES ÉS FELDOLGOZÁS. Ujítók Lapja szept. 20.

Vasziljev—Markova—Mitnyik: KORSZERŰ BANYAVILÁGÍTÁS. Ujítók Lapja szept. 5.

Vasziljevskzaja, Vanda: ENEK A VIZEK FÖLÖTT. Béke és Szabadság szept. 7. (Bóka László); Szovjet Kultúra szeptember.

Visinszkij, Andrej: A PERBELI BIZONYÍTÁS ELMÉLETE A SZOVJET JOGBAN. Szovjet Kultúra szeptember.

Zlobin: SZTYEPAN RAZIN. Szovjet Kultúra szeptember.

MÓRICZ ZSIGMOND KIÁLLÍTÁS AZ ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁRBAN

Móricz Zsigmond halálának 10. évfordulója alkalmából az Országos Széchenyi Könyvtár az író műveiből reprezentatív kiállítást rendezett. 161 művet, illetve cikket, tanulmányt állítottak ki Móricz Zsigmond alkotásaiból, köztük a Hét krajcár című első jelentős novellát üdvözlő Ady-cikket, amely a Nyugat 1909-es évfolyamában jelent meg. Megláthatjuk, hogy a klérus által koholt vádakat hogyan veri vissza, milyen férfias bátorsággal utasítja el Móricz a Kerek Ferkó című regnnyel fel

kavart vitában. Különös érdekessége a kiállításnak Móricz Zsigmond eddig nem ismert, ponyván megjelent legelső önálló műve: »A szép asszony dombja« című történelmi tárgyú elbeszélő költeménye. Kiállították az író első kiadásban megjelent valamennyi művét s külön tárlóban gyűjtötték össze a mintegy 30 idegen nyelven megjelent Móricz-regényeket is, a földreformról szóló cikkeit s egy szintén nem ismert Reformpfin Aladárhoz írt levelet 1911-ből. A levélben már akkor hitelesz a névtelen szegényparasztok ügye mellett. Ady, Babits, Juhász Gyula, Gulyás Pál Móriczhoz írt versei szerepelnek még a gazdag tartalmú kiállításon, amelyet eddig több ezer ember látogatott meg. A kiállítás október 22-ig, az Arany János kiállítás megnyitásáig várja a látogatókat.

LEVELEZŐINK ÍRJÁK

KÖNYVTÁROSOK

AZ UNNEPI KÖNYVHÉTROL

A könyvhéten az inotai építkezések bejáratánál hatalmas könyvsátor fogadta a látogatót. A dolgozók itt mindenféle könyvet megtalálhattak. A kultúrotthon azért állította fel ezt a sátrat, hogy a könyvet közelvigye a dolgozókhoz és az irodalom eszközeivel erősítse, lelkesítse és fejlessze ennek a nagy műnek az építőit. Az idej Unnapi Könyvhétnek eredménye nyomán, az építőipari dolgozók mind szélesebb tömegekben fordulnak a könyvek felé. Két sátorban, 150—150 könyvet állítottunk ki s ezeknek nagy részét megvásárolták, illetve kikölosönözték. Az érdeklődés elsősorban a szakmai és az ifjúsági könyvek iránt volt nagy, úgy, hogy ezekben hiány mutatkozott.

Az üzemi könyvtár munkája is számottevő. *Lovász* Albert, az inotai építkezések könyvtárosa főfeladatának tekinti a jó propagandát. A hangoshíradón keresztül hetenként egy-egy könyvismertetést tart. Az új könyvek megjelenéséről is ezen a módon ad hírt. Számtalan színes plakát, rajz és karikatúra számol be hetenként a dolgozóknak a könyvtár életéről, működéséről. Ha valaki nem hozza vissza idejében a könyvet, vagy azt piszkosan, elszakítva adja be, úgy élénkszíni, lálványos karikatúra mutatja be ezt a dolgot az üzem legforgalmasabb helyén. Így jár, aki a közös vagyont nem becsüli. A könyvtárosi munkának leglényegesebb része a könyvtárosi agitáció. A könyvtáros felkereste a közel 50 méter magasban dolgozó *Mekota* ácsbrigádöt. Elbeszélgetett munkahelyén a dolgozókkal, s elmondta, hogy milyen újabb szakmai és szépirodalmi könyvek érkeztek. A *Mekota* ácsbrigád tagjai megígérték, hogy munka után visszaadják a látogatást, felkeresik a könyvtárat. Hasonló volt az eset a vasbetonszerelő *Péter* Károlynál, majd az ipari tanulóknál, akik között olvasókört szervezett. Aktívhalózatot épített ki és ennek segítségével a legtávolabbi területen lévő dolgozókhoz is eljut a könyv. A Trösztnek ugyanis legnagyobb problémája a munkaterület nagy kiterjedése. A dolgozók sokszor 10—15 km-es távolságban látják el munkájukat. Az inotai építkezések könyvtára ezekhez a dolgozókhoz is eljuttatja a könyvet. Egy-egy szálláskörleten működnek a vándorkönyvtárak. A központi

könyvtárból három láda könyvet — egy ládában 100 könyv van — küldenek ki a szálláshelyekre, ahol egy aktiva kezelő azokat. A vándorkönyvtár, amely három különböző sorozatból áll, havonta cserél helyett. Mikor minden szálláshelyet végigjárt, visszakerül a könyvtárba, ahol felfrissítik, a könyveket kicserélik és újra visszajuttatják a körzeteknek.

Az idej Unnapi Könyvhét szép sikerrel zárult és bízunk abban, hogy a könyvtár munkájából egyetlen dolgozónk sem marad ki.

Trusinszky Miklós, az inotai 31/1.
Építőipari Tröszt Kultúrotthon
igazgatója

*

Szeptember 10-én délután nagy volt a sürgös-forgás a kultúrotthon környékén, az üzem dolgozói úgyszólván kollektívan vettek részt a könyvhét megnyitásán. Örkény István elvtárs tartotta az ünnepi beszédet, utána a legjobb műhelykönyvtárosok és olvasók jutalomban részesültek. Utána a résztvevők megtekintették a kiállítást, amelyet vásárlással és kölcsönzéssel kötöttünk egybe. Szinte alig győztük az igényeket kielégíteni.

Sajnos az üb-elnök elvtárs nem nyújtott olyan segítséget, mint amelyet kellett volna, ezért nem tudtunk olyan eredményt elérni mégsem, mint amelyet szeretnénk volna.

Kacsó Mária, a Vörös Csillag
Traktorgyár könyvtárosa,
Budapest.

Az Unnapi Könyvhét nálunk is igen jól sikerült. A megnyitót a tanács VB tagja mondta, majd Mórincz Zsigmondról Halász Géza iskolaigazgató tartott igen érdekes és színes előadást. Az ünnepségen több százán vettek részt. A rendezésben igen értékes segítséget nyújtott a pártszervezet. A párttitkár még az alapszervi titkári értekezletre is meghívott, hogy a titkárok előtt ismertessem a könyvhét és Mórincz Zsigmond-est jelentőségét. A többi tömegszervezet is támogatta munkámat.

Martonosi Pál, városi könyvtáros,
Kiskunhalas.

Szeptember 7-én, vasárnap nyitottuk meg épületünk gyönyörűen díszített kupolacsarnokában könyvkiállításunkat. A megnyitón beszédemben az olvasómozgalomnak és a könyvtárosi munkának kölcsönös hatását hangsúlyoztam, s azt, hogy mit vár dolgozó népünk írónktól. Ezután a tárlatvezetés során tájékoztattam az olvasókat a kiállított könyvek felől. 19-én Kossuth-könyvkiállítást nyitottunk. Bizonyára ez a két könyvkiállítás, valamint az Unnapi Könyvhét is hozzájárult ahhoz, hogy pár hét alatt 270 új taggal szaporodott olvasóink köre.

Szöke Mihály, városi könyvtáros, Szeged.

*

Az Unnapi Könyvhét alkalmával mi is könyvkiállítást rendeztünk. Igyekeztem minél több — még eddig nem olvasó dolgozót — meggyőzni arról, hogy milyen fontos ma a tanulás, a tudás gyarapítása. Fáradozásomnak meg is volt az eredménye, a dolgozók valóssággal széjjelkapkodták a könyveket, főleg a szakkönyveket, de azért szépirodalmi munkát is szép számmal vittek el. Sőt, szakkönyvben még hiány is mutatkozott. Ez azt mutatja, hogy dolgozóink szeretnek tanulni és szívesen megragadnak minden alkalmat, hogy tudásukat fejlesszék.

Szabó Gyula, a November 7 Erőmű könyvtárosa, Inota.

*

Az Unnapi Könyvhéten a dolgozók ismét bizonyították érdeklődésüket és szeretetüket a könyvek iránt; az Istvánakna bányászai már az első napon 1000 forint értékben vásároltak könyveket. Különösen *Gergely Mihály* »Ehségtábor« című művének volt nagy keletje.

A minisztertanács határozata nyomán a mi könyvtárunk munkája is megjavult, amennyiben hathatós módszertani segítséget kapunk a pécsi Egyetemi Könyvtártól. Minden hónapban elkészítik a legújabban vásárolt könyvek jegyzékét és azokat eljuttatják könyvtárosunknak. Ennek és az olvasók kívánságai alapján gyarapítjuk mi is könyvvállományunkat. Elsők között kötöttünk szerződést az Állami Könyvtérjesztő Vállalattal. A keretszerződés értelmében a beruházásra szánt összeg 60 százalékaért újonnan megjelent könyveket kapunk, 40 százalékaért pedig tetszés szerinti vásárolhatunk náluk.

De nemcsak nálunk, hanem Meszestelepen, az épülő bányászvárosban is jó a könyvtármunka. Ennek bizonyítéka *Szabó István* elvtárs példája, aki nemcsak az olvasásban, de a termelésben is élenhalad. Az ő példáját követik fiatal bányászaink:

Gyurics Erzsébet, Szabó Sándor, Sima László és Imhoff József is. A II. Bányásznapon ők is hűségjutalomban részesültek.

Garamszegi György, MESZHART-könyvtáros, Pécs.

A TANÁCS LEGYEN A KÖNYVTÁR JÓ GAZDÁJA

Örömmel tudatom a Könyvbaráttal, hogy Kiss tanácselnök elvtárs végre megígérte, hogy a könyvtár részére szekrényt, asztalt és székeket biztosít, valamint a tanács pótlólag a könyvtár részére költségvetést készít. Havonta, a VB gyűlésre engem is meg fognak hívni és megtárgyaljuk a könyvtár problémáit. Kiss elvtárs máris juttatott egy szekrényt a könyvtárnak, remélhetőleg további ígéreteit is mieelőbb be fogja váltani.

Kovács Kálmán népkönyvtáros, Hajdúhadháza.

*

A tanáccsal megállapodtunk, hogy a napokban a tanács, a tiszcs, a pártszervezet és az iskola vezetőség részvételével megbeszélést tartunk, melyen megtárgyaljuk a könyvtár ügyeit. Attól tartok, hogy a tanács az 1953. évi költségvetéséből ki felejtette a könyvtárat, mert érdeklődésemre a tanácselnök helyettese sem tudott erre vonatkozólag pontos felvilágosítást adni. Sajnos a tanács a múlt évben sem fordított semmit a könyvtár fejlesztésére. Nagyon szeretném, ha balsejtelmeimben csalódnék.

E hó 9-én én is ott voltam az írók és olvasók konferenciáján. Ezen sokat tanultam és elhatároztam, hogy a könyvtárosságot választom életpályámnak. Úgy érzem, így én is ki tudom venni majd részem a kultúrradalmunk ügyéből.

Erdélyi Béla népkönyvtáros, Tiszanána.

*

Alig húzták fel népkönyvtárunk redőnyeit és már pár nap leforgása után 111 beiratkozott olvasónk volt, szeptember 6-án már 490. *Zsigá* elvtárs, a könyvtáros nagy lelkesedéssel és szorgalommal végzi munkáját. Nemrég könyvankétot is rendezett, melyen több mint 300 ember jelent meg. Ott voltak a járási és helyi tanács dolgozói, a dolgozó parasztok, munkások, DISZ fiatalok, stb. Az ankétot *Gyalog Béla* gimnáziumi tanár tartotta, előtte pedig kultúrműsor volt. Bizony ma már ott tartunk, hogy a helyiség szűknek bizonyul, ezért sürgősen másikkra, vagy az eddigi megnagyobbítására lenne szükség.

Váncsa István, MSZT járási titkár, Bonyhád.

KÖZSÉGEK, AHOL NEM BECSÜLIK MEG A KÖNYVET

Nemrégén végigjártam a hozzám tartozó népkönyvtárakat. Az alábbiakban szeretném néhány tapasztalatomat közölni a Könyvbaráttal. *Becsehely* községben például a könyvek a sportszekrény alján hevernek a futballbakancsok, száraz kenyérháj és egyéb apróságok társaságában. Szerencsére azonban a község sportolói szeretik a könyveket és legalább ők olvasók azokat. A tanácselnök ezzel a memtörődömségével is szabad utat enged a klerikális reakciónak, amely szabadon végzi így aknamunkáját. *Hahóton* állandóan változik a könyvtáros, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a könyvtár havonta összesen 4–5 könyvet kölcsönöz. *Liszón* tisztán, vitrinben állnak ugyan a könyvek, de az a baj, hogy csak ott állnak. A kevés kiadott könyvet is nehezen kapja vissza a könyvtáros. Hiába szeretnének a falusiak olvasni, sehogysem jutnak hozzá a vitrinbe zárt könyvekhez. Ezen sürgősen javítani kéne, úgy, hogy megfelelő könyvtárost helyeznek a könyvtár élére.

Morvay Gyuláné, körzeti könyvtáros,
Nagyanizsá.

A ZSAMBOKI TANACS TÖRÖDIK A NÉPKÖNYVTARRAL

A jövőévi költségvetésben 3000 forintot biztosított a tanács a könyvtár részére. Ebből az összegből még egy könyvszekrényt, asztalt, székeket, egy kályhát fogok beszerezni, valamint ebből fedezem majd a világítás és a tüzelő költségeit. A VB havonként meghív ülésére, hogy beszámolót tartsak a könyvtár munkájáról. A tanács ellenőrzi működésemet, ami nagyon könnyíti munkámat. Egyetlen panaszom, hogy nincsen olvasószobám. Apárt-szervezet ugyan felajánlotta erre a célra előadótermét közös használatra, de bizony ez is csak amolyan félmegoldás, annál is inkább, mert ablakai nincsenek beüvegezve, bár megígérték, hogy ez meg fog történni.

Dávid Andrásné népkönyvtáros,
Zsámbok.

A NYIRADONYI TANACS MÁR ERDEKLÖDIK A KÖNYVTÁR IRANT

Mióta tapasztaltam, hogy munkámat becsülik, még nagyobb lelkesedéssel dolgozom. Eredményeim közé számítom azt is, hogy a tanács is érdeklődik már a könyvtár iránt és kérésre a könyvtárba egy kisasztalt, az olvasóterembe pedig egy nagyasztalt és padokat helyeztek el. Boldog vagyok, amikor vasárnaponként tele van a könyvtár olvasókkal. Ilyenkor bekapcsoljuk a rádiót, amelyre egy rádiófelelős vigyáz, aki természetesen iskolás-

gyerek. Lelkiismeretesen végzi munkáját. Ezenkívül, egy kisfiút, vagy egy kislányt beállítok asztalfelelősné, aki arra ügyel, hogy a folyóiratok és a sakk hiánytalan maradjon. Amennyiben időm engedi, én is átmegyek az olvasóterembe és elbeszélgetek az emberekkel. Egyik olvasóm, egy idős néni, mikor behozza a könyvet, mindig megveregeti a vállamat, amiért olyan jót adtam neki olvasni és elmondja a tartalmát, és hogy mi tetszett neki benne a legjobban. Az idős néni kezei vállveregetése számomra a legnagyobb dicséret.

Ratocska Györgyné népkönyvtáros,
Nyiradony.

*

Mikor könyvtáram vezetését átvettem, úgy találtam, hogy kevés a felnőtt olvasók száma. Ezért először is a háziasszonyok közül akartam olvasókat szervezni, ezért elmentem a kerületi MNDSZ-be, ahol szívesen fogadtak. Nemsokára anketát is rendeztünk, mely legnagyobb békeműveinkről szólt. Ezt olyan érdeklődéssel hallgatták, hogy végül is az asszonyok maguk kérték, szervezzünk mi is egy rohambrigádot, amely egy napra lemenne Sztálinvárosba dolgozni. Ez nemsokára meg is történt. Most már egymásután íratkoztak be a felnőtt olvasók is, mert a közös sztálinvárosi út közel hozott bennünket egymáshoz és közel hozta az asszonyokat a könyvtárhoz.

Bognár Józsefné, IX. ker., Illatos-úti
fiókkönyvtáros, Budapest.

*

Március 15-én vettem át a tatai népkönyvtár vezetését. Bizony eleinte azt sem tudtam, hol kezdjem a munkát, de a Körzeti Könyvtár segítségével végül mégis csak rendbehoztam és márciusban még csak papíron létező 240 olvasóm számát augusztus 20-ra már 520-ra emeltem. Ezek természetesen már nemcsak papíron szerepelnek, hanem rendszeresen kölcsönöznek is. Örömet csak az rontotta, hogy még a múlt tanév végén a tatai általános iskola igazgatója, Rácz Gyula nem engedte az ifjúságot olvasni, mert szerinte az olvasás feltétlenül a tanulás rovására megy. En ezzel természetesen nem értettem egyet, az olvasás segíti a tanulást, tehát az iskoláév befejeztével első díjamban volt személyesen és levél által visszahívtam az ifjúságot a könyvtárba.

Még megemlítem, hogy április 4-én és augusztus 20-án a Népkönyvtár; Központ jutalomban részesített, én pedig megfogadtam, hogy az eddiginél is sokkal lelkesebben és jobban fogok dolgozni, azért, hogy könyvtárunknak még több olvasója legyen.

Hörömpöli Júlia népkönyvtáros,
Tata.

HÍREK

— **Könyvkiállítás** keretében mutatja be a Békéscsaba Megyei Könyvtár a megye könyvnyomtatásának, könyvkiadásának fejlődését. A kiállításon szerepel többi között a gyulai Dobai-féle nyomdában készült és a gyulai községi bíró által az 1800-as évek közepén kiadott mezőgazdasági béreket szabályozó könyv, amely élenként vet a parasztság nyomorára. Bemutatják a Kossuth Lajos hívei által terjesztett kéziratos országgyűlési naplókat, Kossuth Lajosról szóló, Békés megyében található feljegyzéseket. Kiállítják a gyomai Knerr-féle nyomda európai hírű, gyönyörű kivitelű nyomtatványait is.

— **A moszkvai »Kalibr«-gyár** műszaki könyvtárában több mint 25.000 könyv és brosúra áll a gyár munkásainak rendelkezésére. A könyvtárnak külön részlegét alkotják azok a könyvek, amelyeket a gyár munkásai írtak.

— **A tatabányai Megyei Könyvtár** megalkutása óta két helyiséggel bővült. Az egyik helyiséget raktárnak rendezik be, a másik helyiséget ifjúsági szobává alakítják át, ahol a fiatalok részére rendeznek könyvórákat.

— **Nógrád megye** területén 1938-ban összesen 14 könyvtár működött és a megye 230 ezer főnyi lakosából mindössze 2500-an vettek igénybe a könyvtárak alig tízezer kötet könyvét. A most megnyílt Megyei Könyvtáron kívül, egy körzeti könyvtár, 141 népkönyvtár, egy városi könyvtár és 313 üzemi, tömegszervezeti, műhely- és aknakönyvtár 93.600 kötet értékű könyvvel szolgált a megye dolgozóinak kulturális fejlődését.

— **Szovjet szakkönyv** segítette 600 százalékos teljesítményének elérésében Csekő Ferenc kétszeres sztahanovistát, a Rákosi Művek

egyedi gépgyárának marósát. Rákosi elvtárs születésnapja előtti műszakban újra szovjet szakkönyvekhez fordult és a **szovjet** munkamódszer segítségével 1200 százalékos teljesítményt ért el.

— **A gyergyószentmiklósi** (Román népköztársaság) kerületi könyvtár könyvvállománya egy év alatt 1500-ról 7000-re emelkedett. Ma már nincs olyan nap, hogy ne jelentkezze egy-egy új olvasó. Sólyom Margit, dolgozó parasztlány, aki még egy éve rástudatlan volt, ma a könyvtár egyik legtragóbb olvasója. A könyvtár a környező falvakban és üdülőtelepeken, a Gyilkos-tónál rendszeresen tart könyvismertetéseket.

— **Szlovákia** minden községében van népkönyvtár. A népkönyvtárakból kikölcsönzött könyvek száma állandóan emelkedik. Jelenleg Szlovákia, összlakosságának 9 százaléka tagja a különböző könyvtáraknak.

— **A rábahiidegi Úttörő** tisz DISZ-fiataljai 48 kötetes könyvtárat kaptak jó munkájuk jutalmául a DISZ Központi Vezetőségétől.

— **Hetven magyar tudományos munka** szerepel a Szovjetunió külföldi tudományos folyóiratszemléjében. Az alumíniumipar, kohászat, olajipar, vegyészet sok időszerű kérdésével foglalkozó magyar tudós munkáját vették fel a jegyzékbe.

— **A tudományos könyvek** fontos szerepet töltenek be a kultúrforradalmunkban. A szakkönyvkiadás hatalmas fejlődésen ment át az utóbbi években. Az Akadémia 1930. és 1945. között mindössze 159 könyvet adott ki, összesen 238.500 példányban. Ezzel szemben a felszabadulás után létesült Akadémiai Kiadó 1951-ben 147 munkát adott ki, 269.700 példányban. Egy év alatt tehát közel annyi, példány-

számban pedig több tudományos könyv került kiadásra, mint a felszabadulás előtt 15 év alatt.

— **Vitaestet** rendezett a Szabó Ervin Könyvtár 10-es számú fiókja a Bajza-utcai leányiskolában az Ifjúsági Színház művészeinek részvételével. A vitaesten Hegedűs Géza tartott előadást Gárdonyi Géza Egri csillagok c. regényéről és annak színpadi változatáról. A diákok kérdésére az Ifjúsági Színház színészei válaszoltak. Elmondták, hogyan készültek a mű előadására, milyen könyveket olvastak, hogy az előadás korhű legyen. Az iskola növendékei elhatározták, hogy Bornemissza Gergelyről úttörő-csapatot neveznek el és az ankétrol a könyvtár számára rajzos riportot készítenek.

— **A Szabó Ervin Könyvtár 10-es** számú fiókjának ifjúsági könyvtárat megalapított az Izabella-utcai általános fiúiskola VI/a osztálya. A könyvtár vezetője megismertette a fiatalokat a könyvtár munkájával és bemutatta előttük az ifjúsági irodalom kiemelkedő munkáit. A könyvtárlátogatás eredményeként az 18 diák, aki eddig nem olvasott, beiratkozott a könyvtárba.

— **Irók és olvasók konferenciáját** hívta össze az Ünnepi Könyvhéten a Magyar Írók Szövetsége. A konferencián írók, sztahanovisták és más üzemi dolgozók, dolgozó parasztok, üzemi- és népkönyvtárosok tárgyaltak meg közös feladataikat az irodalmi közvélemény kialakításában.

— **A Szovjetunió állami irodalmi földrajzi kiadója** most adta ki V. V. Bodrin »A Magyar Népköztársaság« című ismeretterjesztő könyvét. A könyv 200.000 példányban jelent meg.

— **Lengyelországban** kiadták Móríc Zsigmond »Rokonok« című regényét.

KÖNYVBARÁT

Megjelent 8050 példányban

Kiadja a Népművelési Minisztérium — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Tel.: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi Hírlap Iroda O. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. Üzlethelyiség — Tel.: 183-022, 185-850 — Postatakarékpénztári csekk száma: 47.087 — Egyes szám ára: 1.50 Ft — Előfizetés negyedévre 4.50 Ft

*Veres Péter Kossuth-díjas írók a MAVAG-ban tartott könyvankét után
ifjűmunkásokkal beszélget*

*Szabó Pál Kossuth-díjas írók turkevei termelõszövetkezeti tagokkal
beszélget*

Ara: 1.50 Ft

KÖNYVBARÁT

*A Megyei Könyvtár
épülete Miskolcon*

*A debreceni Kossuth Lajos
Tudományegyetem
könyvtárának
olvasóterme*